

KARA ÇOCUKLAR

KESK ÜSÖR ÜZER

İnat, Umut, Futbol

KURDISH
////// STUDIES
CENTER

AMEDSPOR'UN MARUZ KALDIĞI HAK İHLALLERİNİN SPORDA IRK AYRIMCILIĞI BAĞLAMINDA İZLENMESİ RAPORU

19 Aralık 2016 tarihinde elim bir trafik kazası sonucu kaybettiğimiz,
Amedspor'un efsane kaptanı **Şehmus Özer**'in hatırasına ithaf edilmiştir.

- Reha RUHAVİOĐLU
- Emine UÇAK ERDOĞAN
- Revşen Berfin COŞKUN
- Av. Benan MOLU

Katkıları için **Rona Şenol, Ferzan İdeli, Laleş Öngün, Merve Ülsen, Ali Aktaş** ve **Baran Yalçinkaya**'ya teşekkür ederiz.

Kapak Tasarım ve Düzenleme :
Archetype CREATIVE / Mansur MENTEŞ
www.archetypecreative.co

Bu yayının, "**Etkiniz AB Programı**" kapsamında **Avrupa Birliği** finansal desteği ile üretilmiştir. Bu yayının içeriğinden yalnızca Kürt Çalışmaları Derneği sorumludur ve hiçbir şekilde Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

YÖNETİCİ ÖZETİ.....	4
ARKA PLAN ve GİRİŞ:.....	6
AMAÇ, KAPSAM, YÖNTEM VE SINIRLILIKLAR.....	12
ETNİK AYRIMCILIK ve SPORDA AYRIMCILIK İÇİN HUKUKİ ÇERÇEVE.....	16
DÜNDEN BUGÜNE AMEDSPOR	22
Amedspor'un Tarihi Yolculuğu	23
Çözüm Süreci ve Amedspor'a Etkileri.....	24
AMEDSPOR'UN YAŞADIĞI HAK İHLALLERİ.....	26
Amedspor İsminin Kriminalize Edilmesi	27
Siyasilerin Hedef Göstermeleri.....	29
Dönüm Noktası: Başakşehir Maçı.....	33
Deplasman Yasakları.....	35
Fiziki Saldırıları	37
Siyasi Saikle Verilmiş Cezalar	42
Deniz Naki Vakası.....	44
Ekonomik Ayrımcılık	49
Diğer Hak İhlalleri.....	53
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	56
SONSÖZ / Vahap COŞKUN.....	60
ENGLISH.....	63
KURMANCÎ.....	69
ZAZAKÎ	75
سۆرانى.....	81

YÖNETİCİ ÖZETİ

Türkiye’de yüz yıldan fazla geçmişe sahip bir etno-politik sorun olan **“Kürt Sorunu”** bu süreç boyunca çatışmaların yükseldiği ve sivil yöntemle çözüm denemelerinin yaşandığı dalgalı bir seyir izledi.

Kürt sorununun sivil yöntemlerle çözülme çabalarının sonuncusu, **“çözüm süreci”** olarak adlandırıldı ve 2013-15 yılları arasında uygulandı. Çözüm süreci Türkiye’de hem siyaset hem dil ve kültür hem de sosyal alanlarda havanın iyileşmesini sağladı. Ancak ne yazık ki bu süreç, 2015 yılında sona erdi ve yeniden başlayan çatışmalar özellikle Kürt kamuoyu için hayatın hemen her alanında zorluklar, hak ihlalleri ve ayrımcılıkları beraberinde getirdi.

Elinizdeki bu rapor, Türkiye’deki en popüler Kürt futbol takımı olan Amedspor’un bu ismi aldıktan sonra yaşadığı Türkiye’deki Kürt sorunu ve çözüm süreci ile paralel olarak yaşadığı serüvene odaklanmaktadır. Raporunda Çözüm Süreci, 2013-15 yılları arasında yaşanan sivil çözüm çabaları olarak değerlendirilmiş ve bu dönemde Türkiye’nin genel atmosferinde iyileşme görüldüğü belirtilmiştir. Diyarbakır Büyükşehir Belediyespor isimli futbol takımının, ismini Diyarbakır’ın Kürtçe ismi Amed’den hareketle Amedspor olarak değiştirmesi de bu olumlu havayla uyumlu bir şekilde gerçekleşmiştir.

Çözüm sürecinin etkisiyle Kürt sivil alanının genişlediği, kimlik ve taleplerin daha güçlü bir şekilde ifade edildiği bir dönemde Amedspor, çözüm sürecinin ardından ulusal bir hüviyet kazanmış ve geniş bir taraftar kitlesi elde etmiştir. Ancak rapor, çalışma kapsamında görüşülenlerin anlatımından hareketle Amedspor’un sadece bir spor

kulübü olmadığını, Türkiye’de hak ihlaline maruz kalanlarla dayanışma gösterdiği için sivil toplum hareketinin bir parçası olduğunu ve Kürtler için Athletic Bilbao, Barcelona ve Celtic gibi karşılık gördüğünü, dahası bir “milli takım” şeklinde algılandığını tespit etmektedir.

Rapor, 2024 Ocak ayı itibarıyla Diyarbakır’da en az 250 bin ve Türkiye genelinde 1 milyondan fazla taraftarı olan Amedspor’un maruz kaldığı hak ihlallerini, ayrımcılığı ve zorlukları detaylı bir şekilde ele alarak, Türkiye’de spor alanındaki ırk ayrımcılığının daha fazla anlaşılması ve çözüm önerilerinin tartışılmasını amaçlamaktadır.

Bu çalışmada ayrımcılık yasağı ve ifade özgürlüğü başta olmak üzere etnik ve kültürel grupların hakları merkeze alınmış ve spor alanında yaşanan ayrımcılık bu çerçeveden analiz edilmiştir. Bu bağlamda izleme; ayrımcılık yasağı ve ifade özgürlüğü gibi hakları ve buna dair standartların merkeze alındığı **“İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi”**, **“Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmesi”**, **“Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”**, **“Olimpizmin Temel İlkeleri”** gibi temel sözleşmeler ve uluslararası kurumların normlarına dayanmaktadır.

Çalışma kapsamında Amedspor ile ilgili haberleri içeren medya taraması yapılmış, dava dosyaları incelenmiş ve takımın yönetici ile taraftarlarından oluşan 10 kişiyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

...

Raporda öncelikli olarak ırk ayrımcılığı ve sporda ayrımcılıkla ilgili hukuki çerçeveye ele alınmaktadır. Ayrımcılığın çok boyutlu bir olgu olduğu ve hukuki, sosyolojik, psikolojik, felsefi, ekonomik ve siyasi disiplinleri ilgilendirdiği belirtilmiştir. Uluslararası insan hakları hukukunun ayrımcılığı yasaklayan önemli bir parça olduğu ve etnik ayrımcılık yasağının genel uluslararası hukukun emredici normları arasında olduğu vurgulanmış; devletlerin de bu yasağa uymakla yükümlü olduğu belirtilmiştir.

Raporda ulusal, uluslararası, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği düzeyindeki metinlerle desteklenen ayrımcılıkla mücadele çabalarından bahsedilmiş ve sporda ırk ayrımcılığına özel vurgu yapılarak, hukuki bağlamda Amedspor'un maruz kaldığı hak ihlalleri başlıklandırılmıştır.

Çalışmanın en önemli sonuçlarından biri, Kürt meselesinin dalgalı seyirinin sporu da etkilediği ve Amedspor'un isim değişikliği ile popüler olması gibi olumlu kavşakları çözüm sürecinin iyimser atmosferi içinde geçmiştir. Ancak çözüm sürecinin sona ermesi ve çatışmaların yeniden başlamasıyla birlikte Amedspor kötüye gidişten ilk etkilenenlerden biri olmuştur. Bu dönemde takım kriminalize edilmiş, deplasman yasaklarına maruz kalmış, ırkçı sloganların hedefi olmuş, taraftar ve yöneticileri fiziksel saldırılara maruz kalmış ve takım siyasi saikli cezalar almıştır.

İzleme sonucunda tespit edilen hak ihlalleri şu başlıklar altında kategorize edilmiştir:

Amedspor isminin kriminalize edilmesi, çözüm sürecinin hemen sonrasında başlamıştır. Çözüm sürecinin etkisiyle isim değişikliğine olumlu yaklaşan Türkiye

Futbol Federasyonu (TFF) takıma ismini ve renklerini değiştirmesi için baskı uygulamıştır. Amed'in, Diyarbakır'ın Kürtçe ismi olması sebebiyle bu isim takıma yönelik ayrımcılığın gerekçelerinden biri olmuştur.

Siyasilerin hedef göstermeleri, Amedspor'un isminin kriminalize edilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Özellikle siyasi gerilimin olduğu dönemlerde, siyasetçilerin olumsuz açıklamaları Amedspor'a yönelik ayrımcılığın ve hak ihlallerinin artmasına neden olmuştur. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Amed ismine tepkisi, çözüm sürecinin sona ermesiyle birlikte takımın zorluklar yaşamasına yol açmıştır. Siyasetin milliyetçi tonu arttığında, Amedspor da benzer şekilde hedef gösterilmiştir.

Başakşehir maçı, Amedspor'un maruz kaldığı hak ihlallerinde bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. 28 Ocak 2016'da İstanbul'da oynanan bu maçta Amedspor taraftarlarına yönelik polis müdahalesi ve yaşanan olaylar sonucunda taraftarlara dava açılmış, ancak mahkeme tarafından beraat kararı verilmiştir. Aynı zamanda maçtaki olaylar nedeniyle Amedspor'a para cezası ve seyircisiz oynama cezası verilmiştir. Bu maçtan sonra Amedspor'un sistematik hak ihlalleriyle karşılaştığı bir dönem başlamıştır.

Deplasman yasakları, en sık tekrar eden ayrımcılık örneği olmuştur. Başakşehir maçının ardından, 31 Ocak 2016'da oynanan Bursaspor-Amedspor maçından önce toplanan Bursa İl Spor Güvenlik Kurulu, Amedspor taraftarlarının maça alınmaması kararını açıklamıştır. Amedspor, bu önemli maça taraftarından yoksun çıkmış ve deplasman yasakları 2024 yılına kadar etmiştir ve etmektedir. Amedspor

birkaç istisna dışında en az 8 yıldır deplasman maçlarında taraftardan yoksun olarak sahaya çıkmaktadır. Genelde deplasman yasakları, benzer metinlerin farklı şehirlere uyarlanmasıyla hazırlanmakta ve maçtan bir gün önce Amedspor'a bildirilmektedir. Bu kararların altında rakip takım temsilcileri ile kamu otoritesinden imzalar bulunmaktadır, yani Amedspor'un maça taraftarıyla çıkmaması kararı, rakip takım ve kamu otoritesi iş birliğiyle alınmaktadır.

Fiziki saldırılar, özellikle çözüm sürecinin bitmesinden sonra artış göstermiştir. Bu saldırılar taraftarlar, futbolcular, takım otobüsü ve yöneticileri hedef almıştır. Saldırlara örnek olarak; Bursaspor'u deplasmanda yenen Amedspor'un galibiyetini kutlamak isteyenlere polis müdahalesi, Ankaragücü maçında protokoldeki Amedspor yöneticilerinin linç edilmesi, Fenerbahçe maçı sonrası polis saldırısı, Mersin İdmanyurdu maçında sahaya giren taraftarların Amedsporlu futbolcu Deniz Naki'ye saldırması gibi olaylar yer almaktadır. Bu saldırıların en tehlikelisi Ankaragücü maçında gerçekleşen linç girişimidir.

Siyasi saikle verilen cezalar, Türkiye'de Kürt takımlarını ve taraftarları ve özellikle de Amedspor'u hedef almaktadır. Amedspor'a verilen cezalara bakıldığında TFF'nin Amedspor'a karşı farklı bir yaklaşım benimsediği görülmektedir. Amedspor'un taraftarının ırkçılık karşıtı tezahüratta bulunması, "**çocuklar ölmesin maça gelsin**" pankartı açması ve galibiyet sebebiyle zafer işareti yapması gibi nedenlerle Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu'na (PFDK) sevk edilmiş ve çeşitli cezalar almıştır. Amedspor'un maruz kaldığı ayrımcılık, özellikle "**ideolojik propaganda**"

cezalarında kendini göstermektedir. 2014 yılından bu yana bu başlıktaki cezaların tamamı sadece Kürt illerinden takımlara, özellikle de Amedspor'a verilmiştir. İrkçi tezahürata en çok maruz kalan takımın bu başlıktan en çok ceza alan takım olması, ceza mekanizmasının adil olup olmadığına dair sorgulamalara neden olmaktadır. PFDK'nın 2016 yılında Amedspor'a "**ideolojik propaganda**" sebebiyle puan silme cezası vermesi takımın play-off mücadelesinden elenmesine sebep olmuştur.

Deniz Naki, 2013 yılında Türkiye Süper Lig takımlarından Angaragücü'ne transfer olduktan kısa bir süre sonra ırkçı bir saldırıya maruz kalarak Türkiye'yi terk etti. Bir yıl sonra Amedspor'a transfer olan Naki, Kürt ve Alevi kimliği nedeniyle çeşitli saldırılara maruz kalmıştır. Amedspor'da oynarken, futbolcular ve taraftarların saldırıları, medyanın hedef göstermeleri ve TFF'nin baskısıyla mücadele etmiştir. Deniz Naki, çözüm sürecinin sona ermesiyle başlayan şehir çatışmaları paylaştığı bir facebook gönderisi sebebiyle TFF tarafından 12 resmî maçtan men edilmiştir. Naki, AİHM'ye başvurarak Türk futbol otoritesinin adil yargılanma ve ifade özgürlüğü haklarını ihlal ettiğini savunmuştur. AİHM, 18 Mayıs 2021'de verdiği kararla Deniz Naki ve Amedspor'un adil yargılanma ve ifade özgürlüğü haklarının ihlal edildiğine hükmetmiştir. 2018 yılında, Almanya'da bulunan Naki, Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyindeki Kürt şehri olan Afrin'e başlattığı harekâtı eleştirmiş ve kamuoyunu bu harekâta karşı Köln'de yapılacak protestoya davet etmiştir. Bunun üzerine TFF tarafından Türkiye'de futbol oynamaktan ömür boy men edilmiştir. Naki,

Türkiye'ye dönmeyerek Almanya'ya yerleşmiştir.

Ekonomik ayrımcılık, Amedspor'un karşı karşıya olduğu önemli sorunlardan biridir. Takım, kamu bürokrasisi ve siyasetçiler tarafından hedef gösterildiği için sponsor bulmakta zorlanmaktadır. Kürt şehirlerinde seçilmiş belediye başkanlarının İçişleri Bakanı tarafından görevden alınarak yerlerine vali veya kaymakam gibi kamu görevlilerinin atanması sebebiyle belediyelerin spora ve Amedspor'a destekleri kesilmiş, kulüp genellikle yerel finansmanla ayakta durmaya çalışmaktadır. SMS yoluyla mali destek toplaması Türkiye futbol kulüpleri için bir kaynak yaratma yöntemi olmakla birlikte Amedspor'a böyle bir kampanya için izin verilmemektedir.

Diğer hak ihlalleri arasında deplasman yasakları, saha kapama, para cezaları ve futbolculara uygulanan cezalar bulunmaktadır. Görüşmeciler, bu cezaların içeriğinde ve uygulanmasında ayrımcılığa uğradıklarını savunmakta ve Amedspor'a diğer takımlara göre orantısız cezalar verilmesinin sebebini siyasi ve ideolojik karşıtlık olarak açıklamaktadırlar.

Ayrıca, ideolojik propaganda yasağı konusunda netlik olmamasını ve keyfi kararların alındığını belirten katılımcılar, rakip takımlar ve taraftarlarına gösterilen hoşgörünün kendilerine gösterilmediğini, slogan ve pankartlarına karşı ayrımcılıkla keyfi kararlar alındığını ifade etmektedirler. Emniyet güçleri tarafından uygulanan ayrımcılığı ise gereken güvenlik önlemlerinin alınmamasıyla veya güvenlik gerekçesiyle gittikleri şehirlerde hareket kısıtlaması getirilmesiyle, hatta taraftarların girişine izin verilmemesiyle açıklamaktadırlar. Ayrıca, bazı durumlarda emniyet mensuplarının

Amedspor'a karşı olumsuz bir tutum sergileyerek girişimlerde bulunduğu da belirtilmektedir.

Sonuç olarak; bu rapor Amedspor'un Türkiye'deki Kürt meselesi etrafındaki gerilimlerden etkilendiğini ve çözüm sürecinin sona ermesinin ardından ayrımcılık ve hak ihlallerine maruz kaldığını ortaya koymaktadır. Yaptığımız araştırma ve görüşmeler, Amedspor'un ekonomik, hukuki ve toplumsal eşitsizliklerle karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Sporda etnik ayrımcılığın sona ermesinin yalnızca yasalar veya cezalarla değil, aynı zamanda toplumsal kültür ve pratiklerle ilgili olduğuna vurgu yaparak, demokratikleşme ve toplumsal barışın spor alanında sağlanmasının önemine dikkat çekmektedir.

Amedspor'un maruz kaldığı hak ihlalleri, başta Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında yer alan eşitlik ilkesini ihlal etmektedir. Takıma yönelik sistematik ayrımcılık da İrk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmesi ile BM Evrensel Beyanname gibi uluslararası metinlerde güvence altına alınan hakların ve ayrımcılık yasağı ilkesinin ihlal edilmesi anlamına gelmektedir.

Dolayısıyla ırk ayrımcılığının ortadan kaldırılması ve Amedspor'un rakipleriyle eşit koşullarda yarışabilmesi için bazı adımların atılması önem arz etmektedir.

Öncelikle Amedspor' taraftarlarına uygulanan deplasman yasağına son verilmesi gerekmektedir. Amedspor'un kurumsal kimliğine, yöneticilerine, futbolcu ve taraftarlarına yönelik ayrımcılık içeren cezalandırmalara son verilmesi koşulların eşitlenmesi için elzemedir. Takıma dönük

fiziki saldırılar ve nefret söylemi içeren tezahüratlara karşı caydırıcı yaptırımların uygulanması bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır.

Son olarak, sporun bir "**bağ kurma**" ve "**köprü kurma**" aracı olarak işlev görebileceği gerek çalışmaya katılanların ifade ettiği gerekse Türkiye kamuoyunun ortaklaştığı bir kanaattir. Amedspor ve diğer

kulüplerin arasında "dostluk maçları" gibi etkinliklerin düzenlenmesi ve bu etkinliklere kamu yöneticileri, siyasetçiler ve sanatçıların katılmasının ayrımcılığı azaltma potansiyeli göz ardı edilmemelidir. Ancak bütün bunlardan önce kamu otoritesinin Amedspor hakkındaki tutumu ve kamu yöneticilerinin keyfi uygulamalarının sona erdirilmesi, ayrımcılığın ortadan kaldırılması yolunda önemli bir başlangıç olacaktır.

ARKA PLAN ve GİRİŞ:

Yüzyılın başında bir etno-politik sorun olarak doğan “**Kürt meselesi**”, zaman içinde çeperini genişleterek sosyal, kültürel, ekonomik sorunları içeren geniş bir alanı kapladı. Kürt meselesinin siyasi seyrindeki dalgalanma kültür-sanattan ekonomiye, sosyal hayattan eğitime kadar hemen her alanı etkiledi ve bütün alanları kendiyle paralel bir seyir izler hale getirdi. Bu sebeple siyasi seyrin iyi olduğu dönemlerde bu alanların hemen hepsinde bir iyileşme görülürken, siyasi havanın kötüleştiği zamanlarda bütün alanlarda gerileme yaşandı.

Kürt meselesinin sivil yöntemlerle çözülme çabalarının sonuncusu, “**çözüm süreci**” olarak adlandırıldı ve 2013-15 yılları arasında uygulandı. Çözüm süreci Türkiye’de hem siyaset hem dil ve kültür hem de sosyal alanlarda havanın iyileşmesini sağladı. Örneğin, 2020 yılında hazırladığımız ve Kürt kültürel yayıncılığının durumuna ışık tutan raporda¹ yayınevi temsilcileri, çözüm sürecini Kürtçe yayıncılık için bir “**altın çağ**” olarak nitelendirmişlerdir.

Türkiye’nin genel seyri içinde Kürtlerin yaşadığı ayrımcılık ve maruz kaldığı hak ihlalleri, çözüm sürecinde görece azalarak Kürt sivil alanını genişletti. Bu genişleme Kürt kimliğinin daha güçlü şekilde sahiplenildiği, taleplerin daha özgüvenle dile getirildiği, daha aktif bir hayatın zeminini oluşturdu. İşte bütün bu sürecin etkisi spor alanında da kendini gösterdi ve Diyarbakır Büyükşehir Belediyespor takımı, 2014 yılının Ekim ayında ismini Amedspor olarak değiştirdi. Çözüm sürecinin olumlu havası henüz geçmemişti ve bu karar Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) nezdinde, bazı revizyonlarla birlikte kabul edilebildi.

Çözüm sürecinin Kürtlerde yarattığı özgüven ve birliktelik duygusu, takımın Amedspor ismini alması ve beraberinde ortaya çıkan gelişmeler Amedspor’a “**ulusal**” bir hüviyet kazandı ve takım büyük bir taraftar kitlesi kazandı. Ancak bugün Amedspor hem taraftar ve yöneticileri hem de devlet ve TFF için bir futbol kulübünden daha fazlası.

Kulüp Başkanı Aziz Elaldı, 2023-24 sezonu başında düzenlediği basın toplantısında “**Amedspor’un sadece bir spor kulübü olmadığını, aynı zamanda bir değer, bir duruş ve bir yaşam biçimi olduğunu**” vurgulamış ve taraftar kitlesi bakımından “**üç büyük takımın ardından Amedspor’un geldiğini**” söylemiştir.² Elaldı’nın bu iddiasına Türkiye’de yaşayan Kürtler açısından bakıldığında Amedspor’un taraftar sayısı bakımından Türkiye’de önemli bir konumda olduğu görülmektedir.

Kürt Çalışmaları Merkezi (Kurdish Studies Center, KSC) olarak Ocak 2024’te ile kamuoyu ile paylaştığımız “**Amedspor Taraftarlığı Araştırması**”³ verilerine göre; Diyarbakır’da futbol taraftarları olan yetişkinler içinde ilk takımı Amedspor olanların oranı %15,3. İlk ve ikinci takımı Amedspor olanların oranlarının toplamı ise %28,4. Türkiye genelinde yaşayan ve futbol taraftarı olan yetişkin Kürtler içinde ise ilk takımı Amedspor olanların oranı %4,4. İlk ve ikinci takımı Amedspor olanların oranlarının toplamı ise %8,7.

¹ <https://kurdish-studies.org/yayinlar/iki-ileri-bir-geri-kurt-kulturel-yayinciliginin-maruz-kaldigi-hak-ihlalleri-raporu/>

² <https://www.gazeteduvar.com.tr/amedspor-yeni-sezona-yukselis-hedefiyle-giriyor-haber-1634253>

³ **Her yıl güncellenen oranlar için bağlantı:** <https://kurdish-studies.org/yayinlar/amedspor-taraftarligi/>

	TÜRKİYE GENELİ KÜRTLER	DİYARBAKIR
İlk takımı Amedspor olanlar	4,4%	%15,3
İlk veya ikinci takımı Amedspor olanlar	8,7%	%28,4

Özetle Kürt toplumunda futbolla haşır neşir olan 18 yaş üzeri her dokuz kişiden yaklaşık biri Amedspor’la ilgileniyor. KSC’nin ilgili araştırmasına göre, futbol taraftarlığı içinde 18 yaş altı nüfusun etkisi de düşünüldüğünde, Amedspor’un taraftar sayısı; Diyarbakır’da 250 binden ve Türkiye genelinde 1 milyondan fazla.

Uğradığı hak ihlalleri ve ayrımcılık arttıkça, Amedspor’a duyulan ilginin Kürtler arasında arttığı gözlemleniyor. Etnik kimlik temelinde takımın kurumsal desteklerden mahrum bırakılması ve sistematik şiddete maruz kalması, Amedspor’u Kürt kimliğine bağlılığın bir sembolü haline getiriyor. Örneğin, Batman Petrolspor’un Diyarbakır’da Amedspor’a yenilmesi karşısında Batmanlı taraftarın duygusu bu konuda bir referans olabilir. Zira Petrolspor taraftarlarının –kendi deyimleriyle– “**skorun önemsiz olduğu**” maçta Amedspor’un galibiyeti sebebiyle Diyarbakır’dan üzgün değil, ziyadesiyle memnun ve mutlu ayrıldıkları anlaşılıyor.⁴

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerde Amedspor’un “bir takımdan fazlası” olduğuna dair tekrar eden kanaatler görülüyor:

“Amedspor sadece Diyarbakır kentinin bir takımı değildir. Yani Amedspor sadece bölgenin de bir takımı değildir. Amedspor Türkiye’nin en büyük spor kulüplerinden biridir. Şimdi Amedspor’u Kürtler desteklemiyor. Amedspor’u Soma’daki madencilerin çocukları da destekliyor. Rize’de yeşil yola direnen teyzelerin, ninelerin çocukları da destekliyor. Zonguldak’taki maden işçileri de destekliyor. Antalya’daki sera işçileri de Amedspor’u destekliyor. Yani Amedspor Türkiye’nin bir bütünlüğünün takımıdır. Yani sadece bu bölgeye özel bir takımmış gibi bunu nitelendiremeyiz. Ama yine de bizim bu bölgedeki Vanspor’u, Dersimspor’u, Rizespor’u sanki böyle birer il-ilçe takımı. Ama Amedspor böyle bir çeşit Kürtlerin milli takımı gibi bir hava var sanki.” (3 Nolu görüşme, iş insanı, eski kulüp yöneticisi)

“Amedspor’un sadece bir spor kulübü olmadığını biliyorlar, farkındalar. Şöyle, yine halkın sahiplendiği biraz da politik biraz da manevi bir hale geldi Amedspor. Bir spor kulübü olmaktan çıktı. (...) bir çeşit milli takım gibi. O milli takım hissi halkta oluştu.

⁴ <https://www.indyturk.com/node/560871/spor/skorun-%C3%B6nemsiz-oldu%C4%9Fu-ma%C3%A7-amedspor-batman-petrolspor>

O bir gerçektir. Mesela Avrupa'da olsun, başka ülkelerde olsun destekler bayağı var.” (7 Nolu görüşme, taraftar grubu yöneticisi)

“İsim değişikliği olunca Kürt halkında bir sahiplenme duygusu oluştu. (...) Amedspor taraftarı yalnızca Diyarbakırlılardan oluşmuyor. (...) Her Kürt Amedspor'u sahipleniyor. Taraftar grupları çağrı yapınca Siirtlisi, Vanlısı, Ağırslısı... (...) Bizim tek avantajımız, Kürt halkının bu takımı kendi milli takımı gibi görmesi. O yüzden Türkiye'nin neresine gidersek gidelim, yani, deplasmana taraftar götürebildiğimiz dönemler için konuşuyorum, deplasmanda taraftar sıkıntısı yaşadığımız yer yok. (...) Bununla beraber işte gerek iktidarın, gerek o dönemki federasyon otoritelerinin baskıları da peşi sıra geldi. E baskı insanları da daha fazla sahiplenmeye getirdi. Daha fazla sahiplenme, daha fazla baskı getirdi. Öyle bir paradoksa getirdi o iş” (1 Nolu görüşme, avukat, eski kulüp yöneticisi)

Kanaatlere bakıldığında; Amedspor'un ezilenlerin takımı ve bir tür “**milli takım**” olarak algılandığı anlaşılmaktadır. Yine kanaatlerin bir başka ortak noktası da sadece kendilerinin değil, devlet aktörleri ve kurumlarının da böyle algıladıkları, Amedspor'un bu sebeple baskılara maruz kaldığı şeklinde.

Özellikle çözüm süreci sona erip çatışmalar yeniden ve bu kez şehirlerde başladığında Kürt meselesiyle ilişkili her şey gibi spor alanı da zor bir döneme girdi. Özellikle 2015'in sonundan itibaren yaşanan gelişmeler, Kürt sokağında 90'lı yılları hatırlatır oldu. Türkiye'de Kürt meselesinin dalgalı seyirinden etkilenen Amedspor da 2015-16'dan bu yana çeşitli zorluklara, ayrımcılık ve hak ihlallerine maruz kalmaktadır.

Uzmanlar Kürtler ve Türkler gibi farklı etnik gruplar arasında spor uygulamalarının gerçek bir sosyal entegrasyon süreci üretme potansiyelini güçlü görmektedir. Nitekim raporda Vahap Coşkun'un kaleme aldığı bölümde Mandela'nın Güney Afrika'da “**birlikteliği**” sağlamak adına ragbi sporundan istifade ettiği hatırlatılmaktadır. Ancak bunun gerçekleşmesi için örneğimizde Kürtlerin takımı olan Amedspor'un Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) gibi yapılar karşısında görece özerkliği ile bütün kurumsal organların bu potansiyeli hayata geçirmek üzere süreci desteklemelerini şart koşmaktadır.⁵ Yani sporun bir aradalığı teşvik edebilmesi için bir etnik kimlikle anılan ve bu kimliğin olumlanmasına katkı sağlayan Amedspor gibi takımlara, TFF nezdinde belli bir otonomi (yahut pozitif ayrımcılık) tanınmış olması ve bu otonominin bütüncül bir kurumsallıkla desteklenmesi gerektiği öne sürülmektedir. Aksi halde takımın sürekli dışlandığı, ayrımcılığa maruz kaldığı durumlarda, kendisini takımla özdeşleştiren grubun da “**bir aradalık**” duygusunun zayıflaması doğal bir sonuç olarak görülmektedir.⁶

Amedspor özelinde süreç, takım bu isimle sahaya çıkmaya başladığından bu yana aksi yönde bir seyir izlemektedir. Siyasetçilerin kulübü hedef göstermesi, taraftarlarının gözaltına alınması ve kötü muamele görmesi, futbolcu ve kulüp yöneticilerinin fiziki saldırılara maruz kalması,

⁵ Porro, N. (2010), “The “ethnic minorities” test for sport policies”, Sport and discrimination in Europe, Council of Europe, 115-117.

⁶ Weiss, P. (2010), “Single-community football clubs and Turkish immigration into France and Germany”, Sport and discrimination in Europe, Council of Europe, 119 – 126.

deplasmana taraftar götürme yasakları gibi hak ihlalleri Amedspor için sistematik bir hal almış durumda ve bu durum “bir aradalık” duygusunu tahrip etmektedir.

Sporda etnik ayrımcılık Amedspor ve Kürt takımları vesilesiyle zaman zaman gündeme gelse de bu alana doğrudan mercek tutan çalışma sayısı az. Bu eksikliğin bir sonucu olarak Amedspor hakkında böyle bir araştırma yapma ihtiyacı kendini daha fazla hissettirmektedir. Dolayısıyla elinizdeki rapor bu ihtiyacı karşılamak, yani sporda ırk ayrımcılığı bağlamında Amedspor’un maruz kaldığı hak ihlallerini izlemek amacıyla hazırlandı. Raporun amacı, Kürt kamuoyunun yaşadığı ayrımcılığın spordaki yansımalarını göstermek ve kamuoyunun ilgisini bu alana çekerek çözüm önerilerini tartışmaktır.

Raporun Kürt illerinden çıkan takımların spor alanında yaşadığı ayrımcılığın daha sistemli bir şekilde izlenmesi ve sporda etnik ayrımcılığa karşı yüksek bir duyarlılık gelişmesine vesile olmasını umut ediyoruz.

**AMAÇ, KAPSAM,
YÖNTEM VE
SINIRLILIKLAR**

/// Amaç

Türkiye’de spor alanındaki etnik ayrımcılık nadiren –genellikle siyahi oyuncular sebebiyle– görünür olsa da gündemde önemli bir yer tutmamaktadır. Ancak özellikle Amedspor’un bu ismi almasından sonra yaşanan gelişmeler, spordaki etnik ayrımcılığın hem siyaset hem de insan hakları alanında daha fazla yer edinmesi ihtiyacını doğurmaktadır.

Amedspor’un yaşadığı ihlaller medya ve sivil toplumun gündemine girse de bütün bu süreci bir arada görmeyi amaçlayan bir araştırmanın eksikliği, ayrımcılığın sistematik hüviyetini görmeye engel olmaktadır. Türkiye’de etnik ayrımcılığın Amedspor özelinde spor alanındaki yansımalarını konu edinen bu rapor, hem kulübün yaşadığı ihlalleri tasnif ediyor hem de beklentileri ve önerileri içeriyor. Böylece Amedspor’un hikâyesine ve yaşadıklarına bütüncül bir fotoğraf olarak bakmayı amaçlamaktadır. Raporun Amedspor’a, Amedspor’un uğradığı ayrımcılık ve ihlallerle mücadele eden siyasi aktörlere, sivil toplum temsilcilerine ve genel olarak hak mücadelesi alanına katkıda bulunacağını düşünüyoruz.

/// Kapsam

Elinizdeki raporun kapsamı Kürt şehirlerinden çıkan en popüler futbol takımı olan Amedspor’un yaşadığı ayrımcılık ve ihlallerdir. Amedspor özelinde Kürt takımlarının yolculuğunun Kürt meselesiyle paralellliğini, bu paralellikte yaşadıkları ayrımcılık ve hak ihlallerini izlemek üzere yürütülen çalışma, geçtiğimiz 10 yılda Kürtleri hedef alan ayrımcılık pratiklerine dönüp yeniden bakmayı ve bu sistematik ayrımcılığın aşılabilmesini sağlayacak

ipuçlarını göstermeyi amaçlamaktadır. Amedspor’un özellikle 2016’dan bu yana uğradığı hak ihlalleri, saldırılar ve keyfi engellemelerin değerlendirilmesi, ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını tartışmak için uygun bir zemin yaratacaktır.

/// Yöntem

Bu çalışma kapsamında Amedspor’un eski ve mevcut yöneticileri ile taraftar gruplarının temsilcilerinden oluşan toplam 10 kişiyle yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirildi. Taraftar gruplarından katılımcılarla iki adet odak grup görüşmesi yapıldı. Rapor boyunca bu görüşmelerden yapılan alıntılarda kişilerin isim ve kişisel bilgileri paylaşılmayıp görüşme numarası kullanıldı.

Görüşmelerde kullanılacak soru formları hazırlanırken Amedspor’un yaşadığı ayrımcılık örnekleri, saldırılar, hukuk mücadelesi ve sonuçları gibi göstergeler doğrultusunda hareket edildi ve bu alanlarda yaşanan sorun ve hak ihlallerini ortaya çıkarmak amaçlandı. Bu amaçla görüşmelere başlamadan önce takımın bu ismi aldığı tarihten bu yana hakkında çıkan haberleri içeren bir medya taraması yapıldı. Medya taraması, geriye dönük arşiv taramasının kolaylığı açısından yazılı basınla sınırlı tutuldu. Bununla birlikte özellikle Diyarbakır gazeteleri taramaya dahil edildiğinden takımla ilgili haberlerin hemen hepsinin taramada yer aldığı kanaatindeyiz. Taramada 2010-14 arasında **“Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Spor”** ile birlikte **“yasak, engelleme, saldırı, ceza”** gibi anahtar kelimelerin geçtiği haberler, 21 Ekim 2014-15 Temmuz 2023 arasında **“Amedspor”** ve **“Amed Sportif”** kalıplarıyla birlikte **“yasak, saldırı, deplasman, ceza, engelleme”** gibi anahtar kelimelerin geçtiği

haberler arandı. Bu tarama neticesinde 6440 haber bulundu ve çeşitli etiketlerle tasnif edildi. Bu haberler içinden örnek vakalar seçilerek görüşmelerde katılımcılara soruldu ve yaşananların daha iyi anlaşılması hedeflendi.

Ayrıca masa başı araştırma esnasında, Amedspor'un yaşadıklarının benzerlerini yaşamış takımlar ve grupların hikâyeleri ile sorunları ve çözüm girişimlerini içeren **“Sport and Discrimination in Europe”** el kitabı da **ETKİNİZ** desteğiyle Türkçeye tercüme edilerek bir başvuru kaynağı olarak kullanıldı. Bu el kitabının tercümesini ayrıca yayınlıyacağız.

/// Sınırlılıklar

Araştırma sürecinde bazı sorun ve sınırlılıklar da yaşandı. Araştırmanın başladığı tarihte kulüp olağanüstü kongre kararı aldı ve yönetim değişikliğine gidildi. Hemen ardından başlayan transfer süreci de kulüp yöneticileriyle görüşmeyi zorlaştırdı. Araştırmanın önemli eksiklerinden biri, takımın futbolcularıyla görüşülebilmesi oldu. Araştırmanın yapıldığı tarihlerde Amedspor mevcut futbolcularının tamamına yakınıyla yollarını ayırdı ve yeni futbolcuları kulüp bünyesine dahil etti. Ayrılan futbolcuların gerek kulüp arayışları sebebiyle raporun konusu çerçevesinde konuşmak istememeleri, gerekse ayrılan futbolcularla iletişim kurulmasının

zorlaşması bu katkının dışarıda kalmasına sebep oldu. Bir diğer önemli sorun, futbolun erkek ağırlıklı bir alan olması sebebiyle kadın katılımcıların katkısını alma konusunda yaşandı. Futbolcu, yönetici ve taraftarlar içinde kadın sayısının azlığı ve genelde tali konumlarda bulunmaları, alanın erkekler tarafından doldurulmasına sebebiyet verdiği için, sadece bir kadın taraftarla görüşülebildi.

Rapor boyunca görüleceği üzere Amedspor'un bu hüviyet ve kitlesellikte ortaya çıkmasını mümkün kılan koşullar **“çözüm süreci”** bağlamında bir araya gelmiş, süreç bozulduktan sonra ise takım sürekli ve sistematik hak ihlalleri yaşamaya başlamıştır. Bu durum, Kürt meselesinin şiddet dışı metotlarla çözülmesinin Kürt sivil alanını nasıl canlandıracağına dair ipuçları da içermektedir.

Ezcümle, bu rapor sınırlılıklara rağmen, Amedspor'un yaşadıkları, mevcut durumu ve maruz kaldıkları ile ilgili kapsamlı bir çalışma niteliği taşımaktadır. Bu yönüyle Kürt toplumunun spor alanında yaşadığı ayrımcılığın geniş bir fotoğrafını göstererek, daha sağlıklı bir değerlendirme imkânı ve ayrımcılığın giderilmesi için çözüme dair veriler sunmaktadır.

ETNİK AYRIMCILIK
ve SPORDA
AYRIMCILIK İÇİN
HUKUKİ ÇERÇEVE

Ayrımcılık, yalnızca hukuki bir değerlendirmeye tabi tutulamayacak kadar çok boyutlu ve sosyoloji, psikoloji, felsefe, iktisat ve siyaset bilimi gibi farklı disiplinleri ilgilendiren, kapsamlı bir olgudur. Ayrıca uluslararası insan hakları hukukunun da ayrılmaz bir parçasıdır.⁷ Bu sebeple hem ulusal hem de uluslararası pek çok metinde ayrımcılık yasaklanmıştır. Bununla birlikte etnik ayrımcılık yasağı “**ergo ones**” ve “**jus cogens**” niteliğindedir.⁸ Yani genel uluslararası hukukun emredici normları arasındadır ve devletler herhangi bir sözleşmeye taraf olmasa dahi uymakla yükümlüdür.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası gibi metinlere bakıldığında; herkesin ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, etnik veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya herhangi başka bir ayırım gözetilmeksizin bu metinlerde yer verilen hak ve özgürlüklerden yararlanacağı belirtilmiş ve ayrımcılık yasaklanmıştır. Bu metinlerde cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, yaş, sağlık ve engellilik gibi ayrımcılık temellerine yer verilmemişti. Mamafih Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi'nin içtihatlarıyla, bu temeller de ayrımcılık yasağı kapsamına girmiştir. Birleşmiş Milletler'in 2014 tarihli tespitine göre, spor etkinliklerinde ırkçılık, ırk ayrımcılığı, yabancı düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük artmaktadır.⁹ Oysa Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) yerleşik içtihadına göre, ırkçılığın

lanetlenmesi gereken bir ayrımcılıktır ve tehlikeli sonuçları dikkate alındığında yerel makamların ırkçılıkla mücadele etmek için ellerindeki tüm araçları kullanmaları, ırkçılığa sert bir şekilde tepki göstermeleri ve farklılığın tehdit olarak değil, zenginlik olarak algılandığı demokratik bir toplumu teşvik etmeleri gerekmektedir.¹⁰

Elinizdeki raporda Amedspor'un maruz kaldığı hak ihlalleri, sporda etnik köken sebebiyle ayrımcılığa maruz kalma üzerinden ele alınacaktır.

/// Ulusal Mevzuat

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Başlangıç metninde, her vatandaşın bu Anayasada düzenlenen hak ve özgürlüklerden eşitlik ve sosyal adalet ilkeleri gereğince yararlanacağı ifade edilmiştir. Anayasanın “**Kanun önünde eşitlik**” kenar başlıklı 10. maddesinde de dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin herkesin kanun önünde eşit olduğu yazılmıştır. Yine 10. maddede, özel olarak, kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu, hiçbir kişiye, aileye, zümreye ve sınıfa imtiyaz tanınamayacağı, devletin bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlama ve bütün işlerinde buna uygun hareket etme yükümlülüğü altında olduğu belirtilmiştir.

4721 Sayılı Medeni Kanunu'nun 23. maddesi de bu bağlamda değerlendirilebilir. Özgürlüklerin kısıtlanamayacağı ve insanların hak ve ehliyetlerinden kısmen de

⁷ Ulaş Karan, “Bireysel Başvuru Kararlarında Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik İlkesi”, Anayasa Yargısı Dergisi, Yıl 2015, Cilt 31, Sayı 1, s. 1.

⁸

https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/draft_articles/1_14_2022.pdf

⁹

<https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Issues/Racism/A-69-340.pdf>, para. 10.

¹⁰ Nachova ve Diğerleri v. Bulgaristan, Büyük Daire, B. No: 43577/98 ve 43579/98, 06.07.2005, para. 145.

olsa vazgeçemeyeceğini söyleyen bu madde ile aslında sporcuların sportif faaliyetleri ve seyircinin özgürce bu faaliyetleri izleyebilme hakkı yasal güvence altına alınmıştır.

Ayrımcılık yasağı, TFF'nin Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'da da düzenlenmiştir. Söz konusu kanunun 3. maddesinde **“şiddet, şike, teşvik primi, ırkçılık, doping ve her türlü ayrımcılıkla mücadele etmek”** TFF'nin görevleri arasında sayılmıştır. Aynı maddede tarafsız davranma ve ayrımcılık yapmama başlığı altında, **“Herhangi bir ülkeye, kişiye veya insan topluluğuna karşı türü ne olursa olsun ayrımcılık yapmak kesinlikle yasaktır ve ayrımcılık yapanların üyeliği askıya alınır veya sona erdirilir”** hükmü düzenlenmiştir.

Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair 6222 sayılı Kanun'un 14. maddesi **“spor alanlarında veya çevresinde toplum kesimlerini din, dil, ırk, etnik köken, cinsiyet veya mezhep farkı gözeterek hakaret oluşturan söz ve davranışlarda bulunan kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır”** hükmünü içerir.

İşbu Kanun'un Yönetmelik'inin 6, 8, 9, 11 ve 12. maddelerinde spor ahlakına aykırı, tahrik edici, aşağılayıcı, dil, din, mezhep, ırk, cinsiyet, etnik ve siyasi ayrımcılığa yönelik söz sarf edilmesi veya bu mahiyette afiş veya pankartların spor alanına sokulması yasaklanmış ve bu konuda sorumlu kişilere

gerekli tedbirleri alma zorunluluğu getirilmiştir.

/// Uluslararası Mevzuat ve Tavsiye Kararları

Olimpik Anlaşma-Uluslararası Olimpiyat Komitesi Anlaşması

Olimpik Antlaşma, 1908 yılında Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından benimsenen Olimpizmin Temel İlkeleri, Kuralları ve İşletme Tüzüklerinin kanunname şeklinde toplanmasını sağlayan bir belgedir.¹¹ Söz konusu anlaşmada, spor faaliyetlerine katılmanın bir insan hakkı olduğu vurgulanarak ırk, din, siyaset, cinsiyet ya da başka bir nedenle herhangi bir ülke ya da kişiye karşı ayrımcılık yapılmasının olimpizmle bağdaşmayacağı, herkesin herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan spor yapma olanağına sahip olması gerektiği belirtilmiştir.

Birleşmiş Milletler Tarafından Hazırlanan Metinler

BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 2. maddesinde ayrımcılık yasağına yer verilmiş ve **“herkesin, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, etnik veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabileceği”** belirtilmiştir.¹² BM Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 2. maddesinde **“taraf devletlerin bu Sözleşmede tanınan hakları ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir fikir, etnik veya sosyal**

¹¹

https://www.olimpiyatkomitesi.org.tr/Upload/Menu/62492/3_ioc_antlasmasi.pdf

¹² İnsan Hakları Evrensel Beyanname, Türkçe metin:

<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/01/EvrenselBeyanname.pdf>

köken, mülkiyet, doğum veya diğer bir statü gibi herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılmaksızın, kendi toprakları üzerinde bulunan ve egemenlik yetkisine tabi olan bütün bireyler için güvence altına almayı ve bu haklara saygı göstermeyi taahhüt ettiği” ve 26. maddesinde herkesin hukuk önünde eşit olduğu ifade edilmiştir.¹³ Yine BM'nin Çocuk Hakları, Engelli Hakları ve Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmelerinde de ayrımcılık yasaklanmıştır.

1978 yılında hazırlanan BM Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Şartı'nda, 2000 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler Bin Yıl Bildirgesi'nde¹⁴, 2005 yılında hazırlanan Birleşmiş Milletler Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Yılı Raporu'nda¹⁵, 2013 tarihli Birleşmiş Milletler MINEPS Berlin Bildirgesi'nde¹⁶, 2014 yılında hazırlanan Birleşmiş Milletler Uluslararası Beden Eğitimi, Fiziksel Aktivite ve Spor Şartı'nda¹⁷ ve 2017 tarihli Birleşmiş Milletler MINEPS Kazan Eylem Planı'nda¹⁸ kişilerin, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ve başka görüş, mülkiyet ya da doğum gibi sebeplerle hiçbir şekilde ayrımcılığa maruz bırakılmayacağı hatırlatılmıştır.

Avrupa Konseyi Tarafından Hazırlanan Metinler

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14. Maddesinde ve Türkiye'nin taraf olmadığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 12

Numaralı Protokol'ün 1. maddesinde de ayrımcılık yasağı düzenlenmiştir. **“Ayrımcılık Yasağı”** başlıklı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14. Maddesine göre, “Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer görüşler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, mülkiyet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.”

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 12 numaralı Protokol'ün **“Genel Ayrımcılık Yasağı”** başlıklı 1. Maddesinde de hukuken temin edilmiş herhangi bir haktan yararlanmanın, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka görüşler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa mensup olma, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi herhangi bir temelde ayrımcılık yapılmaksızın güvence altına alındığı ve hiç kimsenin sayılan temellerde ayrımcılığa maruz bırakılmayacağı düzenlenmiştir.

Avrupa Sosyal Şartı'nın 20. Maddesi, herkesin bu Şart'ta yer alan haklardan ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ya da başka görüşler, etnik ya da sosyal köken, sağlık, ulusal bir azınlığa mensubiyet, doğum ya da başka statüler gibi nedenlere dayanan hiçbir ayrımcılığa maruz kalmadan faydalanmasını güvence altına almıştır.

¹³ Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme, Türkçe metin: <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/MedeniVeSiyasiHaklaralliskinSozlesme.pdf>

¹⁴ https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020095102bm_27.pdf

¹⁵ https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/cy/sport_report_2005.pdf

¹⁶ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000222898>

¹⁷ <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002354/235409e.pdf>

¹⁸ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000252725>

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin 1970 yılında Herkes İçin Sporun Gelişimi konulu bir tavsiye kararının ardından 1975 yılında bu karara dayanarak Avrupa Herkes İçin Spor Şartı ve yine bu Şart'a dayanarak 1992 yılında hazırlanıp 2001 yılında revize edilen Avrupa Spor Şartı yayımlanmıştır. Şart'ın 3. Maddesinde ayrımcılık yasağına yer verilmiştir.

Yine 1992 yılında hazırlanan ve 2001 yılında yeniden düzenlenen Avrupa Spor Etiği Kuralları ile bu kuralların 2010 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından revize edilmesi üzerine hazırlanan (2010) 9 sayılı Tavsiye Karar'da sporda, özellikle futbolda ırkçı sloganlar, semboller, hareketler yapılmasını yasaklayan düzenlemelere yer verilmesi de dahil diğer her türlü ayrımcılığın önlenmesi için devletlere gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü yüklenmiştir.¹⁹

Avrupa Konseyi Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu'nun sporda ırkçılık ve ırka dayalı ayrımcılıkla mücadele etmek için 2008 yılında kabul edilen 12 Numaralı Genel Tavsiye Kararında da taraf devletlere

ırkçılığın ve ırka dayalı ayrımcılığının sporda önemli bir sorun olduğunun kabul edilmesi, ırkçılığın ve ırka dayalı ayrımcılığın açık tanımının yapılması, ayrımcılığa karşı yeterli ve kapsamlı bir yasal düzenleme yapılması, ırkçı eylemlerin cezalandırılması gibi tavsiyelerde bulunulmuştur.²⁰

2016 yılında hazırlanıp 2017 yılında yürürlüğe giren Futbol Müsabakalarında ve Diğer Spor Etkinliklerinde Entegre Emniyet, Güvenlik ve Hizmet Yaklaşımına Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin 5. maddesinde de ırkçılık gibi ayrımcılık biçimleriyle mücadele öngörülmüştür.²¹

Avrupa Birliği Tarafından Hazırlanan Metinler

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'nın 21. maddesi; cinsiyet, ırk, renk, etnik veya sosyal köken, dil, din, yaş, cinsel yönelim gibi herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılmasını yasaklamıştır. Avrupa Komisyonu'nun spor ile ilgili ilk kapsamlı politika belgesi olan 2007 tarihli "Sporda Beyaz Kitap" da özellikle ırkçılık, etnik köken ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele edilmesine ilişkin maddeler içermiştir.²²

¹⁹ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cecaa
²⁰ <http://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-12-on-combating-racism-and-racia/16808b5ae7>
²¹ <https://edoc.coe.int/en/violence-in-sport/7066-convention-on-an-integrated-safety-security-and->

[service-approach-at-football-matches-and-other-sports-events.html](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52007DC0391)
²² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52007DC0391>

**DÜN DEN
BUGÜ NE
AMED SPOR**

Amedspor'un Tarihi Yolculuğu

Elinizdeki rapor, söz konusu takımın Amedspor ismini almayı tartıştığı günlerden bugüne kadarki süreci içermektedir. Ancak yine de bugüne kadar yaşadığı isim değişikliklerine göz atmak faydalı olacaktır. 1972 yılında kurulan ve 1985 yılına kadar Turan Gazozları'nın sponsorluğunda Melikahmet Turanspor ismiyle top koşturan takımın ismi, 85'te sponsor firmanın desteğini çekmesiyle Melikahmetspor olarak değişti. 1990 yılında Diyarbakır Belediyesi bünyesine alınan kulüp, 2014 yılına kadar Diyarbakır Belediyespor, Diyarbakır Büyükşehir Belediyespor, Diskispor isimleriyle sahaya çıktı.²³

Diyarbakırspor ile birlikte şehrin iki büyük takımından biri olan kulüp, 28 Ekim 2014 tarihinde yapılan kongrede ismini Amedspor olarak değiştirdi ve renklerini sarı-kırmızı-yeşil olarak belirledi. TFF aynı isimde başka bir takım olması sebebiyle bu ismi geri çevirince takımın ismi yeniden değiştirilerek Ağustos 2015'te Amed Sportif Faaliyetler Kulübü oldu. Kulübün sarı-kırmızı-yeşil olan renklerinden sarı renk de beyazla değiştirildi.

Araştırma kapsamında kulüp yöneticileriyle yapılan görüşmelerden, renk değişikliğinin de kendiliğinden yapılmadığı, bir zorlama sonucu olduğu anlaşılmıştır. Kulübün o dönemki yöneticilerinin aktardığına göre TFF yöneticileri, kulüp yetkilileriyle yaptıkları özel görüşmelerde sadece ismin değil "**renklerin de değişmesi talebini iletmiş**" ve "eğer renkler değiştirilmezse **"Amed Sportif"** şeklindeki isim varyasyonlarını da kabul etmeyeceklerini" iletmişlerdir. Buna karşı kulüp yönetimi tercihini isimden yana kullanmış, sarı renk beyaz ile değiştirilmiştir.

***"Resmi yollardan bize bir şey söylemiyorlardı tabi (...) ama o dönemki federasyon yetkilileriyle yaptığımız görüşmelerde işte (...) siyasi çağrışım yapan renklerde gibi gerekçelerle bize dönüş yapıyorlardı. 'Eğer bu renkler olursa biz sizin isminizi de kabul etmeyiz, sizi ligden ihraca kadar bile götürebiliriz' [diyorlardı]. (...) Ondan dolayı sarıyı çıkartıp yerine beyazı koymak durumunda kaldık. O da başka bir hukuksuzluktu."** (1 Nolu görüşme, avukat, eski kulüp yöneticisi)*

Kulübün resmi internet sitesinde Amedspor isminin "**MÖ 200'de Asur hükümdarı Adad-Nirari'ye ait bir kılıç kabzasında yer alan ve şehrin adının 'Amid' ya da 'Amidi' olarak geçmesinden esinlenerek**" konulduğu açıklansa da Amedspor hem sevenleri hem sevmeyenleri tarafından güncel bir siyasi bağlam içinde değerlendirilmektedir.

²³ <https://www.haberyimibir.com/spor/melikahmetspordan-buyuksehir-belediyespora-h756.html>

Çözüm Süreci ve Amedspor'a Etkileri

Amedspor, Türkiye'de Kürt meselesinin sivil yöntemlerle çözülmesi için yürütülen “**çözüm süreci**”nin en hareketli günlerinde isim değiştirdi. Hem takımın son dönem performansı hem şehrin yıllardır sporda bir sıçrama arayışı hem de “**çözüm süreci**”nin olumlu havası içinde TFF'nin isim değişikliğine “**yeşil ışık**” yaktığına dair işaretler Amedspor isminin ortaya çıkmasını mümkün kıldı. Ancak kulübün isme yüklediği tarihi bağlam ve anlamın aksine Amedspor isminin anlamı, daha güncel ve siyasi bir bağlam içeriyor. Bu güncel bağlamın da etkisiyle takım Amedspor ismini aldığı günden itibaren kendisini siyasi tartışma ve çatışmaların ortasında buldu. Sporcuları, yöneticileri ve taraftarlarıyla futbol tarihinde zor rastlanan, hak ihlalleriyle dolu bir mücadele sürdüren Amedspor, eski kulüp başkanlarından bugün seven-sevmeyen hemen herkes için bir takımdan çok daha öte anlam taşıyor.

Amedspor isim değişikliği kongresini 2014 yılının Ekim ayında yaptı ve kulüp ile TFF arasındaki görüşme trafiği sonucunda 2015'in ortasında Amed Sportif Faaliyetler Kulübü ismini Federasyon'a tescil ettirebildi. Bu dönemde çözüm süreci durma noktasına gelmiş olsa da çatışmalar henüz kendini göstermiş değildi. Amedspor için bugüne kadar süregelen zor dönemin kapısı, bu süreçte yaşanan üç önemli gelişme ile açıldı.

Birincisi, seçim sonuçlarının Türkiye siyasetinde yarattığı sarsıntı ve çözüm sürecinin fiilen bitmiş, çatışmaların kırsal ile sınırlı kalmayıp şehirlerde de başlamış olmasıydı. PKK ile ilişkili YDG-H²⁴ isimli gençlik grubunun 7 Haziran 2015 tarihli seçimlerden yaklaşık bir ay sonra, Ağustos 2015'te Sur ilçesinde öz-yönetim ilan etmesiyle başlayan bu süreç, bu grup ve devletin güvenlik kuvvetleri arasında Kasım ayına kadar aralıklı ve “**düşük yoğunluklu**” devam etti. Ancak o tarihten itibaren daha şiddetli ve yıkıcı bir çatışmaya evirildi. 1 Kasım seçimlerine bu çatışmaların gölgesinde ve artan bir kutuplaşma ortamında gidildi.

İkincisi, 1 Kasım 2015 seçimlerinin hemen öncesinde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yaptığı açıklama oldu. Yukarıda bahsedilen atmosferin etkisiyle gidilen seçimden iki gün önce Erdoğan'ın, katıldığı bir TV programında Diyarbakır için “Adam çıkmış Amed diyor. Amed ne ya? Ne oluyoruz” ifadelerini kullanması kutuplaşmış ortamda Amedspor'un hedef gösterilmesi sonucunu doğurdu.

Üçüncüsü de bu açıklama ve yenilenen seçimlerden kısa bir süre sonra, 34 Amedspor taraftarı hakkında iddianame hazırlanmasına neden olan ve “çocuklar ölmesin, maça da gelsinler” sloganı ile hatırlanan 28 Ocak 2016 tarihli Başakşehir maçı oldu.

²⁴ YDG-H: Yurtsever Deürimci Gençlik Hareketi.

Amed'e yine ceza yolda

Ziraat Türkiye Kupası'nda Fenerbahçe ile oynayacağı maç öncesi aldığı 1 maçlık seyircisiz oynama cezası olay olan Amed Sportif Faaliyetler Kulübü, sarı-lacivertlilerle oynadığı karşılaşmadaki protesto ve acıktığı izinsiz pankart nedeniyle yeniden ceza tehlikesiyle karşı karşıya kaldı.

Başakşehir maçında ceza almasına neden olan "Çocuklar ölmesin, maça gelsin" sloganını bu kez pankarta dönüştürerek karşılamaya çıkan Amedspor'un izinsiz pankart veya talimatın 42. ve 46. maddesindeki ayrımcılık kapsamında PFDK'ya sevk edilebileceği öğrenildi. Bu arada Amedspor'un bu pankart için TFF'ye başvurduğu ancak izin alamadığı ortaya çıktı.

Amedspor'a yüksek para cezası veya yine seyircisiz oynama cezası gelebilecek. Amedspor'a bu olaylardan dolayı gelebilecek olan seyircisiz oynama veya kapatma cezası disiplin talimatı gereği kupa maçında infaz edilecek.

"PFDK Ne Ceza Verirse Versin Çocuklar Ölmesin"

"Çocuklar ölmesin maça gelsin" pankartı nedeniyle PFDK tarafından ceza kuruluna sevk edilen Amedspor, geri adım atmadı.

"Çocuklar ölmesin maça gelsin" pankartlarından dolayı PFDK'ya sevk edilen Amedspor'un Kulüp Eşbaşkanı Şevin Zorlu, "Sözümüzün arkasındayız. PFDK ne ceza verirse versin çocuklar ölsün istemiyoruz" dedi.

Ziraat Türkiye Kupası çeyrek final ilk maçında Fenerbahçe ile karşılaşan Amedspor futbolcularının sahaya çıkarırken taşıdıkları "Çocuklar öl-

mesin maça gelsin" pankartı sebebiyle Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu'na (PFDK) sevk edildi. Türkiye Futbol Federasyonu (TFF) Hukuk Müşavirliği tarafından "Talimata aykırı hareketi" ve Spor Toto 2. Lig Müsabakaları Statüsünün 6/13. maddesi uyarınca pankartın disiplin kuruluna sevk edilmesine tepki gösteren Amedspor Kulübü Eşbaşkanı Şevin Zorlu, maça çıkmadan önce pankartı açacaklarını TFF'ye bildirdiklerini ifade etti. Aynı slogandan da daha önce Başakşehir maçının ardından ceza aldıklarını kaydeden Zorlu, pankartlarında ya da sloganlarında ideolojik propaganda ya da sportmenliğe aykırı bir durumun olmadığını vurguladı. Zorlu, "Biz 'Çocuklar ölmesin maça gelsin' diyoruz ve sözümüzün arkasındadır. Yani PFDK ne ceza

verirse versin çocuklar ölsün istemiyoruz" dedi.

Olmazsa FIFA'ya, olmazsa AIHM'e

Amedspor Basın Sorumlusu Soran Haldî Mızrak da, maçtan önce açacakları pankartın TFF'ye bildirildiğini hatırlattı. İzinsiz pankartla çıkmaktan disiplin kuruluna sevk edildiklerini ve TFF'nin bunu istediğinde tolere edebileceğini ifade eden Mızrak, "Söz konusu Amedspor olunca TFF hemen PFDK'ya sevk ediyor. Bizim pankartımızda da futbol talimatlarına aykırı bir şey yok. PFDK eğer bize ceza verirse federasyon kararlarına karşı Tahkim Kurulu'na başvuru yapacağız. Ondan bir sonuç alınamazsa FIFA'ya şikâyetle bulunacağız. O da olmazsa Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuru yapacağız" şeklinde konuştu.

AMEDSPOR'UN YAŞADIĞI HAK İHLALLERİ

Amedspor İsminin Kriminalize Edilmesi

Bu rapor vesilesiyle görüşülen katılımcıların hemen hepsi takımın maruz kaldığı ayrımcılık ve hak ihlallerinin esasen isim değişikliğiyle başka bir boyuta geçtiği konusunda hemfikir. Çözüm sürecinin hem bölgede hem de ülke genelinde oluşturduğu özgürlükçü atmosferde isim değişikliğine giden kulüp yöneticileri ve taraftarlar, sürecin bitmesiyle ülke genelinde yaşanan çatışma ve kutuplaşma ikliminden nasıplendiklerini kaydediyorlar. Görüşmecilere göre Amedspor ismi takımın ilgi görmesinde, benimsenmesinde olumlu bir alan açarken bir yandan da futbolcularının, yöneticilerinin deplasmanlarda ayrımcılık yaşamasına, nefret söylemine maruz kalmasına ve takımın ağır cezalar almasına gerekçe oldu. Hukukçu-yazar Vahap Coşkun Amed adının kulübe bir siyasi hüviyet kazandırdığını, bunun özellikle çözüm sürecinde takımın popülaritesine katkı sağladığını, ancak sonrasında bu siyasi kimliğin ağır bilançosuyla karşı karşıya kalındığını kaydediyor:

“2015’ten sonra kutuplaşmanın derinleşmesiyle birlikte, bu siyasi kimlik Amedspor’a ağır bir maliyet çıkardı. Takım, bir-iki istisna hariç, gittiği hemen her deplasmanda nefret söylemine maruz kaldı. Türkiye Futbol Federasyonu da, kulübü başka kulüplerle kıyaslanmayacak derecede sert cezalara çarptırdı.” ²⁵ (Vahap Coşkun, Perspektif)

Pierre Weiss²⁶, Amedspor gibi toplum içinde belirli bir grubu temsil eden spor gruplarını ayrılıkçı veya soyutlayıcı olarak nitelendirmek yerine bu gruplardaki temsil potansiyelini vurgulayarak ev sahibi toplumların kendi dışlama ve ayrımcılık uygulamaları üzerine düşünmeleri gerektiğini dile getiriyor.

Clotilde Talleu²⁷, tek topluluklu spor gruplarının toplumda göz ardı edilmiş veya reddedilmiş kimlikler için bir temsil imkânı sunsa da Amedspor örneğinde olduğu gibi, bu grupların çok genelleyici kategorilere hapsedilebileceği konusunda uyarıda bulunuyor.

Özelde Diyarbakır’ın ve genelde Kürt illerinden takımların yaşadıkları ayrımcılık ve hak ihlalleri yeni değil ancak Amedspor’u **“bir takımdan çok öte”** yapan serüven isim ve renklerin değiştirilmesiyle başlayarak bugüne kadar sıcaklığını yitirmeden süregeldi. Amedspor’un bu ismi almasında ve kitleselleşmesinde önemli bir rolü olan çözüm süreci, bitişiyile de takımın hikâyesinde merkezi bir yer ediniyor.

“İsim değişikliğini yaptığımız dönem çözüm sürecinin bitti bitecek olduğu bir dönemdi. Çözüm sürecinin son 6 aylık dönemi içerisinde bir yarım sezon oynadık. Yani gerek hakemler gerek de deplasmana gidiyor olabilmemiz, oradaki

²⁵ <https://www.perspektif.online/amedspor-icin-o-sene-acaba-bu-sene-mi/>

²⁶ Weiss, P. (2010), “Single-community football clubs and Turkish immigration into France and Germany”, Sport and discrimination in Europe, Council of Europe, 119 – 126.

²⁷ Talleu, C. (2010), “The social dimension of sports clubs: building networks of sports partners against discrimination”, Sports and discrimination in Europe, Council of Europe, 151 – 157.

karşılanmamız daha farklıydı. Son gittiğimiz deplasman 2016 yılındaki Aydın maçıydı. O tarihten sonra bir daha deplasman maçlarına taraftar götüremedik. Aydın tribününde yaklaşık 600-700 Aydın taraftarı vardı. 1200 civarı da Amedspor taraftarı vardı. O tarihten sonra artık sertleşmeler daha fazla başladı. Çözüm süreci bitti Kürtler bir bütün olarak kriminalize edildi. Akabinde de Amedspor'a baskılar gelişti zaten". (4 Nolu görüşme, taraftar)

"Daha önce Büyükşehir Belediye Spor Kulübü'ydü. Onun öncesi DİSK'iydi falan... Yeterli bir taraftar kitlesi yoktu. Maçlarına 200-300 kişiye ya gider ya gitmezdi. Protokol tribünü dahil. İsim değişikliği olunca Kürt halkında bir sahiplenme duygusu oluştu. Bununla beraber işte gerek iktidarın gerek o dönemki federasyon otoritelerinin baskıları da peşi sıra geldi. Baskı insanları da daha fazla sahiplenmeye getirdi. Daha fazla sahiplenme, daha fazla baskı getirdi. Öyle bir paradoksa girdi iş." (1 Nolu görüşme, avukat, eski kulüp yöneticisi)

Amedspor'un isim ve renk değişikliği Diyarbakır ve Türkiye sathında bir yarılmayı yeniden gözler önüne serdi. Diyarbakır medyası isim değişikliğini nötr yahut olumlu bir söylem ile ele alırken ulusal yayın yapan gazeteler negatif bir dil kullandı yahut tepki gösterdiler. Bu tepkilerin aynı zamanda çözüm sürecine karşıt olanların duygularını yansıttığı söylenebilir.

İsim değişikliğinin gerçekleştiği kongreden iki gün sonra Emin Çölaşan **Sözcü** gazetesindeki köşesinde konuyu PKK ile ilişkilendirdi ve değişikliği "ülkenin rejimini yıkacak" gelişmelerin içine yerleştirdi.

"Diyarbakırspor adını Amedspor olarak değiştirdi, yeni forması PKK renklerinden oluştu. Bunlar olurken Özgür Suriye Ordusu ... ve ... Barzani'nin peşmergeleri (ağır ve hafif silahlarıyla birlikte) Türkiye Cumhuriyeti sınırlarından içeriye, bağımsız bir ülkenin rejimini yıkmak için giriş yapıyordu."²⁸

Bilgin Gökberk, **Hürriyet**'te çıkan ve TFF'nin isim değişikliğini tescil etmesini eleştiren yazısına "**Cumhuriyetspor yazdırın parası neyse verelim**" başlığını attı.²⁹

Özcan Yeniçeri, konuyu ele aldığı yazısına "**Çözüm çıkmazıyla Esad açmazı arasında kalmak**" başlığını koydu ve isim değişikliğini bölgesel ölçekli siyasi gelişmelerin bağlamı içine yerleştirdi.

"Bölgede PKK, YDG-H'ye 'sizi zora sokan memurları bize bildirin' diyor. YDG-H'ye özerklik ilan etme talimatının da Kandil'den geldiği biliniyor. Bu bağlamda Diyarbakır Büyükşehir Belediyespor Kulübü ismini oy birliğiyle Amedspor olarak

²⁸ Emin Çölaşan, Sözcü Gazetesi, 30.10.2014.

²⁹ Bilgin Gökberk, Hürriyet Gazetesi, 31.10.2014.

değiştirdi. Bu arada HDP Kobani dolayısıyla ‘1 Kasım’da bir kez daha sokağa çıkararak küresel eyleme güç verme’ çağrısı yapmıştır.”³⁰

İsim değişikliğine en sert tepkilerden biri *Ortadođu* gazetesi yazarı Neval Kavcar’dan geldi. Gelişmeyi “**açılım halleri**” şeklinde bir ironiyle aktaran yazar, isim değişikliğini menfur bir hadise olarak ele aldı, İstiklal Mahkemeleri’nin yeniden kurulması arzusundaki okurunun mektubunu aynen paylaştı.

“... Diyarbakır Büyükşehir Belediyespor’un adı Amedspor olarak değiştirilirken, renkleri de yeşil, sarı, kırmızı oldu.” (28 Ekim 2014) Neredeyse onlar da 29 Ekim’e denk getirecekmiş. Bu haberi yönlendiren okurun notuysa şöyle: ‘Diyarbakır’ı, bu kadim Türk Şehrini Türkiye Cumhuriyeti topraklarından siyasi olarak ayırma girişiminde atılan menfur adımlardan birisi daha. Temenni ederim ki bir gün Türkiye’de İstiklal Mahkemeleri tekrar kurulur ve bu hainler yargılanıp hak ettikleri cezaya çarptırılırlar. Ve ahirette Zebaniler de bunları ‘Hoşamedî’ diye karşılayıp nar-ı cahim’e yerleştirirler.”³¹

Amedspor ismine yönelik tepkiler, daha üstü kapalı şekillerde de medyada yer buldu. Örneğin, Ömer Turan, Amedspor’un 31 Ocak 2016’da Bursaspor ile oynadığı maçın naklen yayını gerçekleştiren ve bir ulusal kanal olan A Haber’in, maç boyunca “**Amedspor**” ismini kullanmak yerine takımdan bahsederken “onlar” sıfatını tercih ettiğini belirtmektedir.³²

Siyasilerin Hedef Göstermeleri

Çalışmanın katılımcılarına göre özellikle siyasi ortamın gerilimli olduğu dönemlerde siyasetçilerin Amedspor hakkındaki olumsuz demeçleri, takıma yönelik ayrımcılık ve hak ihlallerinin artış göstermesine sebep olmuştur.

Örneğin Amedspor’un ismine karşı en sert olmasa bile en çok yankı uyandıran tepki Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’dan geldi. Kürt siyasi hareketinin ana akım partisi olan Halkların Demokratik Partisi (HDP) çözüm sürecinin atmosferi içinde bir sıçrama yaptı ve 7 Haziran seçimlerinde barajı geçerek %13,2 oy aldı. AK Parti’nin tek başına hükümet kurma ihtimalinin ortadan kalktığı seçim sonrasında çözüm süreci tamamen bozulmuş, çatışmalar şehir merkezlerine taşınmış ve 1 Kasım 2015’te yeniden seçim kararı alınmıştı. Siyasi atmosferin “**milli güvenlik**” ve milliyetçilik ile domine edildiği seçim sürecinde Erdoğan, katıldığı bir TV programında Diyarbakır’a Amed denilmesini eleştirerek “Adam çıkmış Amed diyor. Amed ne ya?”

³⁰ Özcan Yeniçeri, Yeni Çağ Gazetesi, 03.11.2014

³¹ Neval Kavcar, Ortadođu Gazetesi, 02.11.2014.

³² Turan, Ö. (2021), “Kurds and Football in Turkey”, Sports and Secessionism, Routledge, 154 – 170.

Ne oluyoruz” ifadelerini kullandı.³³ Takımın yöneticileri ve taraftarlarında çözüm sürecinin sona ermesi ve Erdoğan’ın bu konuşmasından sonra Amedspor’un yaşadığı zorluklar, ayrımcılıklar ve hak ihlallerinin tırmanışa geçtiğine yönelik güçlü bir inanç ve kanaat olduğu görülüyor.

“Amed ismi ile beraber o dönem hem isim değişikliği hem de çözüm sürecinin artık sona ermesiyle beraber bir linç kampanyası başladı. O linç kampanyasının odağına da bir günah keçisi koymak gerekiyordu bu da Amedspor olarak merkezileştirildi. Takımı, takımın oyuncularını, ismini terörize etmeye başladılar. Zaten siyasi iktidarın “Amed nedir? Amed diye isim mi olur?” gibi söylemi başladığı andan itibaren insanlarda da otomatikman o algı yerleşiyor.” (1 Nolu görüşme, avukat, eski kulüp yöneticisi)

“Takımın gittiği belirli deplasmanlarda aşırı bir şey yoktu ama Amed Spor olduktan sonra cumhurbaşkanının da bir açıklaması vardı “Amed nedir?” diye. Ondan sonra patlaklar gelmeye başladı. Ve gittiğimiz deplasmanlarda bütün herkesin kafasında soru işaretleri oluşturdular ve Amed Spor hedef tahtasına koydular.” (2 Nolu görüşme, taraftar grubu yöneticisi)

“Bursa maçından sonra yaşadığımız, işte hükümetin iktidar ortağı[nın] bizim takımımızla alakalı yaptığı açıklamalar var. İşte eski İçişleri Bakanının bizim takımla alakalı yaptığı açıklamalar var. Bu açıklamalardan kaynaklı da yani insanlar ürküyor, çekiniyor. Yani buranın bir spor alanı olduğunun dışına çıktığını iddia eden bazı söylemler var.” (3 Nolu görüşme, iş insanı, eski kulüp yöneticisi)

Amedspor’un hedef gösterilmesi isim değişikliği yaptığı dönemle sınırlı kalmadı. Özellikle siyasetin milliyetçi tonu arttığında Amedspor da bundan nasibini aldı. Örneğin dönemin İçişleri Bakanı Süleyman Soylu 27 Kasım 2019 tarihinde Amedspor’un Kandil’den talimat alan bir kulüp olduğunu iddia etmiş ve şu ifadelerle takımı hedef göstermiştir:

“Kandil’in en son derdinin ne olduğunu biliyor musunuz? Söyleyeyim, Amedspor. Aman ne yapın, “Amedspor’a oradan buradan ayda 400-500 bin lira para bulun” diye bizatihi Cemil Bayık talimat gönderiyor. Terör örgütünün desteklediği bir siyasi parti. Terör örgütünün direk talimat verdiği bir spor kulübü. Böyle bir şey olabilir mi? Böyle bir şey yapılabilir mi? Cemil Bayık, ‘Amedspor’a destek verin’ diye açık açık talimat gönderdi, duymayacak mıyız?”³⁴

Soylu, söz konusu açıklamasından 6 gün sonra Amedspor’un denetlenmesi için müfettiş görevlendirmesine onay vermiş ve müfettişler 10 gün boyunca Amedspor’da denetim yapmıştır.

³³ <https://www.evrensel.net/haber/263964/erdogan-adam-cikmis-amed-diyor-amed-ne-ya>

³⁴ <https://www.birgun.net/haber/suleyman-soylu-amedspor-u-hedef-aldi-duymayacak-miyiz-277937>

sonra gönlümden geçeni söylüyorum: 5-0. Eze eze yenersiniz, buradan göndeririz.” demiştir.³⁹ Kirgel'in bu ayrımcı söylemlerinin ardından maçta Amedspor için **“PKK dışarı”** sloganları atılmıştır.⁴⁰ Kamu yöneticilerinin bir takımı silahlı bir saldırı ile ilişkilendirmesi ve ardından rakip taraftarların takım hakkında **“PKK dışarı”** sloganları atması hem ayrımcılık yasağının ihlali hem de nefret söylemi olarak değerlendirilmektedir.

Kamu yöneticilerinin özellikle Amedspor'un deplasman maçlarında benzer tutumları istisnai değil, sistematik bir şekilde tekrar etmiştir. Amedspor deplasman maçlarının birçoğunda benzer uygulamalara maruz kalmış, Amedspor'un maçlarında ırkçı sloganlar atılmış, ırkçı marş ve şarkılar stadyumda çalınmış ve çoğunlukla Kürtleri hedef alan faili meçhul cinayetlerin sembolü olan beyaz Toros ve **“Yeşil”** kod adlı tetikçinin pankartları açılmıştır⁴¹. Yine Amedspor'un 13 Ekim 2018'de Sakaryaspor'a konuk olduğu maçta, müsabaka başlamadan önce statta **“Ölürüm Türkiyem”** şarkısı çalınmış ve şarkıyla birlikte statta dev ekranda askeri operasyon görüntüleri yayınlanmıştır⁴².

Amedspor'a yönelik faili meçhul cinayetleri ve paramiliter güç sembolleri, hakaret, tehdit ve nefret söylemi içeren slogan, pankart gibi ırkçı ve nefret suçu içeren paylaşımlar söz konusu olduğunda, TFF Disiplin Kurulu'nun ve Tahkim Kurulu'nun herhangi bir yaptırım uygulamadığı ya da Bursaspor örneğinde olduğu gibi, yaptırımda indirime gittiği görülmektedir. Oysa Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ve bu raporda referans gösterilen ulusal ve uluslararası insan hakları metinleri, devletlere futbolda ırkçı sloganlar, semboller, hareketler yapılmasını yasaklayan düzenlemelere yer verilmesi ve ırkçı eylemlerin cezalandırılması da dahil olmak üzere diğer her türlü ayrımcılığın önlenmesi için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü yüklemiştir.⁴³

Örneğin, elinde mikrofonla sahaya giren ve tribünlere doğru **“Vatan için!”** diye bağırarak, tribünlerden **“Hazırız!”** cevabını alan ve bunu toplamda dört kez yapan Hırvat futbolcu Simunic'e FIFA Disiplin Kurulu tarafından 10 maçtan menedilme ve 30.000 İsviçre Frank'ı, Hırvat mahkemeleri tarafından da 25.000 Hırvat Kuna'sı para cezası verilmiştir. Gerekçe olarak, söz konusu sloganın İkinci Dünya Savaşı sırasındaki Nazi hareketine dayanması ve bu ırkçı selamlaşmanın **“ırk, milliyet ve inanç temelinde nefreti kışkırtma ve insanlığa karşı suç mağdurlarını aşığılama”** amacı taşıması gösterilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, totaliter rejim döneminden kalma bir sloganın, ünlü bir futbolcu ve birçok futbol taraftarı için bir rol model olan başvuru tarafından maç sırasında dört kez tekrarlanmasını, söylenen ırkçı ve faşizan sözlerle karşı spor yoluyla yapılan ayrımcılığa karşı mücadele yükümlülüğünü ve verilen cezanın orantılılığını da dikkate alarak ifade özgürlüğüne aykırı kabul ederek cezanın sözleşmeyi ihlal etmediğine hükmetmiştir.⁴⁴

³⁹ <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/turkey/O110202210>

⁴⁰ https://www.youtube.com/watch?v=RODP9RwiVEY&ab_channel=KRTkulturTV

⁴¹ <https://www.agos.com.tr/tr/yazi/28277/amedspor-bursa-da-irkci-tezahuratlar-ve-yesil-pankartiy-la-karsilandi>

⁴² <https://bianet.org/haber/amedspor-a-her-deplasmanda-saldiri-sayisiz-ceza-275210>

⁴³ https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805cecaa

⁴⁴ Simunic v. Hırvatistan, B. No: 20373/17, 22.01.2019, para. 44-49.

Dönüm Noktası: Başakşehir Maçı

Amedspor'un isim değişikliğinden itibaren maruz kaldığı sürecin önemli üç kavşağı olduğunu raporun önceki bölümlerinde vurgulamıştık. Bu kavşaklardan ilki 7 Haziran seçim sonuçlarının Türkiye siyasetinde sebep olduğu hareketlilik, çözüm sürecini bitişi ve çatışmaların yeniden başlaması; ikinci kavşak ise 1 Kasım 2015 seçimlerinden hemen önce, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Amed ismine tepki göstermesiydi. Üçüncü kavşak, bu açıklama ve yenilene seçimlerden kısa bir süre sonra, 28 Ocak 2016'daki Başakşehir maçı olmuştur.

Türkiye Kupası A grubunda oynanan maçta Medipol Başakşehirspor, sahasında Amedspor'la 2-2 berabere kaldı. Her iki takımın da gruptan çıkma hakkı kazandığı bu maçta kaç kişinin gözaltına alındığı kesin olmamakla birlikte Amedspor taraftarlarından 34 kişi hakkında iddianame hazırlandı. İddianamede sanıklar hakkındaki iddialar; **“İstiklal Marşı okunurken ayağa kalkmamak, zafer işareti yapmak, PKK lehine slogan atmak”** şeklinde sıralanmıştır. Maçta attığı golde sonra sevincini asker selamı vererek gösteren Semih Şentürk, bu davranışını **“İstiklal Marşı'na saygısızlık ve askere küfredilmesi”**ne tepki şeklinde gerekçelendirmiştir. Gözaltına alınanlar arasında 18 yaşından küçükler de bulunuyordu ve taraftarlar **“Çocuklar ölmesin maça da gelsin”**, **“Barikat burada dimdik ayakta”**, **“Her bijî Amed”**, **“Her yer Sur, her yer direniş”** gibi sloganlar attıklarını iddia etmişlerdir.

“Maç çıkışı polis kamerasından yapılan tespitler sonucunda 106 kişi göz altına alındı. Gözaltına alınma sırasında ciddi anlamda darp yaşadılar. Bazıları kafa travması yaşadı. Akabinde dava açıldı 34 kişi hakkında. Tutuklu yoktu ama onunla beraber polislerin kaba darbe, copla yaptığı işkencenin tutanağı da yoktu. Darp raporları var ama bununla ilgili hiç soruşturma açılmadı polisler hakkında. Açılan davada, İstiklal Marşı'na saygısızlık, örgüt propagandası ve örgüt lehine örgüt amblemlerini gösterdikleri şeklinde bez parçaları astıkları iddiası vardı. Mahkemenin ilk celsesinde hakim ısrarla ‘Çocuklar Ölmesin maça gelsin derken’ neyi kast ettin? Bu çocuklardan kasıt örgüt elemanları mı?’ gibi sorular sordu herkese.” (5 Nolu görüşme, taraftar)

“Gözaltı öncesinde stadin altındaki bir yerde tutulmuşlar. Orada kötü muamele, şiddete maruz kalmışlar. Ölürüm Türkiyem ve başka marşları yüksek sesle dinletmişler. Sonra koridor yapıp polis araçlarına götürülürken joplarla vurmuşlar. Sonra karakolda yine aşırı derecede hakarete maruz kalmışlar. Karakola götürülme esnasında ÖHD İstanbul Şube, onlar bayağı destek verdi bize. Onların sayesinde o şiddet karakolun içerisinde çok yaşanmadı. Ama onun öncesinde ciddi darp vardı ama darplara ilişkin takipsizlik kararları verildi. Şiddete uğrayan, işkenceye uğrayan bütün taraftarlar şikayetçi oldu ama takipsizlik kararı verildi. (6 Nolu görüşme, kulüp yöneticisi)

Gözültına alınan taraftarlardan bazıları ifadelerinde kendilerine yapılan kötü muameleyi anlatmışlardır. Buna göre;

- *B.A., maç sonrası polisler tarafından yakalama işlemi esnasında çok fazla hukuksuzluk yapıldığını beyan etmiştir.*
- *E.K., maçın ikinci yarısında maça girdiği sırada polislerin kendisine “**Amedspor teröristtir, maçına niye geliyorsun?**” şeklinde muamelede bulunduğunu ve gözaltı esnasında 10-15 polisin H.K. isimli kişiyi dövdüğünü gördüğünü, iki polisin H.K’yı götürdükleri sırada polislerden birinin “**üzünde ayak izi var, ne diyeceğiz?**” dediğini, diğer polisin de “**düştü deriz**” şeklinde cevap verdiğini kayda geçirmiştir.*
- *Ö. Ö., polisler tarafından gözaltı işlemi sırasında darp ve hakarete maruz kaldığını beyan etmiştir.*
- *R. S., tişörtünde “**serhildan**” (başkaldırı) yazdığı için polisin kendisine “**sen kime başkaldırdığını sanıyorsun!**” diyerek saldırdığını, sonra gözaltına alındığı telefonun kendisinden polislerce alındığını söylemiştir. Ayrıca, gözaltındayken polislerden birinin kendisinden İstiklal Marşı’nı okumasını istediğini, kendisinin bilmiyorum demesi üzerine polisin kendisine vurduğunu ve “**ben söyleyeceğim sen tekrar et**” dediğini, bunun üzerine denileni yaptığını kayda geçirmiştir.*
- *S.T., gözaltına alınırken darp ve hakarete uğradığını beyan etmiştir.*
- *Y. A., çocuklarıyla birlikte stattan çıkarken uygunsuz şekilde gözaltına alınanları görünce müdahalelere tepki gösterdiği için kendisinin de gözaltına alındığını beyan etmiştir.*
- *S.Ç., çocuklarıyla birlikte çıkacağı zaman polislerin müsaade etmediğini, önce diğer takımın seyircilerinin çıkması gerektiğini söylediklerini, bu sebepten dolayı sözlü tartışma yaşandığını, sonra polislerin kendisine “**üzerindeki pankartları çıkar**” dediklerini, kendisinin üzerinde pankart olmadığını söylemesi üzerine gözaltına alındığını beyan etmiştir.*

Dosyayı takip eden eski kulüp yöneticisinin aktardığına göre sanıkların hepsi “**sporda şiddetin önlenmesine dair kanun**” ve “**terör örgütü propagandası**” çerçevesinde yargılanmış ve beraat etmişlerdir. Ayrıca taraftarların şikâyetlerinin hepsi takipsizlikle sonuçlanmıştır.

Bu maçta taraftarların tribündeki davranışları sebebiyle Amedspor’a “**saha olayları**”, “**çirkin ve kötü tezahürat**” ve “**ideolojik propaganda**” başlıklarından 25 bin TL para, ihtar ve “**1 resmi müsabakayı evinde seyircisiz oynama**” cezası verilmiştir. Bu üç kavşağın üçüncüsüyle birlikte Amedspor sistematik hak ihlallerinin merkezine yerleşmiştir.

“Başakşehir maçından sonra yasaklar başladı bize. Orada çok ciddi saldırılara uğradık. Taraftarlarımızdan yaklaşık 100 kişi maç sonrası gözaltına alındı. Bir gece de gözaltında kaldılar. İstanbul’daki hukukçu arkadaşlarımız işe müdahil oldu.

Arkadaşlarımızı mahkemeye çıkartıp serbest bıraktılar... Bizim her söylediğimiz sorun oldu, her söylediğimiz problem oldu, her söylediğimiz başka alanlara çekildi. Yani çok masumane bir kelime, ‘çocuklar ölmesin maça gelsin’ kelimesi bile bizim için suç unsuru oldu. Bundan bile yargılandık, bundan bile federasyon bize ceza verdi.” (1 Nolu görüşme, avukat, eski kulüp yöneticisi)

Deplasman Yasakları

Olaylı Başakşehir maçı, Amedspor taraftarlarının deplasmanda izlediği neredeyse son maç oldu. Başakşehir maçından bir gün sonra Bursa İl Spor Güvenlik Kurulu, 31 Ocak 2016 tarihinde oynanacak Bursaspor-Amedspor maçına Amedspor taraftarlarının alınmaması kararını takımla paylaştı. Amedspor, bu önemli maça taraftarından yoksun şekilde çıktı. Amedspor taraftarı, 28 Ocak 2016 tarihinden bu raporun yazıldığı tarihe kadar yaklaşık 8 yıldır birkaç istisna dışında deplasman maçlarında kendi takımını tribünden seyredememektedir.

“Aslında takım 2014 yılında isim değiştikten sonra çok bir şey yok. 2016’dan sonra bir aşırı bir baskı, ötekileştirme... Mesela biz 2016’da oynanan Başakşehir maçından sonra ortada hiçbir şey yokken, siyasilerin bazı açıklamalarından kaynaklı yaklaşık üç ya da dört defa Amedspor deplasmana taraftar götürebilmiş. Amedspor’a özel bu muamelenin, bazı söylemler sebebiyle, siyasilerin konuşmaları üzerine olduğunu biliyoruz.” (3 Nolu görüşme, iş insanı, eski kulüp yöneticisi)

Bursaspor maçından sonraki hemen her deplasmanda gidilecek şehrin İl Spor Güvenlik Kurulu maçtan bir-iki gün önce “rakip takımın maça alınmaması” kararı vermiştir. Kulübün bu engellemelere karşı yürüttüğü hukuk mücadelesinin sonuçsuz kalması kulüp yönetimini de bezdirmiş görünmektedir.

“[Galiba] İdman Yurdu maçıydı. Onu [yargıya] götürdük. Bunların hepsi reddedildi. Şimdi şöyle mesela taraftar yasakların şöyle bir esprisi var. İl Spor [Güvenlik] Kurulu tarafından veriliyor kararlar. Karar genelde Cuma günü öğleden sonra verilir. Bir keresinde Perşembe günü vermişlerdi, Cuma günü sabahleyin yürütmeyi durdurma talebinde bulunduk. Mahkeme reddetti. Biz yürütmeyi durdurma yönünde itiraza götürene kadar maç saati geliyor, itirazın anlamı kalmıyor. Sonrasında, diğer kararlara emsal olsun diye biz Anayasa Mahkemesine de götürdük. Anayasa Mahkemesi “genel kamu güvenliğini ilgilendiren durumlarda idarenin tasarruf yetkisindedir” deyip başvurumuzu reddetti o zaman. Dolayısıyla [işleyen] hukuki bir yol yok. [AİHM’e götürseniz,] mesela Deniz Naki’ye cezayı AİHM’e kadar götürdük. AİHM esaslı bir gerekçeyle ihlal kararı verdi ve tazminata hükmetti. Yani AİHM’in de şöyle bir esprisi var. Vermiş olduğu kararlar yalnızca maddi boyutta kaldığı için iç hukukta bunu uygulamıyorlar. Yani parayı veriyor, aynen devam ediyor yani.” (1 Nolu görüşme, avukat, eski kulüp yöneticisi)

Deplasman yasakları kararları birbirine benzeyen metinlerin il, ilçe ve gündeme uyarlanmasıyla hazırlanmış ve genelde maça bir gün kala Amedspor'la paylaşılmıştır. Bu kararların altında yer alan imzalardan biri rakip takımın temsilcisine aittir. Yani aslında rakip takım ve kamu otoritesi birlikte Amedspor'un maça taraftarından mahrum çıkması kararı almaktadır.

Amedspor'a gittiği her deplasmanda düşmanca bir tavırla yaklaşıyor. Amedspor gittiği her şehirde emniyet tarafından zorbalığa uğruyor. Bugün Amedspor tarafları Ankara'nın içindeki bir takıma deplasmana gitmek istediğinde Ankara Emniyeti diyor ki 'ben Amedspor taraftarını koruyamam' ve deplasmana girişini yasaklıyor. Koruyamadığından değil, Amedspor taraftarlarının başkente götürüp orada oynattırmak istemiyor. Yoksa bir ülkenin başkentinde sen 100 kişiyi nasıl koruyamazsın? Koruyamıyorsan sıkıntı vardır. (4 Nolu görüşme)

Deplasman yasaklarının karar metinleri de siyasetçi ve bürokratlar örneğinde olduğu gibi Amedspor'u şiddet olaylarıyla ilişkilendiren bir söylem içermektedir. Örneğin, Amedspor'un Tuzlaspor ile oynayacağı maçta uygulanan deplasman yasağı şöyle bir ilişkilendirme ile paylaşılmıştır:

"Son zamanda ülkemiz ve ilimiz genelinde artan terör olayları, yaşanan bu hadiselerle halkın aşırı duyarlılık göstermesi nedeniyle, müsabaka esnasında taraftarlar arasında muhtemel bir toplumsal olayın yaşanmaması için müsabakaya Amedspor taraftarının alınmaması kararı verilmiştir."⁴⁵

Amedspor'un deplasman yasağı kabusu

Metinler İşleri ÇAŞIL.
2019 yılında önce önceki albiye evladı ve sonrasında deplasman yasakları ile ilgili kararların alınmasıyla birlikte deplasman yasakları artık birer kabus haline gelmiştir. Amedspor'un deplasman yasakları ile ilgili kararların alınmasıyla birlikte deplasman yasakları artık birer kabus haline gelmiştir. Amedspor'un deplasman yasakları ile ilgili kararların alınmasıyla birlikte deplasman yasakları artık birer kabus haline gelmiştir.

"Yaşadığımız deplasman yasakları"
Amedspor'a uygulanan deplasman yasakları 17 Mayıs 2019 tarihinde İstanbul'da yapılan toplantıda görüşülmüştür. 17 Mayıs 2019 tarihinde İstanbul'da yapılan toplantıda görüşülmüştür. 17 Mayıs 2019 tarihinde İstanbul'da yapılan toplantıda görüşülmüştür.

"Yaşadığımız deplasman yasakları"
Amedspor'a uygulanan deplasman yasakları 17 Mayıs 2019 tarihinde İstanbul'da yapılan toplantıda görüşülmüştür. 17 Mayıs 2019 tarihinde İstanbul'da yapılan toplantıda görüşülmüştür. 17 Mayıs 2019 tarihinde İstanbul'da yapılan toplantıda görüşülmüştür.

Bugün deplasmanlarda Tuzlaspor'a konuk olacak olan Amedspor'a karşı emniyetin yasağı kararının alınması Amedspor Yönetim Kurulu, yaptığı yazılı açıklamada, bu kararı desteklediğini ve yapılan açıklamada deplasman yasasının 27. maddesiyle uygulanırken, Türkiye Futbol Federasyonu'na duyurulmuş kararın uygulanacağını bildirdi.

Bir taraftar olarak bu kararın alınması ile ilgili olarak Amedspor Yönetim Kurulu, yaptığı yazılı açıklamada, bu kararı desteklediğini ve yapılan açıklamada deplasman yasasının 27. maddesiyle uygulanırken, Türkiye Futbol Federasyonu'na duyurulmuş kararın uygulanacağını bildirdi.

Görsel: MA

Amedspor'a getirilen deplasman yasağı 7 yıl sonra kalktı

TFF 2. lig beyaz grupta play-offlara katılmayı garantileyen Amedspor'a deplasman maçlarında getirilen taraftar yasağı uygulaması 7 yıl aradan sonra kalktı.

Amidhaber'de yer alan habere göre, Amedspor Kulübü taraftar yasasının kalktığını yazılı bir açıklamayla duyurdu. Yapılan yazılı açıklamada, "20 Mayıs Cumartesi günü saat 15.00'te İzmir Menemen Şehir Stadında oynayacağımız Menemen FK karşılığında deplasman yasası bulunmamaktadır. Misafir takım biletleri maç günü giselerde satılacaktır. Bilet fiyatı 40 TL olarak belirlenmiştir" denildi. (HABER MERKEZİ)

⁴⁵ <https://www.diken.com.tr/amedspora-bu-kez-teror-olaylarina-halkin-asiri-duyarlilik-nedeniyle-tribun-yasagi-getirildi/>

Fiziki Saldırıları

Çözüm süreci bitip Amedspor için kötü günler başlayınca daha önce takıma yapılan saldırıların yoğunluğu ve dozu da artmaya başlamıştır. Taraftarlar, futbolcular, takım otobüsü, yöneticiler çeşitli fiziki saldırılara maruz kalmışlardır. Bu saldırılardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Ziraat Türkiye Kupası maçında deplasmanda Bursaspor'u 2-1 yenen Amedspor çeyrek finale yükseldi. Diyarbakır'da galibiyeti kutlamak isteyenlere polis tazyikli su ve gaz bombalarıyla müdahale etti.⁴⁶
- Amedspor'un Ankaragücü'nü 2-1 yenmesinin ardından protokolde bulunan Amedspor yöneticileri protokoldeki Ankaragücü yöneticileri ve taraftarlar tarafından saldırıya uğradı.⁴⁷
- Kulüp Başkanı Nurullah Edemen, Fenerbahçe ile kendi sahalarında oynadıkları maçtan sonra polis saldırısına uğradıklarını yazdı. Polislerle tartıştıkları gerekçesiyle Mansur Çalar ve Sıddık İstemi darp edildi ve gözaltına alınmaya çalışıldı.⁴⁸
- Mersin İdmanyurdu maçında sahaya giren 3 taraftar, Amedsporlu futbolcu Deniz Naki'ye saldırdı.⁴⁹
- Eyüpspor-Amedspor maçı izleyen Amedsporlu futbolcu Oğuz Çetinkaya'nın ailesi Eyüpsporlu taraftarlar tarafından darp edildi.⁵⁰
- Sarıyer-Amedspor maçında Amedsporlu futbolculara küfreden Sarıyer taraftarları bozkurt işaretleri yaparak Deniz Naki, Zülkür Özer ve Amedspor teknik heyetine saldırıda bulundu.⁵¹
- Konya'da Amedspor'un takım otobüsü taşlandı.⁵²

⁴⁶

<http://share.interpress.com/share.aspx?mid=0&i=419778514&ei=EF3E6B5AOC19CAFE7A9FF3BAB595B2F3&m=2&midEnc=w1fcx7EskI%3D>

⁴⁷ <https://bianet.org/haber/amedspor-yoneticilerine-saldiri-meclis-te-174193>

⁴⁸ <https://www.birgun.net/haber/amedspor-polis-futbolcularimizi-darp-etti-139667>

⁴⁹ <http://www.abcgazetesi.com/amedspor-deniz-nakiye-saldiri-yanit-verdi-7-0-62702h.htm>

⁵⁰ <https://www.haberler.com/eyupspor-amedspor-macinda-futbolcunun-ailesine-10112939-haberi/>

⁵¹ <http://share.interpress.com/share.aspx?mid=0&i=435153012&ei=232D50496094924A1CF08B7F078BAAC1&m=2&midEnc=w1fcx7EskI%3D>

⁵² <https://www.diken.com.tr/bu-kez-konya-anadolu-selcuklusporu-3-0-magrup-eden-amedsporun-takim-otobusu-taslandi/>

- Sakaryaspor taraftarı Amedspor'un soyunma odasına girerek futbolculara ve teknik heyete saldırdı. Ayrıca statta 'Ölürüm Türkiyem' adlı şarkı çalındı.⁵³
- Amedspor'un Sarıyerpor ile oynadığı maçı izlemeye giden bir taraftar saldırıya uğradı. Yine statta protokol listesinde yer alan 3 Amedsporlu darp edildi.⁵⁴
- Nevşehir Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi üçüncü sınıf öğrencisi. G. İ. üzerinde Amedspor forması olduğu için aynı yurttan kalan ülkücü gençlerin "Bu formadan rahatsız oluyoruz, bunlar terör örgütünü desteklemektir" şeklindeki tehditleri sebebiyle yurttan ayrıldı.⁵⁵
- Bursaspor-Amedspor maçında maç başlamadan Amedsporlu futbolcular tartaklandı, maç sırasında sahaya çok fazla yabancı madde atıldı. Tribünde 90'lı yılların faili meçhul cinayetlerinde kullanılan Toros ve dönemin tetikçilerinin fotoğrafları açıldı.⁵⁶

53

<http://share.interpress.com/share.aspx?mid=0&i=1395104717&ei=7ACF704ABABD4BF610E280EE6CE5A423&m=2&midEnc=w1lfcx7EsKI%3D>

54

<http://share.interpress.com/share.aspx?mid=0&i=1475172942&ei=29DCF350B0629171F553AFFA94CF9ADC&m=2&midEnc=w1lfcx7EsKI%3D>

55

<http://share.interpress.com/share.aspx?mid=0&i=1564266947&ei=E3758E849C18955B5178405558184FBB&m=2&midEnc=w1lfcx7EsKI%3D>

56

<http://share.interpress.com/share.aspx?mid=0&i=1810629465&ei=745F727C1473C67F30CB3D44325A31CC&m=2&midEnc=w1lfcx7EsKI%3D>

Bu saldırıların en ağırı Ankaragücü maçında yaşanan linç girişimiydi.

Diyarbakır'da misafir ettiklerimiz ANKARA'DA BİZE SALDIRDI!

Ankaragücü Başkanı ve kulüp yöneticilerinin saldırısına uğrayan Amedspor yöneticileri adına açıklama yapan Nurullah Edemen, Ankaragücü'ne yaptıkları ev sahipliğini hatırlattı. Diyarbakır'da oynanan maçta Ankaragücü heyetini özel araçlarıyla alıp en iyi şekilde ağırladıklarını, bunun karşılığında da saldırıya uğradıklarını da dile getirdi. Yöneticileri hastanede ziyaret eden Diyarbakır Barosu vekili avukat Ahmet Özmen de, kulübün sistematik bir şekilde ırkçı saldırılara maruz kaldığını hatırlattı.

ANKARA - Önceki gün 2. lig takımı Amed Sporü'nün yöneticileri, Ankaragücü deplasmanında 2-1 biten maç sonrası, 19 Mayıs Stadı'nda linç maruz kalmaya büyük tepki topladı. Maç boyunca süratli hakarete maruz kalan Amedspor yöneticileri protokolde Ankaragücü Kulüp yöneticilerinin saldırısına uğramasından sonra kulüp başkanı ve avukat olmak üzere beş kişi ağır şekilde darp edildi. Darp edilen Kulüp Başkanı Ali Karakök, Amedspor Başkanı Abdullah Edemen ve üç kulüp yöneticisi Soran Mızrak, Neslihan Aktepe, Ekrem Yeşil ile protokolde davet edilen Mevlüt Aslan 'Ankara Numune Hastanesi'nde tedavi altına alındı. Komanya ilişkin bilgi veren Amedspor Başkanı Nurullah Edemen,

Federasyonun kendilerine ilişkin yarattığı algı nedeniyle bu saldırıların geliştiğini söyledi. **'Protoköle saldırılar'** Takimlerinin ikinci golü atıktan sonra Ankaragücü yöneticilerinin kendilerine yönelik tepki göstermeye başladığını belirten Edemen, "Tribünün protokol kısmında bize saldırılar. Saldırıların tamamını akreditasyon kartı olan işçilerdi. Benim başımda lank var. Soran Mızrak arkadaşımızın kasında patlama var. Yapılanları bir yere yerleştiremiyoruz. Sezonun başında bizi Amedspor hakkında olumsuz algı yaratılmaya çalışıyor. Bu algının yaratılmasının sonucunda bu olay-

lar gelişti. Bu tutumlarla bu ülkenin birlik ve beraberliğine ciddi zarar veriyorlar" dedi.

'Amedspor'un mücadelesini bastırmak istiyorlar'

Koçiyöngüçlü ile yaptıkları maçta, Amedspor taraftarlarının "ırkçı ve ideolojik" sloganlar atması sonucu 3 puanlarının silindiğini hatırlatan Edemen, "Bu maçın 90 dakikalık görüntülerini sosyal medyaya yükledik. Özellikle federasyonun belirlediği dakikalar paylaşıldı. Bu maçın ülkenin ulusal kamalında yayımlanarak baskıların neresinde ideolojik bir söylem var. Bunlarla tamamen Amedspor'un mücadelesini bastırmak istiyorlar. Bu maçta da taktik taktik oynadık. Görüyorlar ki baskılarla bu olmayacak. Maçın başından itibaren kadar ırkçı, ideolojik ve baskı almaya başladık. Oynama arkadaşlarımızı teşvik ederim suyunun" diye konuştu.

'TTT'ye bir ders olsun'

Ankaragücü ekibi Diyarbakır'a geldiğinde onları özel araçlarıyla alıp kalıvaltıya götürdüklerini hatırlatan Edemen, "Bu yapılan hiçbir şey değil. Bu yapılanlar ne sponsorluğuna ne de insanlığa yakıştırmadık. Ankaragücü camiasının protesto ediyoruz. Bu da TTT'ye bir ders olsun. Yarın bütün ve öyleklerin somuncu bugün yapıldık" şeklinde konuştu.

'Haksız yere cezalar veriliyor'

Federasyonun Amedspor için aldığı kararların bilimsel aynama kararlar olduğuna dile getiren Edemen, "Ünvanım bu olaylardan dersi çıkararak. Haksız yere verilen 3 puanımız için itirazımız var dava açacağız. Biz yine sızlıyoruz. Oynadıklarımız maç cezası verildi. Para cezası kesiliyor. Amedspor bu ülkenin taktiklerinden bir tanesidir. İsteseniz de istemeseniz de futbol oynamaya devam edeceğiz" dedi.

'Saldırıların arasında kulüp başkanı da var'

Diyarbakır Barosu avukatlarından Ahmet Özmen ise, Amedspor yöneticilerinin Numune Hastanesi'nde ziyaret ederek, Amedspor'un sistematik ırkçı ve hedef

gösterici bir muameleye tabi tutulduğunu hatırlattı. Özmen, "Amedspor ve tüm Diyarbakır halkı gelen her takıma bir misafirperverlik emeli gösteriyor. Bir insanlık dersi veriyor. Ama ne yazık ki bugün Ankaragücü standındaki protokol tribününde kulüp başkanı, başkanın kameraları, Ankaragücü spor yöneticileri tarafından Amedspor'un yöneticilerine ve avukatlarına bir saldırı oldu. Çok ağır bir şekilde darp edildi. Bu saldırıyı baromuz adına eslele kamyorum. İnsanlık dışı bu saldırının Türkiye Futbol Federasyonu tarafından Genişlik ve Spor Bakanlığı ve Cumhuriyet savıtlığı tarafından araştırılarak hem kulüp yöneticisi hem de bu saldırıya gerekeçliğinizi cezaslandırılmaması istiyoruz" dedi. (DHA)

2016 yılında Ankaragücü-Amedspor maçında Amedspor yöneticileri darp edildi. Amedspor'un 2-1 galip geldiği maçta, protokol tribününde bulunan Ankaragücü yöneticileri ve taraftarları Amedspor yöneticilerine saldırdı. Saldırıların Amedsporlu 5 yönetici ağır yaralanırken, Amedspor kafilesini taşıyan otobüse de maç çıkışı Ankaragücü taraftarları tarafından taşlı sopalı saldırı yapıldı. Ankaragücü yöneticileri konuyla ilgili yaptığı açıklamada, olayların Amedspor yöneticilerinin İstiklal Marşı okunması sırasında ayağa kalkmamasını ve gol atıldığında yaptıkları tezahüratlar sebebiyle çıktığını savundu. Kamuoyunda tepkiyle karşılanan olaylarla ilgili MKE Ankaragücü Kulübü Başkanı Mehmet Yiğiner'in de aralarında bulunduğu kulübün 12 yöneticisi ve taraftarı ile Amed Sportif Faaliyetler Kulübü yöneticisi hakkında "hakaret", "tehdit" ve "basit yaralama" suçlarından dava açıldı. Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu'nda (PFDK) olaylarla ilgili verilen kararda Ankaragücü'ne 2 maç sahasında, 2 maç da tarafsız sahada seyircisiz oynama cezası ile 25 bin lira para cezası verildi. Davanın soruşturması olaylardan 2,5 yıl sonra tamamlandı. 30 Ekim 2018 tarihli iddianamede, Amedspor yöneticisi ve taraftarlarına yönelik sarf ettiği küfürler ve "Buradan çıkamayacaksınız. Burası size mezar olacak" yönündeki sözler de yer aldı.

Ankara 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan yargılama 12 Mart 2021'de son buldu. Mahkeme, dönemin Ankaragücü Başkanı Mehmet Yiğiner ile Abdullah Karata için beraat kararı verdi. Mahkeme, taraftarlar İmdat Biçer, Abdullah Orakçı, Hasan Ekinci, Kemal Çorum, Levent Yılmaz, Mustafa Volkan Karaman, Orhan Kılıç, Osman Gökçayır ve Osman Keskinaya'ya 'tehdit' suçundan 4'er ay 20'er gün hapis cezası verdi. Söz konusu cezalarda haksız tahrik indirimi uygulandı. Sanıklar İmdat Biçer, Osman Gökçayır, Levent Yılmaz ve Osman Keskinaya'ya ayrıca 3'er bin TL de adli para cezası verildi. Söz konusu cezanın da 24 eşit taksit halinde ödenebileceğine karar verildi. Mahkeme, yerde baygın olduğu halde bile darp edilen Av. Soran Haldî Mızrak'a ise, kendisini darp eden İmdat Biçer'e yönelik basit yaralama suçu işlediği gerekçesiyle de 1500 TL adli para cezası verdi. Anılan karar İstinaf Mahkemesi'ne taşındı.

Dosyaya bakan Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi, yerel mahkeme kararının yerinde olduğuna hükmetti. Daire, kararı geçen 18 Ocak'ta kesin olmak üzere onadı.

Katılımcılar, Nisan 2016'da yapılan Ankaragücü-Amedspor maçını hak ihlalleri kronolojisinin dönüm noktalarının biri kabul ediyorlar.

“Adam öldürmeye teşebbüsten yargılama talep ettik. Çünkü benim atıldığım yer 3,5 metre 4 metre bir yükseklik. Kafa üstü atarak, boynum kırılсын diye uğraştılar. Olmadı. Sonra aşağıda aynı şekilde fiiller başladı. Orada da mesela tekmelerle girdiler. O dönemde çok şükür kırık falan olmadı ama şu anda hala böyle devam eden sekteler oluştu. Kas kireçlenmesi ve spazmı hala devam eden şeyler var. Yani bir insanı o yükseklikten kafa aşağı atmaya çalışmak, öldürmeye teşebbüstür. Öldürmeye teşebbüs olarak yargılama yapılmadığı gibi bilirkişi raporlarında kimseye şiddet göstermediğim, hakaret etmediğim sabit olmasına rağmen hem hakareten hem basit yargılamadan hakkımda cezalar istendi. Hakareten karşılıklı hakaretleşme olduğu için ceza vermesine yer olmadığına karar verildi. Basit yargılamadan da altı ay ceza aldım.” (1 Nolu görüşme, avukat, eski kulüp yöneticisi)

“Bir anda kulüp yöneticileri, personelleri hatta benim önümde bir tane sivil polis oturuyordu. O özel güvenlik personelleri bir anda hepsi birden saldırmaya başladılar. Arkamdaki bir yöneticiye saldırdıklarını fark ettim. Ona müdahale edince bir anda hepsi bana saldırdılar. Diğer tarafta da bizim kulüp as başkanımıza, genel sekreterimize saldırmışlar. Hatta as başkanımızın burnunu da kırmışlardı. Bana baya bir saldırdılar. 7-8 kişi birden saldırınca artık en son bende de takat kalmadı. Sonra artık bir şekilde çevik kuvvet falan girdi herhalde. Net hatırlamıyorum. Ayrıldılar. Biz protokolün arka kısmındaki kafeterya bölümüne geçtik. Tabi o tıbbi yardıma ihtiyacımız vardı. Kimse bununla ilgilenmedi. 45 dakika boyunca orada o şekilde bekledik.” (1 Nolu görüşme)

“Bana ve yanımdaki yönetici arkadaşlara ciddi anlamda bir fiziksel saldırı oldu. Hani bunu saldırı demek de aslında basit kalıyor, bu bir linç girişimiydi. Ama herhalde yüce Mevlam bizden yanaydı. Biz o şekilde hafif de olsa atlattık. Sadece onunla kalmadı, onun dışında gittiğimiz her deplasmanda bir saldırıya uğradık”. (8 Nolu görüşme, eski yönetici)

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 1. maddesi, yaşam hakkını koruyan 2. madde ve işkence ve kötü muamele yasağını düzenleyen 3. maddeyle birlikte okunduğunda görülmektedir ki bu Sözleşme; devletlere, bireyleri devlet gücünü kullanan kişilerin, üçüncü kişilerin ve hatta bazı özel durumlarda bireylerin kendi eylemlerine karşı korumaları amacıyla birtakım tedbirler almalarını içeren pozitif yükümlülükler yüklemektedir. Bu yükümlülükler, –ayrımcı saikle işlenen şiddet olayları da dahil olmak üzere– kişileri şiddete karşı koruma, şiddeti önleme ve şiddeti etkili şekilde soruşturma yükümlülüğünü içermektedir.

Bu bağlamda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, taraftarların şiddete ve holiganlığa başvuracaklarına dair somut emarelerin olduğu durumlarda, kişilerin önleyici olarak alıkonulmasını/gözaltına alınmasını, özgürlük ve güvenlik hakkına aykırı görmemiştir. Bremen futbol takımının taraftarı olan başvurucunun 10 Nisan 2004'te Bremen'den Frankfurt'a giderken Frankfurt polisine gelen bir grup holiganın kavga çıkartacağı ve bu grubun liderinin de başvuru olduğu bilgisi üzerine diğer taraftarlarla birlikte bir barda dört saat boyunca gözetim altında tutulması ihlale yol açmamıştır. Mahkeme, başvurucunun üzerinden maske, kum dolu eldiven çıkmasını ve maç bitince serbest bırakılmasını dikkate alarak holiganlığı önleme amacının meşru olduğuna karar vermiştir.⁵⁷

Ayrımcı saikle gerçekleştirilen şiddet eylemlerinde, Sözleşme'nin 2. ve 3. maddesi, esas yönünden ihlal iddialarının etkili biçimde soruşturulmasına yönelik usuli bir yükümlülük içermektedir. Böyle bir soruşturma yürütme görevi, failerin üçüncü bir kişi veya devlet görevlisi veya bilinmeyen kişiler olduğu her durumda, her türlü öldürme ve yaralama vakası bakımından ortaya çıkmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, taraf devletlere, ayrıca, şiddet öğeleri içeren olaylarla ilgili başlatılan soruşturmalarda, somut olayın kendine özgü koşulları bağlamında kin ve husumet duygularını körükleyen, etnik kökene, siyasi görüşe, dine ya da cinsel yönelime dayalı bir nefret ya da önyargı içeren bir saikle hareket edilip edilmediğini saptama yükümlülüğü yüklemektedir. İrkçı saiklerle işlendiği iddia edilen şiddet olaylarında devlet, şiddetin ırkçı saiklere, nefrete ya da önyargıya dayanıp dayanmadığını da araştırarak ve faileri tespit edip suçla orantılı şekilde cezalandıracak şekilde etkili bir soruşturma yürütmekle yükümlüdür.⁵⁸

9 Aralık 2017 tarihinde Münih'te düzenlenecek bir futbol maçı öncesinde taraftarların başına copla vurulması, yüzüne yakın mesafeden biber gazı sıkılması, biber gazının etkisiyle yerde yatarken sol koluna copla vurulması ve polisler hakkında soruşturma yürütülmemesiyle ilgili başvuruda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, kasklarında numara olan polislerin tespit edilememesi ve etkili bir soruşturma yürütülmemesi sebebiyle Sözleşme'nin 3. maddesinde düzenlenen kötü muamele yasağının ihlali iddiasını etkili şekilde soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir.⁵⁹

⁵⁷ Ostendorf v. Almanya, B. No: 15598/08, 07.03.2013.

⁵⁸ Nachova ve Diğerleri v. Bulgaristan, Büyük Daire, para. 160-168. Ayrıca bkz. Devletlerin Pozitif Yükümlülükleri başlığı.

⁵⁹ Hentschel ve Stark v. Almanya, B. No: 47274/15, 09.11.2017. 1989 yılında 96 taraftarın stadyumda yaşanan izdiham nedeniyle hayatını kaybetmesi ve ölüm olayıyla ilgili yürütülen soruşturmanın etkililiğiyle ilgili AİHM kararı için bkz. Harrison ve Diğerleri v. Birleşik Krallık, B. No: 44301/13, 25.03.2014, para. 50-51.

Siyasi Saikle Verilmiş Cezalar

Amedspor'a verilen cezaların niteliğine bakıldığında TFF'nin Türkiye'deki diğer takımlarla Amedspor karşısında farklı bir yaklaşım benimsediği görülmektedir. Örneğin, Amedspor taraftarının ırkçılık karşıtı tezahüratta bulunması, "**Kobanê'ye ses ver**" pankartı açması ve oyuncuların galibiyet sebebiyle zafer işareti yapmaları nedeniyle PFDK'ya sevk edilmiştir. Diyarbakır ve Kürt kamuoyunun bu süreçteki eleştirileri, Amedspor'a yönelik farklı muamelenin de emarelerini açığa çıkarmaktadır.

13 Kasım 2014 tarihli **Tigris** gazetesinde Saffet Azbay imzalı haberde "**Kırklarelispor-Amedspor maçında rakip takımın 'ırkçı ve tahrik edici' sloganlarına rağmen Amedsporlu taraftarların gösterdiği tutumun sahadaki güvenlik ve emniyet personelinden takdir gördüğü ancak TFF temsilcisinin Amedspor'un 'saha olayları' ile 'kötü ve çirkin tezahüratlar' sebebiyle PFDK'ya sevk edilmesini sağladığı**" aktarılmaktadır.⁶⁰

28 Mart 2015 tarihli **Diyarbakır Söz** gazetesinde⁶¹ Amedspor'un kadın futbolcuları ayrımcılıktan yakınmışlardır. Disipline sevk edilen takım kaptanı Güzide Alcu duygularını şöyle aktarmaktadır:

"Hafta sonu tatsız bir olay yaşadık. Bizi çekemiyorlar, kıskanıyorlar, bize bir çirkeflik yaptılar. Birçok oyuncumuzu cezalandırmaya yöneldiler. ... Doğulu olduğumuz için bizi çekemiyorlar"

Türkiye milli takım oyuncusu da olan Alcu'nun milli takıma çağrılmama konusundaki eleştirileri, ayrımcılığın sanıldığından daha güçlü biçimde uygulandığı duygusunu yansıtıyor. Alcu milli takıma gidebilecek çok sayıda arkadaşının olduğunu vurguladıktan sonra bu kanaatini şu sözlerle paylaşıyor:

"Çünkü bazı arkadaşlarımızın kimliğinde doğum yeri Lice yazıyor, o Lice'den dolayı alınmıyor. 4 senedir ismi var ama çağırılmıyor, biz bundan çok rahatsızız."

Amedspor'un TFF nezdinde maruz kaldığı ayrımcılık en çok "**ideolojik propaganda**" cezalarında kendini göstermektedir. Futbol Disiplin Talimatı'nın⁶² 42. maddesi "**ayrımcılık ve ideolojik propaganda**" başlığını taşıyor. Bu madde özetle futbol maçlarında "ırk, dil, din, etnik köken ayrımcılığı" veya "**herhangi bir şekilde ayrımcılık yaparak insanlık onurunun zedelenmesini**" önlemeyi amaçlıyor. Ancak TFF bünyesindeki PFDK'nın⁶³ bu konudaki

⁶⁰ bit.ly/13kasim14

⁶¹ bit.ly/28mart15

⁶² <https://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/TALIMATLAR/Futbol-Disiplin-Talimati.pdf>

⁶³ Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu.

tercihleri, ideolojik propaganda cezasının Kürt illerinin takımları için üretilmiş bir ceza olduğu çıkarımına uygun bir görüntü arz etmektedir.

Örneğin, Kasım 2014 tarihinden Haziran 2023 tarihine kadar PFDK tarafından toplam 20 adet **“ideolojik propaganda”** cezası verilmiştir ve bu cezaların tamamının muhatabı Kürt illerinden takımlara olmuştur. **“Ayrımcılık ve ideolojik propaganda”** cezalarının Türkiye’de en fazla ayrımcılığa maruz kalan takıma verilmiş olması bu ceza mekanizmasının amaç ve işleyişi hakkında bir sorgulamayı gerekli kılmaktadır. Zira PFDK’nin 21 Nisan 2016 tarihli kararıyla⁶⁴ Amedspor’a **“ideolojik propaganda”** sebebiyle 2 puan silme cezası verilmiş ve takım bu ceza sebebiyle ligi 51 puan yerine 47 puanla bitirmiş, play-off listesine yerleşememişti. Daha açık bir ifadeyle PFDK, bu kararıyla Amedspor’u bir üst lige çıkma yolculuğundan alıkoymuştu.

2014-23 arasında PFDK tarafından verilen “ideolojik propaganda” cezaları

Amedspor	12
Dersimspor	3
Van BŞ Belediyespor	2
Cizrespor	1
Kurtalanspor	1
Diyarbakirspor	1

“En basiti “Diren Ha Diyarbakir” marşı. Diyarbakir’deki bütün takımlar, Diyarbakirspor da Diyarbakirspor da söyledi. Ondan önce Büyükşehirken de söylendi. 2015’de hatta Amedspor olduktan sonra da söylendi. Ama ne hikmetse Fenerbahçe maçında “Diren ha Diyarbakir” şarkısından dolayı ideolojik propaganda sayıp 40 bin TL para cezası verdiler. Bundan sonra bir daha böyle bir şey olursa 3 puan silineceği söylendi. Bu yüzden maç bittikten, hakemler sahadan çıktıktan sonra futbolcuları çağırıp o şekilde söylüyoruz marşı.” (7 Nolu görüşme, taraftar grubu yöneticisi)

“Play-off’a az kala 3 puanımız silindi mesela. İdeolojik propagandaydı galiba. Mesela “sarı-kırmızı-yeşil en büyük Amed” sloganı da yasaklandı. Yaparsak ceza alırız, ideolojik propagandadan. Şu anda yapamıyoruz.” (8 Nolu görüşme, taraftar grubu yöneticisi)

⁶⁴ <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=246&ftxtID=24939>

Deniz Naki Vakası

Amedspor'un maruz kaldığı fiziki saldırılar ve siyasi saikle verilen cezalar çoğunlukla Deniz Naki'yi hedef almıştır. Bu sebeple Deniz Naki için ayrı bir sayfa açılması gerekmektedir.

Futbol hayatına Almanya'da başlayan Naki, 2013 yılında Gençlerbirliği'ne transfer oldu. Ancak 2014-15 sezonunda yaşadığı saldırı üzerine Türkiye'yi terk etti. Bir yıl sonra da Amedspor'a transfer oldu. Söz konusu saldırıya Kürt ve Alevi olduğu için maruz kaldığını paylaşan Naki, şunları söylemektedir.⁶⁵

“Arkadaşımın evinden yemek almak için dışarı çıktım. Çıktığım sırada üç kişi peşimden ‘Kürt Alevi Naki sen misin lan’ diye bağırarak etrafımı sardılar. Aleviliğimle, Kürt olmamla ilgili küfürler ettiler. Kolumda neden Tunceli yerine Dersim yazdığını sordular. Onları sakinleştirmeye çalışırken aniden solumda duran adam bir yumruk attı yüzüme. Kendimi korumak için bir karşılık verip uzaklaştım. Silahlı ve bıçaklı olmalarından çekindim. Peşimden küfretmeye devam ettiler.”

Amedspor kariyeri boyunca hem sahada futbolcular ve taraftarların saldırıları hem medyanın hedef göstermeleri hem de TFF ve yargının baskısıyla baş etmek zorunda kaldı. Naki'nin aldığı iki önemli ceza şunlardı:

- ✎ Deniz Naki 31 Ocak 2016 tarihinde 2-1 kazandıkları Bursaspor-Amedspor maçında takımının iki golünden birini attı ve Amedspor tarihinde ilk kez Türkiye Kupasında çeyrek finale çıktı. Naki maçtan sonra paylaştığı bir sosyal medya mesajı üzerine 4 Şubat 2016 tarihinde PFDK tarafından “ideolojik propaganda yapması ve sportmenliğe aykırı açıklamaları” nedeniyle 19 bin 500 TL ve “12 resmi müsabakadan men” cezası ile cezalandırıldı.⁶⁶

⁶⁵

<http://share.interpress.com/share.aspx?mid=0&i=419867324&ei=AAF36DB01B7F43EAAA141A8FCD9913DD&m=2&midEnc=w1f cx7EsKI%3D>

⁶⁶ <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=246&ftxtID=24514>

edildiği gerekçesiyle yaptığı başvuruda AİHM nezdinde ihlalin giderilmesi ile maddi ve manevi tazminat talep etti.

18 Mayıs 2021 tarihinde kararını açıklayan AİHM Deniz Naki ve Amedspor'un adil yargılanma ve ifade özgürlüğü haklarının ihlal edildiğine karar verdi.⁶⁸

AİHM bu kararıyla TFF Tahkim Kurulu için de önemli bir tespitte bulunarak, "**TFF Tahkim Kurulu üyelerini iç baskılardan koruyan güvencelerin bulunmaması nedeniyle tarafsızlık ve bağımsızlık şartlarını yerine getirmediğini**" vurguladı. Ayrıca TFF'nin AİHM standartları ile uyumlu ve detaylı bir ifade hürriyeti analizi yapmadığını tespit etti. Mahkemeye göre bu durum demokratik toplumun gereklerine uygun değildi.

Mahkemenin kararını paylaşan dosyanın avukatları Neşet Girasun ve Soran Haldi Mızrak, "Amedspor'un yıllardır birçok hukuksuz uygulamaya maruz kaldığı AİHM kararı ile de tespit edildiği"ni vurgulayarak, "**Tahkim Kurulu başta olmak üzere TFF'nin yapısının AİHM kararları doğrultusunda yeniden düzenlenmesi**" çağrısında bulundular.⁶⁹

- Deniz Naki'nin Türkiye serüvenini bitiren ceza 2018'in başında geldi. 30 Ocak 2018 tarihli PFDK kararıyla⁷⁰ "**ayrımcılık ve ideolojik propaganda**" nedeniyle 273 bin TL para ve "**sürekli hak mahrumiyeti**" cezasıyla cezalandırılarak Türkiye'de futbol oynaması imkânsız halde geldi.

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK), 20 Ocak 2018'de Suriye Milli Ordusu isimli Türkiye destekli silahlı grupla birlikte Suriye'nin Kürt şehri olan Afrin'e bir harekât başlattı. Bu sırada lige verilen ara sebebiyle Almanya'da olan Deniz Naki, bir video yayınlamak kamuoyunu TSK'nın Afrin Harekâtına karşı Köln'de yapılacak protesto mitingine davet etti. Bunun üzerine PFDK'ye sevk edilen Naki'ye Türkiye'de futbol oynamasını imkânsız hale getiren ceza verildi. Deniz Naki, bu cezadan üç hafta önce, 7 Ocak 2018'de Almanya'da aracıyla seyir halindeyken silahlı saldırıya uğramış ve aracına iki kurşun isabet etmişti. Saldırının Türkiye kaynaklı olduğunu düşünen Naki, söz konusu cezanın verilmesinden iki gün önce Türkiye'ye dönmeyeceğini açıklamıştı.

Amedspor takımının yöneticilerine, futbolculara ve taraftarlarına attıkları sloganlar, açtıkları pankartlar, sosyal medya paylaşımları gibi sebeplerle çeşitli yaptırımlar uygulanmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Amedspor'da futbol oynadığı sırada takımının kazandığı maçtan sonra Facebook hesabında yaptığı paylaşımında ideolojik propaganda yapma yasağını ihlal ettiği gerekçesiyle 12 resmi müsabakadan men edilen ve 19.500 TL para cezası verilen futbolcu Deniz Naki'nin⁷¹; hayatını kaybeden bir köşe yazarı hakkında yazılan bir Facebook paylaşımını kendi Facebook hesabında paylaştığı için üç ay süreyle görevine bağlı haklardan yoksun bırakılma cezası verilen hakem İbrahim Tokmak'ın⁷²; katıldığı bir televizyon programında

⁶⁸ <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-212059>

⁶⁹ <https://twitter.com/nesetgirasun/status/1394620678305878016>

⁷⁰ <https://www.tff.org/default.aspx?pageID=246&ftxtID=28657>

⁷¹ Deniz Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Türkiye, B. No: 48924/16, 18.05.2021.

⁷² İbrahim Tokmak v. Türkiye, B. No: 54540/16, 18.05.2021.

yaptığı yorumlar sebebiyle 60 gün boyunca görevine bağlı haklardan mahrum edilip 44.000 TL para cezası kesilen ve bir tweet nedeniyle 45 gün boyunca görevine bağlı haklardan mahrum edilip 33.000 TL para cezası verilen futbol kulübü yöneticisi Sedat Doğan'ın⁷³ yaptığı başvurularda PFDK tarafından verilen ve TFF Tahkim Kurulu tarafından onanan bu disiplin ve para cezalarını incelemiştir. AİHM, söz konusu yaptırımların Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkını ve 10. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine karar vermiştir. Deniz Naki, etnik kökeni ve siyasi görüşü sebebiyle, İbrahim Tokmak ise siyasi görüşü sebebiyle ayrımcılığa maruz kaldığını iddia etse de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bu iddiayı ayrıca incelemeye gerek görmemiştir.⁷⁴

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre:⁷⁵

“35. Mahkeme, makamların kararlarında, şiddeti, nefreti veya hoşgörüsüzlüğü besleyen veya haklı gösteren sözlü ya da yazılı açıklamalara ilişkin Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında içtihatlarında belirtilen ilkeleri dikkate alan yeterli bir açıklama sunmadıklarını değerlendirmektedir. Dolayısıyla söz konusu kararlar, başvuranın ifade özgürlüğü hakkını kullanmasına yönelik yapılan müdahalenin, özellikle ihtilaf konusu mesajın içeriği ve bağlamı dikkate alındığında, somut olayda haklı olup olmadığı hususuna yönelik yeterli bir cevap içermemektedir. Nitekim Disiplin Kurulu ve Tahkim Kurulu, kendi ifadelerine göre mesajın hangi kısımlarının sorunlu olduğunu belirtmemişler ve önceki aylarda bölgede yaşanan şiddet olaylarını takiben bir futbol maçında başvuranın takımının kazandığı galibiyet gibi söz konusu paylaşımı çevreleyen koşulları incelememişlerdir. Söz konusu kararların aynı zamanda, bu paylaşımın örneğin, taraftarları olaylar sırasında şiddet eylemlerinde bulunmaya teşvik ettiğini veya edecek nitelikte olduğunu göstermemesi sebebiyle, bu kararlar, paylaşımın zarar verme ihtimalinin tespit edilmesine imkân vermemektedir. Bu nedenle Mahkeme, ulusal makamların somut olayda, ifade özgürlüğüne ilişkin davalarda kendisi tarafından açıklanan ve uygulanan bütün kriterler bakımından uygun bir inceleme yaptıklarının kabul edilemeyeceği kanaatindedir.

36. Mahkeme, yukarıda belirtilenler ışığında, Hükümetin, ulusal makamlar tarafından ihtilaf konusu tedbiri gerekçelendirmek için ileri sürülen gerekçelerin yerinde ve yeterli olduğunu ve söz konusu tedbirin demokratik bir toplumda gerekli olduğunu kanıtlamadığı kanaatindedir.

37. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.”

⁷³ Sedat Doğan v. Türkiye, B. No: 48909/14, 18.05.2021.

⁷⁴ Deniz Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Türkiye, para. 41-42 ve İbrahim Tokmak v. Türkiye, para. 39-40.

⁷⁵ Deniz Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Türkiye, para. 35-37. Ayrıca bkz. İbrahim Tokmak v. Türkiye, para. 34-36 ve Sedat Doğan v. Türkiye, para. 42-44.

Görüldüğü üzere, şiddet ve nefret söylemi içermeyen, şiddeti övmeyen ya da teşvik etmeyen ifadeleri sebebiyle, ilgili ve yeterli gerekçe sunmadan Deniz Naki'ye (ve diğer başvuruçulara) hak mahrumiyeti ve para cezaları verilmiştir.

Takıma ya da futbolculara verilen cezaların gerekli olup olmadığı değerlendirilirken dikkate alınması gereken noktalardan biri de yaptırımın orantılı olup olmadığıdır.

Mahkemenin, yaptırımın orantılı olup olmadığına dair kararlarına örnek olarak, Platini davası ile Mutu ve Pechstein davalarına bakılabilir. UEFA Eski Başkanı ve FIFA Eski Başkan Yardımcısı Michel Platini hakkında **"iki milyon İsviçre Frank'ına eş maaş alması"** ile ilgili başlatılan disiplin soruşturması sonucunda Platini'nin dört yıl süreyle her türlü profesyonel futbol faaliyetinden men edilmesine ve 60.000 İsviçre Frank'ı para cezası ödemesine karar verilmiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Platini'nin üst düzey pozisyonunu, davanın ciddiyetini, sporun ve FIFA'nın itibarını dikkate alarak verilen dört yıllık men cezasının orantılı olduğuna ve herhangi bir keyfilik içermediğine karar vermiştir.⁷⁶

Bu doğrultuda Deniz Naki için verilen futboldan ömür boyu men cezasının ya da yedi yıl süren deplasman yasağının orantılı olduğundan söz etmek mümkün değildir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Platini ve İsviçre kararında bu sonuca ulaşırken başvuru hakkında yaptırım kararı veren mercilerin kararına karşı itiraz hakkı olup olmadığını ve bu mercilerin yeterli kurumsal ve usuli güvenceler sağlayıp sağlamadığını da dikkate almıştır. Mutu ve Pechstein ve İsviçre kararında başvuruçuların Spor Tahkim Mahkemesi'nin (CAS) tarafsız ve bağımsız bir mahkeme olmadığı iddiasını reddeden⁷⁷ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre FIFA tarafından verilen yaptırımı hafifleterek onayan CAS, kararını ilgili ve yeterli bir şekilde gerekçelendirmiş ve başvuru, FIFA kararına karşı CAS'a, CAS kararına karşı ise İsviçre Federal Mahkemesi'ne başvuru yapabilmıştır.

Ne yazık ki, Amedspor'a verilen yaptırımın arkasındaki kurul olan Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu ve Kurul'un kararları bakımından aynı usuli güvencelerden ve ilgili ve yeterli gerekçelerden söz etmek mümkün değildir. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Tahkim Kurulu'nun yapısını değerlendirdiği kararlarda, aksi yönde karar vermiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre, Tahkim Kurulu, futbola ilişkin tüm uyuşmazlıklarda başvurulması zorunlu bir mercidir ve CAS'ın aksine, hükümleri nihaidir ve kararları herhangi bir başka mahkemenin denetimine sunulamamaktadır. Tahkim Kurulu üyeleri, ağırlıkla eski futbol kulüplerinin yöneticilerinden oluşan TFF Yönetim Kurulu üyeleri tarafından atanmakta, görev süreleri Yönetim Kurulu'nun görev süresi ile sınırlanmaktadır. Tahkim Kurulu'nun ayrı bir bütçesi yoktur, kendilerine TFF tarafından ödeme yapılmakta, yol ve konaklama masrafları TFF tarafından karşılanmaktadır. Bir dönem TFF ile aynı binayı ve personeli paylaşmıştır. Bu hususları dikkate alan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Tahkim Kurulu üyelerinin tarafsızlığını ve bağımsızlığını

⁷⁶ Platini v. İsviçre (kek), B. No: 526/18, 05.03.2020.

⁷⁷ Mutu ve Pechstein v. İsviçre, B. No: 40575/10, 02.10.2018.

sağlayacak usuli güvencelerin de yokluğunda, Tahkim Kurulu'nun tarafsız ve bağımsız olmadığına karar vermiştir.⁷⁸

Ekonomik Ayrımcılık

Katılımcıların dile getirdiği bir başka ayrımcılık konusu ekonomik eşitsizlik doğuran uygulamalardır. Amedspor, kamu bürokrasisi ve siyasetçiler tarafından hedef gösterildiği için sponsor bulmakta zorlanmakta, belediye desteği alamamakta ve ağırlıklı olarak Diyarbakır Ticaret ve Sanayi Odası tarafından finanse edilmektedir. Takım ulusal markaların desteğini alamamakta, ancak yerel markalardan sponsorluk desteği alabilmektedir.

Bu açıdan bir Kürt futbol takımı olan Amedspor'un, Almanya'daki Türk takımlarının USTB (the Union Sportive Turque de Bischwiller-Bischwiller Türk Sportif Birliği) ve TGBL'nin (Türk Gençler Birliği Lahr-Baden Württemberg) bir dönem yaşadığına benzer sorunlar yaşadığı görülmektedir.⁷⁹ Bu kulüplerin ilk etapta kulüp binaları yoktu ve belediyeden aldıkları yardım, kiralarının üçte birinden azdı. Bu kulüpler **“ayakta kalabilmek için”** çoğunlukla **“Türk toplumundan”** küçük işletmelerin desteğine mecbur kalıyorlardı. Bu kulüpler mevcut kurumsal yapıdan yeterli destek göremedikleri için, kimliğin işlendiği ve olumlandığı birer merkez olma işlevleriyle onlarla aynı etnik kimliği taşıyan kişilerden ekonomik destek alıyorlardı. Sponsorluk ilişkileri ve destek talepleri, etnik aidiyete başvurularak seferber edilmeye çalışılmaktaydı. Bu durumun neredeyse aynısı Amedspor özelinde de yaşanmaktadır.

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi'ne kayyum atanmasıyla birlikte, belediyenin kulübe yönelik desteği kesilmiştir. Benzer uygulamalarda yerel yönetimler şehrin takımlarına ulaşım ve diğer teknik giderler için destek olurken kayyum atanmasının ardından desteklerin kesildiği; taraftarlara sağlanan otobüs hizmetinin dahi durdurulduğu belirtilmektedir. Katılımcılar yerel yönetim yasalarındaki maddelere rağmen yöneticilerin gerekli desteği göstermeyerek ayrımcılık yaptığını ifade etmişlerdir. Kayyum öncesi belediyeden giderlerinin yüzde 50'sine yakın destek aldıklarını belirten bir katılımcı, kayyum sonrasında bu desteğin tamamen kesildiğini ifade etmektedir:

“Hiçbir şekilde ne kayyum ne valilik bize olumlu dönmedi. Deplasmana gitmeyi bırakın, eskiden taraftarın stada ulaşımı için halk otobüsü istiyorduk, belediye veriyordu. Stadımızda oynarken taraftar geldiğinde stada ulaşım sağlansın diye halk otobüsü istiyordu. Sadece dilekçe verip iki otobüs tahsis edebiliyorduk. Ama

⁷⁸ Ali Rıza ve Diğerleri v. Türkiye, B. No: 30226/10, 28.01.2020, para. 222; Ekşioğlu ve Mosturoğlu v. Türkiye, B. No: 2006/13, 15.06.2021, para. 39-41; Deniz Naki ve Amed Sportif Faaliyetler Kulübü Derneği v. Türkiye, para. 26; İbrahim Tokmak v. Türkiye, para. 21; Sedat Doğan v. Türkiye, para. 28. Eleştirel yorumlar ve sosyal medya paylaşımları nedeniyle Türkiye Futbol Federasyonu tarafından verilen disiplin cezalarına ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önünde derdest çok sayıda başvuru bulunmaktadır. Bkz. Çınar v. Türkiye, B. No: 35314/20; Gürüz v. Türkiye, B. No: 51563/20; Fenerbahçe Futbol Anonim Şirketi ve Pirşen v. Türkiye, B. No: 33702/21; Galatasaray Sportif Sınai ve Ticari Yaptırımlar Anonim Şirketi v. Türkiye, B. No: 52186/21; Ali Yıldırım Koç ve Fenerbahçe Futbol Anonim Şirketi v. Türkiye, B. No: 80/21.

⁷⁹ Weiss, P. (2010), “Single-community football clubs and Turkish immigration into France and Germany”, Sport and discrimination in Europe, Council of Europe, 123.

kayyum geldiğinden beri asla bunu yapamadık. (4 Nolu görüşme, Taraftar derneği yöneticisi)

“Gerek otobüs tahsisi, su faturası, personel bunların hepsi yasada mevcut. Vermezsen ayırıştırırsın. Kürt sorunu diye bahsedilen şey zaten bu. Biz zaten adeta Kürt sorununun spor bölümüüz. Durum ona geliyor. Devlet Kürt’ü nasıl ayırıştırıyorsa biz de spor yönünde o kadar ayırıştırıyoruz. Çünkü tavır aynı. Mesela şu anda Büyükşehir Belediyesi kayyum da olsa kentin belediyesidir ama hiçbir şekilde takıma desteği yok. Desteği bırakın geçmiş dönemlerden kulübe tahsis edilmiş altyapı sporcularını taşıyan servis araçlarını aldılar. Çocukları yağmurun, çamurun içinde indirip servis araçlarına el koydular.” (3 Nolu görüşme, iş insanı, eski kulüp yöneticisi)

Dönemin kayyum Belediye Başkanı Cumali Atilla’nın desteklerin sürmesi için Amedspor’un isminin değiştirilmesi şartı getirdiği katılımcılar tarafından iddia edilmektedir:

“Tesisin elektrik, su, doğalgaz giderlerini belediye ödüyordu. Bunları ödememeye başladı. İlk gaz kesildi. Elektrikler kesilmeye başlandı. Biz onları ödedik vesaire. Sonra kayyumla görüşmeye gidelim dedik. ‘Hakkımız olan bir destek bu. Belediye takımları belediyenin açık destekleriyle hatta göğüs reklamlarıyla Süper Lig’de oynuyor. Amedspor da bu şehrin takımıdır, marka devidir. Amedspor için dışarıdan maça gelen insanlar var’ dedik. Cumali Atilla’nın söylediği şey şudur. ‘İsmi değiştirip yeni bir kongre yapalım. Yönetimin yarısı sizden yarısı bizden olsun. Yani kayyum yönetiminde olsun. Ben size her türlü desteği vereceğim’. Biz kabul etmedikten sonra kayyum bizim altyapı futbolcularımızın bindiği servis otobüsünü bile geri çekti. Sonra bir ara geri verildi otobüs. Ardından gelen diğer kayyum geri aldı, tepki gösterilince geri verdi.” (3 Nolu görüşme, iş insanı, eski kulüp yöneticisi)

Yerel yönetimin yanı sıra merkezi yönetimin, yani Gençlik ve Spor Bakanlığı’nın da Amedspor’a yönelik ayrımcı uygulamalarda bulunduğu ifade edilmektedir:

“Normalde diğer illerde uygulama şöyle: Belediye, stadyumu Gençlik ve Spor Bakanlığı’ndan kiralayıp o ildeki spor kulüplerine bedelsiz veya cüzi bir ücretle kullanır. Loca reklamı, kantin geliri hepsi kulüplere aktarılır. Bu Konya’da böyledir, Çorum’da da böyledir, her yerde böyledir. Ama Amedspor için böyle değil. Amedspor’a stat daha büyük bedelle kiralanıyor, reklam,kantin vs. geliri de verilmiyor. İhaleleri başka iş adamlarına verdiler. Bunlara tepki gösterdik. Kamuoyu oluşturduk taraftarlarımız reklamlarını idman sahasına verdiler.” (3 Nolu görüşme, iş insanı, eski kulüp yöneticisi)

Ekonomik cezalandırma örneklerinden biri de SMS yasağı olmuştur. Amedspor takıma destek için SMS kampanyası düzenlemek istediğinde, buna izin verilmemiştir.⁸⁰ Bu konuyla ilgili 28 Kasım 2019'da açıklamada bulunan dönemin kulüp başkanı Metin Kılavuz, ekonomik engellemeyi “**ülkümüzde SMS kampanyası düzenleyen kulüplere izin verilirken, izin alamayan tek kulüp Amedspor'dur**” sözleriyle eleştirmiştir. Bu da kulüpler arasındaki ekonomik koşulları etkileyen bir karar olmakla birlikte, kamu görevlilerinin görevi kötüye kullanarak ayrımcılık yasağını ihlal ettiklerini göstermektedir.

Katılımcılar, yaşanan ötekileştirme ve takım etrafındaki olumsuz propagandanın Amedspor'a ekonomik yansımalarının yanında psikolojik etkilerinin olduğunu da ifade etmişlerdir. Takımı desteklemek isteyen iş adamlarının ya da taraftarların bağış yapmaktan çekindiğini kaydeden katılımcılar, bunun ekonomik destek bulmak açısından sorun oluşturduğunu dile getirmişlerdir. Yine aynı şekilde sponsor bulmakta sorun yaşandığı, takıma sponsor olmak isteyenlerin diğer ticari faaliyetlerinde sorun yaşama çekincesiyle bunu yapamadığı savunulmaktadır.

“Amedspor 3-4 yıl boyunca forma sponsoru olmadan sahip çıktı. Hiçbir şekilde sponsor bulamadık. Son 2-3 yıldır sponsorumuz var. Forma sponsoru bulamadığınızdan değil, Türkiye'de Amedspor'a forma sponsoru olacak bir Allah'ın kulu olmadığından değil. Ama işte ismini buraya vermek, yaptığı diğer işlerin bozulabileceği kaygısından kaynaklı cesaret edemiyor. Siyasetçilerin yaptığı açıklamalardan kaynaklı hiçbir şekilde sponsor bulamadık.” (3 Nolu görüşme, iş insanı, eski kulüp yöneticisi)

“Bursa maçından sonra iktidar ortağının bizim takımımızla alakalı yaptığı açıklamalar var. Eski İçişleri Bakanının takımla alakalı yaptığı açıklamalar var. Bu açıklamalardan kaynaklı da yani insanlar ürküyor, çekiniyor. Buranın bir spor alanı olmadığını iddia eden bazı söylemler var. Bu söylemlerden kaynaklı da iş insanları çekiniyor. Yine bürokratlar çekiniyor.” (3 Nolu görüşme, iş insanı, eski kulüp yöneticisi)

Katılımcılara göre olumsuz propaganda takım oyuncularının motivasyonunu bozmakta, yeni oyuncuların takıma katılımını engellemektedir. Futbolcular istese bile yakın çevrelerinin buna olumlu bakmaması sebebiyle transfer yapılamamaktadır.

“Dışarıda yapılan algılardan kaynaklı birçok sporcu buraya gelmiyor. Sporcu gelmek istese bile eşi gelmek istemiyor. Eşi gelmek istese işte kayınpederi, kayınvalidesi 'gidersen kızımı alırsın' diyor. Böyle bir sürü yaşadığımız olay var. Ya da babası izin vermiyor, annesi izin vermiyor vs. Sporcu getiremiyorsun. Çok zor şartlarda getirdiğin sporcu da deplasmanda yaşadığı olaylardan kaynaklı olarak 'Ben nerede futbol oynuyorum?' gibi bir duruma kapılıyor?' Motivasyonu bozuluyor, etkileniyor.” (3 Nolu görüşme, iş insanı, eski kulüp yöneticisi)

⁸⁰ <https://www.ilkehaber.com/haber/soylunun-hedef-gosterdigi-amedspordan-aciklama-53478.htm>

“Futbolcu diyor ki ‘benim çok çocuğum var, can güvenliğim yok. Nedir bu kin nefret? Burada oynayacağıma giderim daha düşük bir paraya başka yerde oynarım. En azından can derdim olmaz.’ Bunu futbolculardan çok duymuşluğumuz var. Yani sporcuların bu tarz psikolojik durumlardan etkilenmemesi mümkün değil.” (1 Nolu görüşme, avukat, eski kulüp yöneticisi)

Yaşanan olumsuzlukların sadece takım bünyesinde sürmediği, ayrılan futbolcuların da meslek hayatlarının bundan sonraki döneminde sorun yaşadığı ifade edilmektedir.

“(…) işte geçen yıl takımda oynuyordu, bu yıl takımdan ayrıldı fakat kendisine bir kulüp bulamadı. (...) Amedspor’da sembol olmuş oyuncular o önyargılardan kaynaklı Türkiye’nin hiçbir yerinde kulüp bulamazlar kendilerine.” (3 Nolu görüşme, iş insanı, eski kulüp yöneticisi)

Dolayısıyla Amedspor, ekonomik olarak da cezalandırılmaktadır. Belediyeler amatör kulüplere maddi destekte bulunabilirken, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi’ne çoğu zaman siyasi sebeplerle atanan kayyım nedeniyle Amedspor, diğer takımlara belediyeler tarafından sağlanan destekten yararlanamamaktadır. Oysa bu konuda referans alınabilecek Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı, Amedspor’a karşı alınan bu tutumun ayrımcılık yasağının ihlali olduğunu tespit etmektedir. Söz konusu karara göre uluslararası yarışmalarda ödül kazanan sporculara (görme engelli olmayan satranç oyuncularını ve engelli sporcular da dahil olmak üzere) verilen ömür boyu her ay nakdi yardım ve bir defaya mahsus nakit ödeme gibi maddi mükafatın görme engelli satranç oyuncularına verilmemesini, genel ayrımcılık yasağına aykırı bulmuştur.⁸¹

⁸¹ Negovanović ve Diğerleri v. Sırbistan, B. No: 29907/16, 25.01.2022.

Diğer Hak İhlalleri

Katılımcılar; Amedspor yönetici, futbolcu ve taraftarlarının, Türkiye Futbol Federasyonu, Gençlik ve Spor Bakanlığı, kayyum atandıktan sonraki Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi ve Emniyet güçleri tarafından kurumsal ayrımcılığa ve hak ihlallerine maruz kaldığını belirtmişlerdir.

Bu ihlallerin başında uzun süredir devam eden deplasman yasakları, saha kapama, para cezaları, futbolculara verilen cezalar yer almaktadır. Katılımcılar, cezaların içeriğinde ve uygulanmasında ayrımcılığa uğradıklarına inanmaktadırlar. Aynı durumda başka bir takıma bu denli ağır cezalar verilmediğini belirten katılımcıya göre, Amedspor'a verilen orantısız cezaların sebebi, siyasi ve ideolojiktir.

Başka bir takım bir maç ceza alırken biz beş maç ceza alıyoruz. Federasyonun ceza kurulu, Tahkim Kurulu, hepsi siyasilerin baskılarıyla atanmış kişilerden oluşuyor. Geçmişte yaşadığımız bir sürü şey var. Bursa maçının misal kesinlikle iptal edilmesi gerekiyordu. Kesinlikle çok da ağır yaptırımlar ve cezalar verilmesi gerekiyordu ama maalesef yaptığımız başvurulardan hiçbir şekilde geri dönüş alamadık. Futbolcuların bize ettiği küfürleri televizyon yayınlarından, sosyal medyadan delillerle gösterdiğimiz halde hiç kimseye ceza verilmedi. (3 Nolu görüşme, iş insanı, eski kulüp yöneticisi)

Katılımcılara göre ideolojik propaganda yasağında da keyfi kararlar alınmaktadır. Rakip takımlara ve taraftarlarına gösterilen toleransın kendilerine gösterilmediğini, slogan ve pankartlarının ayrımcı muameleyle karşılaştığını söylemişlerdir.

“Taraftar dernekleri olarak bizzat şiddete ve stat içinde küfre karşıyız. Bizim zaten temel kurulma felsefemiz de buydu; statta küfür atanlar veya taşkınlık yapanları bir nebze azaltmak, ileriki süreçte komple statta yok etmek. Türkiye’de her hafta maçlarda olaylar yaşanıyor; satırlarla, bıçaklarla stada geliyorlar. Statlarda yaralanmalar, ölmeler oluyor. Ama kritik dönemlerde bile, burada, Sur’da, çatışmaların olduğu dönemlerde Zonguldak taraftarları geldiğinde misafirimiz oldular, güzel bir şekilde karşılandılar.⁸² Pankartlarını astılar. Yani herhangi bir olay yaşanmadı. Yani gerçekten adalet olmuş olsaydı, tarafsız bir Futbol Federasyonu olmuş olsaydı, inanın ki Amedspor taraftarı her hafta fair play ödülüne layık görülürdü.” (9 Nolu görüşme, taraftar derneği üyesi)

“Stadyumlarda eğer gerçekten ideolojik propagandanın altı doldurulacaksa bizde ideolojik propagandanın yapılmasına karşıyız. Çünkü sonuçta bizim de gittiğimiz farklı deplasmanlarda, şehirlerde farklı ideolojik propagandalarla karşılaştığımız

⁸² Diyarbakır deplasmanında Amedspor taraftarlarıyla sıcak diyalog kuran Zonguldak taraftarları “vatan haini” benzeri tepkiler aldılar. Bu tepkilere karşılık olarak tribün lideri, “Evet biz vatan hainiyiz” şeklinde bir mesaj paylaştı. <http://t24.com.tr/haber/zonguldak-komurspor-tribun-liderinden-amedspor-paylasimi-evet-bizler-vatan-hainiyiz.364476>

oluyor. Statlarda ideolojik propagandalar olmamalıdır. Fakat bu kalıbın nereye dayandığı önemlidir. İşte şu an ki içinde olduğumuz durumda ideolojik propagandanın altı farklı şekilde dolduruluyor. O konuda çarpıtılıyor açıkçası.” (4 Nolu görüşme, taraftar derneği yöneticisi)

“Gittiğimiz maçlara o takımların taraftarları fazla gelmezler. Ülkü ocakları, Osmanlı ocaklar olsun bunlar toplanırlar, sanki Türkiye’nin dışından başka bir milli takım geliyormuş gibi bayrakları dağıtırlar, o şekilde maçlara gelirler. Yani Amedspor bu ülkenin bir futbol takımı değil, başka bir ülkeden gelmiş. Zaten maçın sonuna kadar adeta bize terörist muamelesi yapıyorlar.(...) 90 dakika Deniz Naki’ye küfrediyorlardı. 90 dakika boyunca koro halinde hep beraber bir ağızdan küfrediyorlardı.” (10 Nolu görüşme, taraftar)

“Şimdi statlarda futbol müsabakaları içinde siyasi slogan atılması zaten yasaktır. Orada bir futbol takımını tutuyorsun. Stadın içerisinde siyasi sloganın olmaması gerekir, stat dışında herkes hür ve özgürdür. Ama şunu söyleyeyim, gittiğimiz deplasmanlarda ülkü ocakları posterlerini getiriyorlar, MHP’nin bayraklarını, dev Türk bayraklarını asıyorlar. Yani biz burada Türk bayrağına karşı değiliz, ama ne için yapıldığını da biliyoruz. Siyasi partilerin bayraklarını getiriyorlar, şunu söyleyeyim; onlar getirdikleri zaman yasak değil de bugün HDP’nin bir bayrağını alsam ve stada gelsem ben kendim bile ceza alırım, takımım da ceza alır.” (4 Nolu görüşme, taraftar grubu yöneticisi)

“Madem öyleyse, eğer eşitlik varsa, iki taraftarlar arasında da eşitlik olsun. Yani birisine ayrımcılık yapıp diğerine göz yummakla olmaz. İşte şiddet burada başlıyor. İnsanlarımız buradan doluyor, patlama noktası burası aslında; çifte standart. Yani diyelim ki bugün Sarıyer’in müsabakasında tribünlerde büyük dev bayrakları ayrı bir meseledir. Bir hafta öncesinden anons yapıp; işte filan tarihte Amedspor maçı var, herkes gelsin, bayrak verelim, tribünlerde bayrak sallansın, mehter marşı söylensin... İşte MHP’nin, ülkü ocaklarının, bize attıkları, küfürleri... Bundan dolayı da Amedspor taraftarı, bunları gördüğü zaman, artık dolma aşamasına geliyor. O vakit, o takım geldiği zaman tribündeki [taraftarlar] onlara karşı olan dolgunluğu boşaltmak istiyorlar yani. Ama onlara maalesef ceza yok.” (6 Nolu görüşme, taraftar)

“İstiklal Marşı sırasında [ayağa kalkmayanları cezalandırmak] önceleri olmayan bir şeydi, son 2 yılda oldu. İstiklal Marşı okunduğunda bütün polisler telefonlarını açıp tribünü videoya çekiyor. Sonra videoyu izlerler, bir kişi ayağa kalkmamışsa o bir kişiyi alıp gözaltına alırlar. Ve bununla ilgili ona soruşturma açılır.” (10 Nolu görüşme, taraftar)

Katılımcılara göre Amedspor’un Emniyet güçleri tarafından uğradığı ayrımcılık iki şekilde deneyimlenmektedir. Emniyet güçleri kimi zaman gereken güvenlik önlemlerini almayarak

Amedspor'un ayrımcılık görmesine zemin oluşturmuş, kimi zaman ise deplasman maçlarında güvenlik gerekçesiyle hareket kısıtlaması getirerek taraftarların şehre girişine izin vermemiştir. Bazı deplasman maçlarında, stat girişinde yapılan kimlik yoklamasıyla doğum yeri Diyarbakır veya çevre iller olanların stada alınmadığı kaydedilmektedir. Kimi durumlarda emniyet mensuplarının bazıları bizzat Amedspor aleyhinde tutum ve girişimlerde bulunmuşlardır.

“Erzurum’da maça gitmiştik, polisin normalde bizi koruması gerekir protokolde. Erzurum gol attıktan sonra bize dönüp hareket çektiler. Emniyet içinde bizi yenen rakip takımlardan formalar alıp, imzalatıp odalarına asanlar var. Diyarbakır’da Emniyet’e görüşmeye gittiğimizde gördük.” (4 Nolu görüşme, taraftar derneği üyesi)

“Normalde deplasman tribününde araya polisler girer, kalkan çekilir veya barikat kurulur. Burada çok düşük şekilde file takılmıştı. Yanımızdaki arkadaşlar oraya dizilmeseydi arbede çıkacaktı. Çünkü yan taraftan küfürler duyuluyordu. Bu küfürler sadece cinsiyetçi veya şahsa dönük küfürler değil. Direkt terörize eden, “Apo’nun piçleri” gibi küfürlerdi.” (1 Nolu görüşme, avukat, eski kulüp yöneticisi)

“Türkiye’nin başka bir şehrinde sanırım 5 aramalı bir stadyum yoktur. Biz 5 kere arıyoruz. İlk kapıdan aranırız, ikinci kapı, üçüncü kapı, stadyum içinde iki defa aranırız ve öyle içeri gireriz. Ve hiçbir yerde ayakkabı çıkartılmaz. Her maç ilk kapıda imza var. Bu bir keyfi muameledir.” (4 Nolu görüşme)

“Bir Sivas deplasmanı var, önceki sene stat çıkışında takım flamamızın indirilip yakıldığı, bütün bir Sivas şehrinin Amedspor’a otel vermediği, zor bela bulunan otele gelen bir yemeğin geri göndertildiği ortamda yapılan bir maç. O maçta güvenlik amacıyla takım otobüsümüz şehrin dışında bir tesiste tutuldu. Çevik kuvvet ekiplerinin otobüslerine futbolcularımız bindirilip götürüldü. O götürme sırasında Ölürüm Türkiyem benzeri parçalar çalındı. Ve bu hemen hemen her deplasmanda polisin aracına binildiğinde karşılaşılan bir durum.” (10 Nolu görüşme, taraftar)

“Hem kulüp binamız hem maç oynadığımız stadımız defalarca emniyet güçleri tarafından basıldı. Bütün bilgisayarlarımıza, elektronik eşyalarımıza el konuldu. Hem tesisimiz hem spor stadyumumuz didik didik arandı. Bilgisayarlarda kendince bazı müzikler görmüşler. O müziklerden kaynaklı biz sevk edildik. Bir de yüzlerce Amedspor adını kullanan sosyal medya hesabı var. Bunun sorumlusu bizler olamayız. Amedspor’un resmi sosyal medya hesapları bellidir. Belli olmasına rağmen, bu mesajların resmi sosyal medya araçlarımızdan çıkmadığını tespit etmelerine rağmen, maalesef bugün biz ağır cezalığız. Neden Amedspor’un başkan ve yöneticileri bu anlamda ağır cezalık olabiliyor? Bu sorgulanmalıdır. Bunun Amedspor’a bakış açısının ne kadar ama ne kadar ön yargılı olduğu aşikardır.” (3 Nolu görüşme, iş insanı, eski kulüp yöneticisi)

SONUÇ ve ÖNERİLER

Amedspor'un bu ismi kullandığından bu yana yaşadığı sorunlar, maruz kaldığı hak ihlalleri ve ayrımcılık pratiklerine odaklanan bu çalışma, takımın futbol sahalarında yaşanan şiddet olaylarından farklı olarak Türkiye'deki Kürt meselesi etrafında yaşadığı gerilimlerden etkilendiğini ortaya koyuyor. Çözüm sürecinde hem siyasi hem de toplumsal olarak deneyimlenen normalleşme ortamında 'Amedspor' ismini alabilen ve oynadığı maçlarda genel itibarıyla sorun yaşamayan takım, sürecin bitmesinin ardından ayrımcılık ve hak ihlallerinin öznesi olduğu gibi; oyuncularına, yöneticilerine ve taraftarlarına yönelik saldırı ve linç girişimlerine de maruz kalmıştır.

Sporda, özellikle de yeşil sahalarda, sıklıkla yaşanan şiddet olaylarından farklı olarak Amedspor, sporda etnik ayrımcılık örneği olarak gösterilecek birçok hak ihlaline uğramaktadır. Deplasman yasakları, ekonomik ve alt yapı desteklerinden mahrum bırakılma gibi somut ayrımcılık örneklerine çalışma boyunca yer verilmiştir. Bu örneklerde ve görüşmelerin anlatımlarında Amedspor'un ekonomik, hukuki ve toplumsal eşitsizlikler yaşadığı görülmektedir.

Sporda şiddetin her türü gibi etnik ayrımcılığın sona ermesinin sadece yasalarla veya cezalarla, yani mevzuatsal olarak mümkün olmayacağını, bunun toplumsal kültür ve pratiklerle ilgili olduğunu hatırlayarak; siyasi ve kültürel kutuplaşmanın önemine dikkat çekmek istiyoruz. Demokratikleşme ve toplumsal barışın tesisi, her alanda olduğu gibi spor alanında da normalleşmenin sağlanmasında en önemli basamak olacaktır. Buna göre Amedspor oyuncu ve yöneticilerine yönelik ayrımcılığın ve hak ihlallerinin sona ermesi için atılması gereken adımlar şunlardır:

- 1. Amedspor'a yönelik sistematik hale gelmiş deplasman yasakları, takımın taraftarını diğer şehirlerin futbol atmosferinden soyutlamakta, bu da gruplar arası kutuplaşmayı derinleştirmektedir. Amedspor taraftarının da diğer taraftarlar gibi takımı gittiği her yerde izlemesi için gereken hizmetler sağlanmalıdır.**
- 2. Takıma ve oyuncularına yönelik ayrımcı tutum içeren, keyfi cezalandırmalar ve saha kapatmaları gibi uygulamalar adalet duygusunu zedelemekte ve sporcuların performansını olumsuz etkileyerek eşitsizliği pekiştirmektedir. Bu keyfi tutum ve uygulamaların son bulması eşitliğin en temel gereğidir.**
- 3. Emniyet güçleri, Amedspor maçlarında hem saha hem de saha dışında gerekli önlemleri almalıdır. Emniyet güçlerinin takım oyuncu ve taraftarlarına yönelik saldırılara göz yumması ve yaşanan saldırıların cezasızlıkla sonuçlanmasının önüne geçilmelidir.**
- 4. Amedspor'a yönelik saldırılar ve disiplin kurallarına uymayan davranışlarla ilgili tedbir ve ceza mekanizması ya hiç işlememekte yahut çok ağır işlemektedir.**

Cezasızlığı teşvik eden bu tutum, başka saldırıları cesaretlendirmektedir. Amedspor'a dönük saldırılarda hızlı, etkin ve adil süreçler işletilmelidir.

5. Takım oyuncu ve yöneticilerine karşı yapılan saldırılarda etkin ve hızlı soruşturmalarla faillerin tespit edilerek yargı önüne çıkarılması ve bu kişilerin futbol sahalarından men edilmesi sağlanmalıdır.
6. Siyasetçi ve kamu yöneticilerinin takım aleyhine kutuplaştırıcı açıklamalardan kaçınması ve kritik maçlarda bizzat tribünde yer alarak dostluk ikliminin oluşmasına katkı bulunması gerekmektedir.
7. Konvansiyel ve sosyal medya, takım aleyhindeki ve sahadaki şiddet olaylarını, kutuplaşma iklimini arttıracak yayıncılıktan vazgeçmeli, nefret söylemi içeren maç yorumlarına ve hedef gösterici yayıncılığa son vermelidir.
8. Belediyelere kayyum atanması, Amedspor gibi kulüplerin ekonomik eşitsizlikle baş başa kalmasını netice vermiştir. Belediyelerin spora yaptığı destekler Amedspor özelinde kesilmiş; takım, rakipleri karşısında dezavantajlı bir suruma sürüklenmiştir. Stattaki reklam ihaleleri, SMS kampanyaları ve belediye destekleri gibi uygulamalarda takıma uygulanan ayrımcılık sona erdirilmelidir.
9. Amedspor raporunda yararlanmak üzere Türkçeye tercüme ettiğimiz "Sport and Discrimination in Europe" el kitabında Nicola Porro⁸³, sporun grup içinde sosyal uyumu güçlendirmek ve kimlik ve aidiyeti vurgulamak için bir "bağ kurma" aracı olabildiği gibi, aynı zamanda farklılıkları ve çeşitlilikleri birbirine bağlama yeteneği ile iş birliği ve dayanışmayı deneyimlemenin bir yolu olarak görülebileceğini, bir "köprü kurma" işlevi olabileceğini vurguluyor. Türkiye'de de sporun "dostluk, barış, kardeşlik" gibi vurgular etrafında çokça konuşulduğu izahattan varestedir. Sporun bu işlevinin güçlendirilmesi için Amedspor ve Türkiye'nin diğer kulüpleri arasında "dostluk maçları" türünden etkinliklerin organize edilmesi ve bu etkinliklerde kamu yöneticileri, siyasetçiler, sanatçılar gibi aktörlerin yer alması ayrımcılık üreten mekanizmayı zayıflatabilir.
10. Amedspor'un maruz kaldığı hak ihlallerinin merkezinde kamu otoritesinin takımla ilgili kanaat ve tutumu yer alıyor. Yöneticilerin Amedspor'a dönük keyfi uygulamaları gruplararası köprü işlevi görebilecek sporun ayrımcılığı ve kutuplaşması derinleştirmesi sonucunu doğuruyor. Bu sebeple takıma yönelik ayrımcılık ve keyfi

⁸³ Porro, N. (2010), "The "ethnic minorities" test for sport policies", Sport and discrimination in Europe, Council of Europe, 115-117.

uygulamaların kamu erkinden başlayarak son bulması, onun dışındaki ayrımcılık pratikleri için de güçlü tedbirlerin hayata geçirilmesi gerekiyor.

SONSÖZ / Vahap COŞKUN

“Més que un club” yani **“Bir kulüpten daha fazlası”**; Barcelona ile özdeşleşmiş bir ifadedir. Bordo-Mavili ekibi, ne taraftarları ne de karşıtları salt bir futbol takımı olarak görür; Barça, Katalan hafızasının ve sosyal değerlerinin taşıyıcısı, Katalonya Bölgesinin ve ulusal kimliğinin temsilcisi olarak değerlendirilir. Sıradan bir futbol kulübü değildir Barcelona; Katalanların yüreğinde özel bir yere sahiptir, o nedenle her daim bir kulüpten çok daha fazlasıdır.

Amedspor da, Barcelona'nın kader çizgisini takip ediyor. Elbette, iki kulüp arasında büyük farklılıkların varlığı izahıta varestedir; Amed, Barça gibi, ülke içinde ve dışında yaygın ve güçlü bir taraftar ağına sahip değil. Keza, Amed, Barça gibi futbol tarihine geçecek başarılarla imza atmış da değil.

Lakin 1972'de Diyarbakır'da bir semt takımı olarak kurulan ve uzunca bir süre yolu şehrin belediyesi ile kesişen bu kulüp, 2014'te Çözüm Süreci döneminde Amed adını alınca, Barça'ya benzer bir karakter kazandı. Şehrin tarihine atıfla meşrulaştırılmak istense de Amedspor ismi, sürekli güncel bir siyasi çerçevenin içine oturtuldu ve Kürt meselesiyle birlikte anılır oldu. Böylece mütemadiyen siyasi çatışma ve tartışmaların odağında yer almaya başlayan Amedspor, bir kulübün ötesine taşı.

Amedspor'un siyasi bir hüviyeti ifade eder hale gelmesi, tabiatıyla, Kürt ve Türk sokaklarında farklı akisler yarattı. Kürt sokağında Amed ismi kulübe muazzam bir popülerlik sağladı. Kulüp, daha önce bölgede hiçbir kulübe nasip olmamış bir ilginin, sempatinin ve desteğin merkezine dönüştü. Yurt içinde ve dışında kulübe gönül

verenlerin sayısı arttı, Amed ismi kulübe büyük bir marka değeri kattı. Gidişattan memnun olan kulüp yönetimi de, bu kimliği sahiplendi ve tahkim etti.

Türk sokağına gelince ise burada tablo bambaşkaydı. Amed ismini duyan kaşlar anında çatılıyordu. Bilhassa Çözüm Süreci'nin çökmesinden sonra, isminden ötürü kulübe büyük bir fatura kesildi. 2015-2016'dan sonra Amedspor'un önüne binbir zorluk çıkarıldı: Siyasi aktörler tarafından hedef gösterildi. Futbolcularına ve yöneticilerine fizik saldırılarda bulunuldu. Taraftarları sıklıkla gözaltına alındı ve gözaltında kötü muamele gördü. Deplasmana taraftar götürmesi yasaklandı. Merkezi ve yerel otoritelerin ayrımcı pratiklerine tabi tutuldu. Siyasi saikle verilen cezalara çarptırıldı. Kurumsal desteklerden mahrum bırakıldı, vs.

Amed isminin, Kürt ve Türk sokaklarında birbirine zıt duyguları harekete geçirmesi bir kısır döngüyü de beraberinde getirdi. Çünkü bir taraftan sert bir ayrımcılığa, sistematik bir şiddete ve ağır hak ihlallerine maruz kaldıkça Amedspor'un Kürtler arasındaki desteği yükseliyor. Diğer taraftan, Kürt kimliğine bağlılığı yansıtan bir ayna oldukça, devletin de Amedspor üzerindeki baskısı katmerleniyor. Nihayetinde bu kısır döngünün gelip dayandığı yer de, toplumsal kutuplaşmanın körüklenmesi oluyor.

Sporun, özellikle rekabetin ve kitle ilgisinin yoğun olduğu futbolun, iki yüzü vardır. Bir yüzüyle spor; farklı kimlikler arasındaki ayrımcılıkları derinleştirebilir ve çatışmaları keskinleştirebilir. Nefret diline yaslanan bir spor/futbol faaliyeti, bir arada yaşamayı mümkün kılan değerleri aşındırabilir ve uzlaşma zeminini tahrip edebilir.

Maalesef, Amedspor özelinde, son altı-yedi yıldır tecrübe edilen de budur. Saha dışındaki bir mesele, Kürt meselesi, Amedspor üzerinden sahalara taşınıyor. Kulüp, bu kadim meselenin bir tarafı, bir temsilcisi olarak kodlanıyor. Bir-iki istisna dışında her dış saha maçında Amedspor düşmanca karşılanıyor; yöneticilerine, taraftarlarına ve futbolcularına **"terörist"** damgası yapıştırılıyor. Onlara yapılan her türlü kötülük mubah sayılıyor ve sahalarda bir çatışma mekânına dönüşüyor.

Futbolun menfi yüzüdür bu. Ancak futbolun bir de müspet yüzü vardır ve o yüz, demokratik, çoğulcu ve kapsayıcı bir birlikte yaşam kültürünün inşa edilmesine katkı da sağlayabilir. Futbolun toplumu yönlendirmede etkili bir vasıta olduğuna şüphe yoktur; ama bu yönlendirmenin olumlu mu yoksa olumsuz mu olacağını, o toplumun kültürü ve karar vericilerin tercihleri tayin eder. Barışçıl bir anlam yüklendiğinde futbol, Türkiye'de farklı kimliklerin bir arada yaşama iradelerini güçlendirebilir.

Mandela ve Güney Afrika, bunun en iyi örneğidir. Kırık bir vazo gibi dağılmış bir toplumda **"birlik"** yaratmak için Mandela, spordan da -bilhassa ragbiden- azami derecede istifade etti. Beyazlar için ragbi, hayatın anlamlarından biriydi. Siyahlar için ise ragbi, ayrımcılığı ifade ediyordu. Mandela, ülkesinde siyahlar ile beyazların arasına bariyer ören bu oyunu, manası itibarıyla tamamen tersine çevirdi. Onun elinde ragbi, ayrımcılığın değil eşitliğin, çatışmanın değil uzlaşmanın bir sembolüne dönüştü.

Mandela'nın Güney Afrika'da ragbi ile yaptığı, Türkiye'de de futbol ile yapılabilir. Çerçevesi iyi belirlenmiş bir politikayla

futbol toplumsal uzlaşmaya pozitif yönde tesir edecek şekilde kullanılabilir. Amedspor da, bu meyanda, bir gerginlik, ceza ve kavga konusu olmaktan çıkarılabilir. Bunun için evvela, Amedspor'a yönelik diğer kulüplerden, ama hassaten kamudan kaynaklı ayrımcılığın son bulması gerekir.

Amedspor'un isminin tansiyonu yükseltmesi ve çatışmalarla bir tutulması alın yazısı değildir. Bu isim güzellikle, uzlaşmayla ve barışla birlikte de telaffuz edilebilir; yeter ki irade bu yönde olsun.

KARA ÇOCUKLAR

ENGLISH

MONITORING REPORT ON
VIOLATION OF RIGHTS SUFFERED
BY AMEDSPOR IN THE CONTEXT OF
RACIAL DISCRIMINATION IN SPORT

The '**Kurdish Question**' is an ethno-political problem that has existed in Türkiye for over a century. Throughout this period, there have been conflicts and attempts to find a solution through civilian means.

The final attempt to resolve the Kurdish Question through peaceful means was known as the '**Kurdish Peace Process**' and was implemented between 2013 and 2015. This process resulted in an improvement in the political, linguistic, and cultural climate in Türkiye, as well as in the social aspects. Unfortunately, the process came to an end in 2015, and the renewed conflict has led to difficulties, violations of rights, and discrimination in almost all areas of life, particularly for the Kurdish population.

This report analyses the journey of Amedspor, the most popular Kurdish football team in Türkiye, in relation to the Kurdish question in Türkiye and the peace process. The report evaluates the peace process as the civilian solution efforts made between 2013-15 and states that the general atmosphere in Türkiye improved during this period. The renaming of the football team from Diyarbakır Büyükşehir Belediyespor (Metropolitan Municipality Sport Club) to Amedspor, in reference to the Kurdish name for Diyarbakır, was in line with the positive atmosphere.

The peace process has had a significant impact on the Kurdish civic space, leading to a period of increased expression of identities and demands. Following this period, Amedspor gained a national identity and a large fan base. However, according to the narratives of the interviewees within the scope of the study, the report concludes that Amedspor is not just a sports club, but also a part of the civil society movement showing solidarity with those suffering rights violations in Türkiye. It is recognized by the Kurds in the same way as Athletic Bilbao, Barcelona, and Celtic. Furthermore, it is perceived as a national team.

The report aims to enhance understanding of racial discrimination in sport in Türkiye and propose solutions by addressing violations of rights, discrimination, and challenges faced by Amedspor, which has a fanbase of at least 250,000 in Diyarbakır and over 1 million across Türkiye.

This study analyses discrimination in the field of sport from the perspective of ethnic and cultural group rights, particularly non-discrimination and freedom of expression. In this context, monitoring is based on the fundamental conventions and norms of international organizations, such as "**Universal Declaration of Human Rights**", "**International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination**", "**European Convention on Human Rights**", "**Basic Principles of Olympism**", where rights such as non-discrimination and freedom of expression and related standards are at the centre.

As part of the study, a media review of news related to Amedspor was conducted, case files were analysed, and 10 individuals, including the team's managers and supporters were interviewed in depth.

...

The report primarily deals with the legal framework surrounding racial and sport-related discrimination. It is stated that discrimination is a complex issue that spans multiple disciplines, including law, sociology, psychology, philosophy, economics, and politics. It is emphasized that international human rights law prohibits discrimination, including ethnic discrimination, and states are obligated to comply with this prohibition as it is a mandatory norm of general international law.

The report mentions efforts to combat discrimination, supported by national, international, Council of Europe, and European Union level texts. It also highlights the rights violations that Amedspor has faced in the legal context, with a special emphasis on racial discrimination in sports.

One of the study's key findings is that the Kurdish question's fluctuating course has impacted sports, including Amedspor. The team experienced positive developments, such as a name change and increased popularity, during the optimistic atmosphere of the process. However, with the end of the peace process and the re-emergence of conflicts, Amedspor was one of the first to be affected by the deterioration. During this period, the team faced numerous challenges including being criminalized, banned from away matches, being the target of racist slogans, physical attacks on its supporters and officials, and politically motivated penalties.

As a result of the monitoring, violations of rights have been identified in the following categories:

The criminalisation of the name Amedspor started immediately after the peace process. The Turkish Football Federation (TFF) initially supported the name change as a result of the peace process, but later pressured the team to change its name and colours. The fact that the team used the Kurdish name of Diyarbakır, "**Amed**", contributed to the discrimination they faced.

Politicians' targeting played a crucial role in the criminalisation of Amedspor's name. During times of political tension, negative statements made by politicians have led to increased discrimination and violations of rights against Amedspor. President Erdoğan's reaction to the name Amed caused difficulties for the team at the end of the peace process. As the nationalist tone of politics intensified, Amedspor became a target as well.

The Başakşehir match marks a turning point in the rights violations Amedspor has been subjected to. On 28 January 2016, a lawsuit was filed against Amedspor fans following police intervention and incidents during the match in Istanbul. However, the court acquitted the fans. Meanwhile, Amedspor received a fine and a sentence to play without spectators due to the match incidents. Following this match, a period of systematic violations of rights against Amedspor has started.

Away match bans have been the most repeated example of discrimination. Following the Başakşehir match, the Bursa Provincial Sports Security Board convened prior to the Bursaspor-Amedspor game on 31 January 2016 and made the decision to prohibit the attendance of Amedspor supporters. Amedspor played this crucial match without the presence of their supporters. It is important to note that the away match bans have been enforced and will

continue to be in effect until 2024. With a few exceptions, Amedspor has been playing away matches without supporters for at least 8 years. In general, measures to restrict away match bans are implemented by adapting similar protocols for different cities and are communicated to Amedspor one day prior to the match. These decisions are signed by representatives of the opposing team and public authorities. It can be concluded that the decision to not allow Amedspor to play the match with their supporters is made in cooperation with the opposing team and the relevant public authorities

Physical attacks have increased especially after the conclusion of the peace process. These attacks have been directed towards fans, footballers, team buses, and managers. Examples of attacks include the police intervention during celebrations of Amedspor's victory over Bursaspor, the lynching of Amedspor executives in the protocol during the Ankaragücü match, a police attack following the Fenerbahçe match, and an attack on Amedspor footballer Deniz Naki by fans who entered the pitch during the Mersin İdmanyurdu match. The most dangerous of these attacks was the lynching attempt that took place during the Ankaragücü match.

Politically motivated penalties are being imposed on Kurdish teams and their supporters in Türkiye, with Amedspor being a particular target. When analysing the penalties imposed on Amedspor, it can be seen that TFF has taken a different approach to the Amedspor.

The club was referred to the Professional Football Disciplinary Committee (PFDK) and received various penalties for its fans chanting anti-racist slogans, holding a banner saying "**Children shouldn't die, they should come to the match**" and making the victory sign after a win. The discrimination Amedspor is subjected to is particularly evident in the penalties for "**ideological propaganda**". Since 2014, all the fines under this category have been given only to teams from Kurdish provinces, particularly Amedspor. It's worth noting that Amedspor is the team that is most exposed to racist chanting and is penalized the most under this category. This raises some questions about the fairness of the penalty mechanism. In 2016, Amedspor received a point deduction penalty from the PFDK for 'ideological propaganda', which resulted in the team's elimination from the play-offs.

Deniz Naki left Türkiye in 2013 after experiencing a racist attack shortly after joining Turkish Super League team Ankaragücü. A year later, he was transferred to Amedspor and faced various attacks due to his Kurdish and Alevi identity. During his time at Amedspor, he faced challenges from both footballers and fans, as well as media targeting and pressure from the TFF. Deniz Naki received a 12-match ban from the TFF due to a Facebook post regarding the urban warfare that emerged following the end of the peace process. Naki took his case to the European Court of Human Rights (ECHR), arguing that the Turkish football authorities had violated his rights to a fair trial and freedom of expression. On 18 May 2021, the ECHR ruled that Deniz Naki and Amedspor's rights to a fair trial and freedom of expression were indeed violated. In 2018, Deniz Naki, then in Germany, publicly criticized Türkiye's military operation in the Kurdish city of Afrin in northern Syria and invited the public to a protest in Cologne against the operation. As a result, the Turkish Football Federation (TFF) banned him for life from playing football in Türkiye. Naki did not return to Türkiye and instead settled in Germany.

Economic discrimination is one of the major problems faced by Amedspor. The team is struggling to find sponsors due to targeting by public bureaucracy and politicians. As a result of the Minister of Interior dismissing elected mayors in Kurdish cities and replacing them with public officials such as governors or district governors, support for sports and Amedspor by the municipalities has been reduced. Consequently, the club often struggles to survive with local financing. Although SMS fundraising is a common method for football clubs in Türkiye to collect financial support, Amedspor is prohibited from conducting such a campaign.

Other violations of rights include bans, field closures, fines, and penalties imposed on players. The interviewees claimed that they faced discrimination in the implementation and enforcement of these penalties. And they explain that Amedspor received disproportionate penalties compared to other teams due to political and ideological opposition.

Additionally, participants expressed concerns regarding the lack of clarity on the prohibition of ideological propaganda and the arbitrary nature of decisions made. They also noted a perceived lack of tolerance towards their team and supporters compared to opposing teams and reported discriminatory decisions regarding their slogans and banners. The security forces' discrimination is explained by their failure to take necessary security measures. Restriction of movement in the cities they are traveling to for security reasons, even with fans not being allowed to enter are all part of the discrimination. In some cases, members of the security forces have displayed a negative attitude towards Amedspor.

In conclusion, this report shows that Amedspor has been negatively affected by the tensions associated with the Kurdish issue in Türkiye and has been subjected to discrimination and rights violations since the end of the peace process. Our research and interviews indicate that Amedspor is confronted with economic, legal, and social inequalities. Emphasizing that ending ethnic discrimination in sport is not only about laws or penalties, but also about social culture and practices, it draws attention to the importance of ensuring democratization and social peace in the field of sport.

The violation of Amedspor's rights is contrary to the principle of equality established in the Constitution of the Republic of Türkiye. Systematic discrimination against the team is also a violation of the principle of non-discrimination and the rights guaranteed by international treaties such as the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination and the UN Universal Declaration.

It is important to consider measures that promote equality and prevent discrimination, in order to ensure that Amedspor has a fair opportunity to compete with its competitors:

First of all, the ban on Amedspor's fans must be lifted. It is crucial to stop discriminating against Amedspor's corporate identity, managers, players, and supporters to achieve equal conditions. Preventive penalties should be imposed for physical attacks against the team and for chants containing hate speech.

Finally, both the study participants and the public in Türkiye express the opinion that sports can serve as a means of “**bonding**” and “**bridging**”. It is worth considering the possibility of organizing events, such as ‘**friendly games**’, between Amedspor and other clubs. These events could involve public administrators, politicians, and artists, and could serve as a means to reduce discrimination. However, the elimination of discrimination requires a change in the public authority's attitude towards Amedspor and an end to the arbitrary practices of public administrators.

KARA ÇOCUKLAR

KURMANCÎ

RAPORA ÇAVDÊRIYA BINPÊKIRINÊN
MAFÎ YÊN AMEDSPORÊ JI ALIYÊ
CIHÊKARIYA WERZÎŞÊ VE

“**Pirsgirêka Kurdan**” a ku pirsgirêkeke etno-polîtîk e û li Tirkiyeyê rabirdûyeke wê ya zêdetirî sed salî heye, di qonaxeke guherbar re bihurî di vê maweya pevçûnî û hewlên çareseriyêke sivîl de.

Yek ji hewlên dawî yê çareseriyê sivîl bo pirsgirêka kurdan bi awayê “**pêvajoya çareseriyê**” hate binavkirin û di navbera salên 2013-15an de pêk hat. Pêvajoya çareseriyê kir ku atmosfera heyî li Tirkiyeyê hem di warê siyasî û civakî de hem jî di warê zimanî û kulturî de baş bibe. Lê belê mixabin ev pêvajoya sala 2015an bi dawî hat û pevçûnên nû dest pê kirî zehmetî, bînpêkirinên mafî û cihêkariyên hema hema di her qada jiyandê de bo raya giştî ya kurdan anîn.

Ev rapora destê we, berê xwe dide serpêhatiya Amedspora tîma futbolê ya kurdan a herî navdar li Tirkiyeyê û lê hûr dibe ka ew piştî vî navê xwe hevaheng li gel pirsgirêka kurdan û pêvajoya çareseriyê ya li Tirkiyeyê çî jiyaye. Di raporê de hatiye nixandî ku Pêvajoya Çareseriyê yek ji hewlên çareseriyê sivîl a salên 2013-15an e û hatiye diyarkirin ku di vê serdemê de atmosfera heyî ya Tirkiyeyê ber bi başbûnê ve diçe. Tîma futbolê ya bi navê Diyarbakır Büyükşehir Belediyesporê (Şaredariya Bajarê Mezin a Amedê) navê xwe ji ber kurdiya bajêr dike Amedspor û ev guherîn jî li gor vê atmosfera pozîtîf pêk tê.

Di demeke wisa de ku qada sivîl a kurdan bi tesîra pêvajoya çareseriyê berfireh dibe û nasname û daxwaz bi awayekî bihêztir tene bilêvkin, Amedspor piştî pêvajoya çareseriyê zanaveke neteweyî werdigire û girseyê berfireh a alîgirên bi dest dixê. Lê belê rapor di ser gotinên axêverên vê xebatê re tesbît dike ku Amedspor bes ne kulûbeke sporê ye, lê herweha parçeyekî tevgera civakî sivîl e ji ber ku bi merûzbûyiyên bînpêkirinên mafî yê Tirkiyeyê re di nav piştgiriyê de bûye û ew ji bo kurdan mîna Athletic Bilbao, Barcelona ve Celticê ye û jê zêdetir, mîna “**tîmeke neteweyî**” xuya dibe.

Rapor, bi hûrgilî lê hûr dibe ka Amedspora li Amedê zêdetirî 250 hezar û li Tirkiyeyê zêdetirî milyonek alîgirên wê heyî rastî çî zehmetî, cihêkarî û bînpêkirinên mafî hatiye û armanca wê ev e cihêkariya nijadî ya qada sporê ya li Tirkiyeyê zêdetir bê famkirin û pêşniyazên çareseriyê bêne nîqaşkirin.

Ev xebat di serî de qedexeya cihêkariyê û azadiya fikrî, berê xwe dide mafên komên etnîk û kulturî û cihêkariyên qada sporê di vê çarçoveyê de analîz dike. Lewma ev çavdêrî; xwe dispêre peymanên serekî û normên saziyên navneteweyî yê wekî “**Beyannameya Gerdûnî ya Mafên Mirovan**”, “**Peymana Navneteweyî bo Jinavbirina Hemû Cureyên Cihêkariya Nijadî**”, “**Peymana Mafên Mirovan a Ewropayê**”, “**Prensîbên Bingehîn ên Olîmpîzmê**” ku li ser mafên qedexeya cihêkariyê, azadiya fikrî û standardên eleqedar hûr dibin.

Di vê çarçoveya xebatê de, nûçeyên derbarê Amedsporê yê di medyayê de hatine kontrolkirin, dosyeyên dozên hatine vekolan û bi 10 kesên rêveberên tîmê û alîgirên wê re hevdiin hatine kirin.

...

Di raporê de herî pêşî em berê xwe didin ser cihêkariya nijadî û çarçoveya hiqûqî ya derbarê cihêkariyê de û hatiye diyarkirin ku cihêkarî têgeheke pir berfireh e, pêwendiya wê bi dîsîplînên hiqûqî, psîkolojîk, felsefî, ekonomîk û siyasî re heye. Me bal kişandiye ser ku hiqûqa mafên mirovan a navneteweyî parçeyekî muhim ê qedexekirina cihêkariyê ye û qedexeya cihêkariya etnîk di nav normên ferzker ên hiqûqa giştî ya navneteweyî de ye. Herweha di raporê de hatiya diyarkirin ku dewlet jî berpirsyar in li gor vê qedexeyê tevbigerin.

Hewlên têkoşîna hemberî cihêkariyê yê bi metnên neteweyî û navneteweyî yê Konseya Ewropayê û Yekîtiya Ewropayê hatine bihêzkerin, di raporê de bûne cihê behsê. Rapor herweha balêdaneke taybet bo cihêkariya nijadî ya qada sporê dike û bînpêkirinên mafî yê Amedsporê di çarçoveyê hiqûqî de bi rêz dike.

Yek ji encamên herî muhim ên xebatê ew e ku qonaxa guhêrbar a meseleya kurdan tesîrê li sporê jî dike û Amedspor ji rawestgehên baş ên guhertina navî û navdarbûnê di nav atmosfera xweşbîn a pêvajoya çareseriyê de bihuriye. Lê Amedspor dibe yek ji tesîrlêbûyiyên ewil ên rewşa xerab piştî ku pêvajoya çareseriyê bi dawî dibe û pevçûn ji nû ve dest pê dikin. Di vê serdemê de tîm tê krîmînalîzekirin, tûşî qedexeyên deplasmanê dibe, dibe hedefa dirûşmeyên nijadperest, alîgir û rêveberên wê rastî êrîşên fîzîkî tîm û tîm cezayên ji ber saîqên siyasî werdigire.

Bînpêkirinên mafî yê piştî çavdêriyê hatine tesbîtkirin, di bin van sernavan de hatine kategorîzekirin:

Krîmînalîzekirina navê Amedsporê, hema piştî pêvajoya çareseriyê dest pê kiriye. Federasyona Futbolê ya Tirkiyeyê (TFF) ya ku ji ber pêvajoya çareseriyê bi xweşbînî li guhertina navî dinihêrî, zext li tîmê kiriye da nav û rengên xwe biguherîne. Amed ji ber ku kurdiya navê Diyarbakîrê ye, ev nav bûye yek ji sedemên cihêkariya li hemberî tîmê.

Hedef-nîşandana siyasîyan, roleke muhim girtiye di krîmînalîzekirina navê Amedsporê de. Nexasim dema ku nelihewiyên siyasî serdest bûye, daxuyaniyên neyînî yê siyasîmedaran bûye sedem ku cihêkarî û bînpêkirinên mafan ên li hemberî Amedsporê zêdetir bibin. Berteka Serokkomar Erdoğan li hemberî navê Amedê, kiriye ku tîm piştî pêvajoya çareseriyê rastî zehmetiyên bê. Dema ku dengê neteweperest ê siyasî zêde bûye, Amedspor jî bi heman awayî bûye hedef.

Maça Başakşehirê, xaleke werçerxê ya bînpêkirinên mafî ye bo Amedsporê. Di vê maça li Stenbolê ya 20ê kanûna paşîn a 2016an de, piştî midaxeleya polîsan a li hemberî alîgirên Amedsporê û encamên van bûyeran, doz li alîgiran hatiye vekirin lê belê dadgehê biryara beraatê daye wan. Di heman demê de ji ber bûyerên li maçê, cezayê pereyan û cezayê lîstina bêyî temaşevanan li Amedsporê hatiye birîn. Piştî vê maçê, serdemeke bînpêkirinên mafî yê sîstematîk ji bo Amedsporê dest pê kiriye.

Qedexeyên deplasmanê, nimûneya herî domdar a cihêkariyê ye. Piştî maça Başakşehirê, Lijneya Ewlekariya Sporê ya Bursayê berî maça Bursaspor-Amedsporê ya 31ê kanûna paşîn a 2016an dicive û biryar dide ku alîgirên Amedsporê ji bo maçê neyêne hildan. Amedspor bêyî alîgirên xwe derketiye vê maça muhim û qedexeyên deplasmanê heta 2014an jî dewam dike.

Amedspor ji bilî çend îstisnayan, herî kêr 8 sal in ku bêyî alîgirên xwe di maçên deplasmanê de derdikeve sehayê. Bi gelemperî metnên manend piştî ku li gor bajarên cuda tê adaptekirin, qedexeyên deplasmanê têne amadekirin û berî maçê bi rojekê bo Amedsporê tê ragihandin. Li bin van biryaran înzaya nûnerên tîma reqîb û otorîteyên giştî tê danîn, yanî biryara maça bêalîgir a Amedsporê bi hevkarîya tîma reqîb û otorîteya giştî tê girtin.

Êrîşên fizîkî, nexasim piştî pêvajoya çareseriyê zêde bûne. Van êrîşan alîgir, futbolîst, otobêsa tîmê û rêveber hedef girtine. Midaxeleya polîsan ji bo kesên ku xwestine serkeftina Amedsporê ya li deplasmanê Bursaporê pîroz bikin, lînkirina rêveberên Amedsporê yê li protokola maça Ankaragücüyê, êrîşa polîsan a piştî maça Fenerbahçeyê, êrîşa alîgirên maça Mersin İdmanyurduyê ya li sehayê li Deniz Nakiyê futbolîstê Amedsporê hin ji mînakên van êrîşan in. Êrîşa herî bi talûke, lînca li maça Ankaragücüyê ye.

Cezayên ji ber saîqên siyasî, li Tirkiyeyê tîmên kurdan û alîgirên wan û nexasim jî Amedsporê hedef digirin. Gava mirov li cezayên bo Amedsporê binêre, dê bibîne ku TFF li hember Amedsporê xwedî helwesteke cuda ye. Çima ku alîgirên Amedsporê tezahuratên li dijî nijadperestiyê kirine, pankarta “**bila zarok nemirin werin maçê**” vekirine û ji ber serkeftinê îşareta serkeftinê kirine, Amedspor bo Lijneya Dîsîplîna Futbolê ya Profesyonel (PFDK) hatiye sewqkirin û cezayên cuda wergirtine. Cihêkariya li hemberî Amedsporê, nexasim di cezayên “**propagandaya îdeolojîk**” de xwe nîşan dide. Ji sala 2014an vir ve, hemû cezayên di bin vî sernavî de tenê ji bo tîmên bajarên kurdan, nexasim jî ji bo Amedsporê hatine dayîn. Ev tîma ku herî pir merûzî tezahurata nijadperest dibe ji ber ku tîma herî pir cezawergir a ji vî sernavî ye, ev yek dibe cihê pirsyanan bê ka mekanîzmaya cezayê adil e an na. PFDK piştî ku sala 2016an cezayê puan-jêbirinê ji ber “**propagandaya îdeolojîk**” dide Amedsporê, dike ku tîm ji micadeleya play-offê bê derxistin.

Deniz Naki, sala 2013an piştî ku bo Ankaragücüya tîma Tirkiye Super Lîgê hat transferkirin bi demeke kin, rastî êrîşeke nijadperest hat û Tirkiye terikand. Nakiyê ku piştî salekê bo Amedsporê hat transferkirin, ji ber nasnameya xwe ya kurd û elewî rastî êrîşên cuda hat. Dema ku li Amedsporê bû, li hember êrîşên futbolîst û alîgran, hedef-nîşandanên medyayê û zextên TFFyê tédikoşiya. Deniz Naki, ji ber posteke xwe ya facebookê ya li ser pevçûnên bajêr ên piştî pêvajoya çareseriyê, ji aliyê TFFyê ve ji 12 maçên fermî tê menkirin. Naki serî li Dadgeha Mafên Mirovan a Ewropayê dide û wê yekê diparêze ku otorîteya futbolê ya tirkan mafên darizandina adil û azadiya fikrî bînpê kiriye. Dadgeha Mafên Mirovan a Ewropayê, di biryara xwe ya 18ê gulana 2021ê de hikim kiriye ku mafên darizandina adil û azadiya fikrî yê Deniz Naki hatine bînpêkirin. Sala 2018an, Nakiyê li Almaniyayê, rexne li herekata Tirkiyeyê ya li hemberî Efrîna bajarê kurdan a li bakurê Sûriyeyê girtiye û raya giştî vexwendiyê protestoya Kolnê ya li dijî vê herekatê. Ji ber vê yekê ji aliyê TFFyê ve heta hetayê ji lîstina futbolê ya li Tirkiyeyê hatiye menkirin. Naki, venegeriya Tirkiyeyê û li Almaniyayê bi cih bûye.

Cihêkariya ekonomîk, yek ji pirsgerêkên muhim ên Amedsporê ne ku rûbirû maye. Tîm ji ber ku ji aliyê burokrasiya giştî û siyasetmedaran ve hatiye hedefgirtin, zehmetiyê dikêşe ku sponsoran bibîne. Ji ber ku şaredarên bajarên kurdan ji aliyê Wezîrê Karên Nauxweyî ve ji wezîfeya xwe hatine dûrxistin û li şûna wan rayedarên giştî yê wekî walî û qeymeqam hatine tayînkirin,

piştgiriya şaredariyan a bo sporê û Amedsporê hatiye qutkirin, lema kulûb hewl dide bi finansmaneke herêmi li ser pêyan bimîne. Piştgiriya darayî ya bi rêya SMSê rêbazeke peydakirina çavkaniyan e ji bo kulûbên futbolê yê Tirkîyeyê, lê belê destûra kampanyayeke wisa ji bo Amedsporê nayê dayîn.

Di nav bînpêkirinên mafî yê din de, qedexeyên deplasmanê, girtina sehayê, cezayên pereyan û cezayên bo futbolîstan hene. Anevêr di hevdîtinê de diyar kirine di naveroka van cezayan û tetbîqkirina wan de rastî cihêkariyê hatine û anîne ziman ku cezayên li gor tîmên din hevnegirtî ji ber dijberiyên siyasî û îdeolojîk in.

Herweha beşdarên ku diyar kirin qedexeya propagandaya îdeolojîk ne zelal e û biryarên keyfî hatine wergirtin. Wan anî ziman ku xweşbîniya bo alîgir û tîmên reqîb ji bo wan nehatiye nîşandan, li hember slogan û pankartên wan cihêkarî kirine û biryarên keyfî wergirtine. Ew cihêkariya bi destê hêzên emnî jî wisa aşkere dikin bergiriyên ewlehiyê nehatine wergirtin an jî li bajarên ku bi mebesta ewlehiyê çûne hatine astengkirin, hetta destûr nedane wan ku derbas bibin. Her bi vî awayî hatiye gotin ku di hin rewşan de endamên emniyetê li hember Amedsporê di nav hewldan û helwesteke ne baş de bûne.

Wekî encam; ev rapor piştast dike ku bandora tevliheviyên derdora meseleya kurdan li Amedsporê dibe û piştî pêvajoya çareseriyê tûşî cihêkarî û bînpêkirinên mafî bûye. Lêkolîn û hevdîtinên me kirî, nîşan dide ku Amedspor bi newekheviyên ekonomîk, hiqûqî û civakî re rûbirû ye. Ew balê dikêşe ser ku bidawîhatina cihêkariya etnîk a qada sporê ne tenê bi qanûn û cezayan re, herweha bi pratîk û kultura civakî re jî eleqedar e û pêkhatina demokratîkbûn û aştiya civakî di qada sporê de muhim e.

Bînpêkirinên mafî yê Amedspor rastî wê hatî, di serî de xala wekheviyê ya Makeqanûna Komara Tirkîyeyê bînpê dike. Cihêkariya sistematîk a li dijî tîmê jî tê wê wateyê ku xala qedexeya cihêkariyê û mafên di metnên navneteweyî yê wekî Peymana Navneteweyî Derbarê Jinavbirina Cihêkariya Nijadî û Beyannameya Gerdûnî ya YEyê de tê bînpêkirin.

Lewma hewcehî bi hin pêngavan heye da ku cihêkariya nijadî bêjînavbirin û Amedspor di heman şertan de bi reqîbên xwe re bikeve pêşbaziyê:

Herî pêşî hewce ye ku dawî li qedexeya deplasmanê ya bo alîgirên Amedsporê bê. Ji bo şert û mercên wekhev pêwîst e ku dawî li cezayên cihêkariyê yê hemberî nasnameya fermî, rêveber, futbolîst û alîgirên Amedsporê bê. Hewcehî pê heye ku cezayên bergir bêne tetbîqkirin li hemberî êrîşên fîzîkî û tezahuratên gotara nefretê yê bo tîmê.

Herî dawî, qenaetê hevpar a beşdarên xebatê û raya giştî ya Tirkîyeyê ye ku mimkin e spor bibe alaveke **“peywendîdanê”** û bibe **“pirek”** di navberê de. Divê neyê piştguhkirin ku çalakiyên wekî **“maçên dostaniyê”** yê di navbera Amedspor û kulûbên din de û beşdariya rayedar, siyasetmedar û hunermendan di van çalakiyan de potansiyela xwe ya kêmkirina cihêkariyê heye. Lê belê berî her tiştî, eger helwesta otorîteyên giştî ya li ser Amedsporê û kiryarên keyfî yê rayedaran bi dawî bibe, hingê ev dê bibe destpêkek ji bo jinavbirina cihêkariyê.

KARA COÇUKLAR

ZAZAKÎ

ÇARÇEWA CÎYAKERÎYA SERÊ
NÎJADAN DE RAPORÊ ÇİMDARÎYE YÊ
BINPAYKERDÎŞANÊ VERA
AMEDSPORÎ

"Meseleya Kurdan" a ke meseleyêka polîtîk-etnîk ya Tirkîya ya û se serran ra zêdeyêr o dewam kena nê serran de tede hem pêkewtişî qewimîyayî û hem zî bi metodê sivîlî ceribnayîşê çareserkerdişî zî qewimîyayî.

Xîreto peyên o ke seba ke meseleya kurdan bi metodê sivîlî çareser biba amey kerdene, sey **"prosesê çareserîye"** ame namekerdene û mabênê serranê 2013-2015î de ame caardene. Prosesê çareserîye Tirkîya de hem warê sîyasetî de, hem warê zıwan û kulturî de û hem zî waranê komelkîyan de kerd ke atmosfer weş bo. La heyf ke no proses serra 2015î de qedîya û pêkewtişanê ke newe ra dest pêkerdbi xo de bi taybetî rayaumûmîya kurdan rê her warê cuye rê zehmetî, binpaykerdişê heqan û cîyakerîyî ardî.

No raporo ke destê şima de yo, bala xo dano ser ke Amedsporo ke Tirkîya de taximê futbolî yê kurdan o tewr populer o, dima ke no name girewto prosesê çareserîye û meseleya kurdan reyde serebûtê senînî dîyê. Rapor de Prosesê Çareserîye sey xîretanê çareserîye yê sivîlan ê mabênê serranê 2013-2015î ameyo ercnayene û ameyo îfadekerdene ke nê prosesî de atmosferê Tirkîya yo pêroyî weş bibi. Taximê futbolî yê bi nameyê Diyarbakır Büyükşehir Belediyesporî zî nê atmosferê weşî reyde nameyê xo, bi nameyê kurdî yê Dîyarbekîrî sey **"Amedspor"** vurna.

Nê prosesî de ke bi tesîrê Prosesê Çareserîye warê kurdan ê sivîlî hîra bîyî, nasname û waştîşê înan bi hawayêkê xurtêrî ameyî îfadekerdene tede Amedspor zî nasnameyêko neteweyî girewt xo ser û xo resna girseyanê terefدارan ê hîrayan. La rapor bingeyê pêvînayîşanê beşdarane xo de tesbît keno ke Amedspor teyna yew taximê sporî nîyo, seba ke paştî dano mexdûranê binpaykerdişê heqan ê Tirkîya heman wextî de parçeyêkê têgêrayîşê komelê sivîlî yo, seba kurdan sey Athletic Bilbao, Barcelona û Celticî wayîrê manayêke yo û her çî ra zafêr sey **"taximê neteweyîyî"** hesabîyeno.

No rapor armanc keno ke Amedsporo ke Dîyarbekîr de tewr tay 250 hezar û pêroyîya Tirkîya de tewr tay 1 mîlyon terefdarê ci est ê, zorbazî, cîyakerî û binpaykerdişanê heqan ê vera ci bi hawayêkê bidetayî biercno, cîyakerîya warê sporî ya Tirkîya hîna zaf bido famkerdene û pêşnîyazê çareserîye bido nîqaşkerdene.

Na xebate de sere de qedexeyê cîyakerîye û azadîya îfadeyan heqê komanê kulturel û etnîkan merkez de ronîyayî û na çarçewe ra cîyakerîya warê sporî ameye ercnayene. Nê bingeyî de çimdarîye; goreyê normanê dezgehane û peymananê mîyanneteweyîyan ê sey **"Kriteranê Olîmpîzmî yê Esasan"**, **"Peymana Heqanê Merdiman a Ewropa"**, **"Peymana Mîyanneteweyîye ya Seba Wedarîyayîşê Pêro Cîyakerîya Serê Neteweyan"**, **"Peymana Heqanê Merdiman a Globale"** ameye kerdene ke nê normî heqanê sey qedexeyê cîyakerîye û azadîya îfadeyan û standartanê nînan gênê merkezê xo.

Çarçewa xebate de xeberanê Amedsporî ser o cigêrayîşê medya ame kerdene, dosyayê dewayan ameyî ercnayene û îdarekar û terefدارanê Amedsporî ra bi temamî 10 kesan reyde pêvînayîşê xorinî ameyî kerdene.

...

Rapor de hêverî derheqê cîyakerîya warê sporî de û derheqê cîyakerîya serê neteweyan de çarçewa huqûqî yena ercnayene. Tîya de ame îfadekerdene ke cîyakerîye mefhumêko bidetay o û tede dîsîplînê sîyasî, ekonomîk, felsefî, psîkolojîk, sosyolojîk û huqûqîyê eleqedar benê. Rapor de ame parekerdene ke huqûqê heqanê merdîman o mîyanneteweyî parçeyêko girîng o ke cîyakerîya serê neteweyan qedexe keno û qedexeyê vera cîyakeerîya etnîke zî mîyanê normanê qetîyan ê huqûqê mîyanneteweyîyê yê pêroyîyê de cagêno ke dewletî zî ganî goreyê nê qedexeyî têbigêrê.

Rapor de qala xîretanê têkoşînê vera cîyakerîye bi metnanê asta neteweyî, mîyanneteweyî, Konseya Ewropa û Yewîya Ewropa ameye kerdene û bi hawayêkê taybetî bale ameye antene cîyakerîya serê neteweyan a warê sporî ser, binpaykerdişê heqan ê ke Amedsporî raştê ci ameyê bingeyê huqûqî de sernameyê înan ameyî rêzkerdene.

Netîceyanê xebate ya tewr girîngan ra yewe na ya ke rewşa alozebîyaye ya meseleya kurdan sporî rê zî tesîr kena û serebûtê girîngî yê seke bi vurîyayîşê nameyê xo zêdîyayîşê popularîteya Amedsporî mîyanê atmosferê pozîtîfî yê prosesê çareserîye de qewimîyayê. La dima ke prosesê çareserîya qedîya û pêkewtişî newe ra dîyayî destpêkerdene Amedspor zî nînan ra yew bi ke binê tesîrê xirabî de mend. Nê çaxî de taxim ame krîmînalîzekerdene, raştê qedexeyanê deplasmanan ame, bi hedefê slogananê nijadperestan, îdarekar û terefdarê ci raştê hêrişanê fizîkîyan ameyî û taxime rê bi meylê sîyasîyê cezayî ameyî dayene.

Netîceya çimdarîye de binpaykerdişê heqan ê tesbîtkerdeyî binê nê sernameyan de ameyî rêzkerdene:

Krîmînalîzebîyayîşê nameyê Amedsporî, prosesê çareserîye ra dima cade dest pêkerd. Federasyonê Futbolî yê Tirkîya (TFF) yo ke bi tesîrê prosesê çareserîye bi çimê pozîtîfî ewnîyabi vurîyayîşê nameyî, tedaya taximî kerde ke wa name û renganê xo bivurno. Seba ke Amed nameyê Dîyarbekîrî yê bi kurdkî yo, no name bi sebebênê cîyakerîya vera taxime ra yew.

Hetê sîyasetmedaran ra hedefmojnayîşî, krîmînalîzebîyayîşê Amedsporî de rolêko girîng girewt xo ser. Bi taybetî wextanê alozîyayîyanê sîyasîyan de beyanatanê sîyasetmedaran ê negatîfan kerd ke vera Amedsporî cîyakerîye û binpaykerdişê heqan bizêdîyê. Seba ke Serekkomar Erdoganî vera nameyê Amedî nêrazîbîyayîşê xo mojna û bi qedîyayîşê prosesê çareserîye taximî zehmetîyê antî. Her ke vengê sîyasetî yo nijadperest berzêr bi, Amedspor zî seyci sey hedefî ame mojnayene.

Maçê Başakşehîrî, mîyanê binpaykerdişanê heqan ê vera Amedsporî de merkezê pêro serebûtan de cagirewt. No maço ke 28ê çelewê 2016î de İstanbul de amebi kaykerdene, tede netîceyanê mudaxeleyê polîsan ê vera terefdaranê Amedsporî û serebûtanê bînan de derheqê terefdaran de dewa ameye akerdene; la hetê mehkeme ra bira veradîyayîşî ameye dayene. Heman wextî de semedê serebûtanê wextê maçî cezaya pereyî û cezaya maçê bêterefdarî dîyaye Amedsporî. Nê maçî ra dima dewrêk dest pêkerd ke tede Amedspor bi hawayêkê sistematîkî raştê binpaykerdişanê heqan ameyo.

Qedexeyê deplasmanan, bîyî nimûneyê cîyakerîye ke tewr zaf dibare bîyê. Maçê Başakşehirî ra dima, 31ê çelewê 2016î maçê Bursaspor–Amedsporî ra verê cû Heyetê Asayîşê Sporî yê Şaristanî yê Bursa eşkera kerd ke înan bire daya ke wa terefdarê Amedsporî nêgêrîyê maçî. Amedsporî bê terefdaranê xo nê maçê girîngî de kay kerd û nê qedexeyê deplasmanan heta 2024î, yanî nika zî dewam kenê. Amedspor tay îstîsnayan ra ber nê 8 serran de maçanê deplasmanan de bê terefdaranê xo vejîyeno seha ser. Zafêrî nê qedexeyê deplasmanan bi heman metnan la goreyê şaristananê cîyayan yenê amedekerdene û maçî ra rojêke verî Amedsporî reyde yenê parekerdene. Binê nê biran de înzayê selahîyetdaranê umûmîye û temsîlkaranê taximanê bînan est ê; yanî bi hemkarîya selahîyetdaranê umûmîye û taximanê raqîban bire dîyena ke Amedspor bê terefdaranê xo vejîyo maçan.

Hêrişê fizîkîyî, bi taybetî qedîyayîşê prosesê çareserîye ra dima zêdîyayî. Nê hêrişan de terefdar, futbolbaz, otobusa taximî û îdarekarî ameyî hedefkerdene. Sey nimûneya nê hêrişan; polîsan deplasmanê Bursasporî de mudaxeyê terefdaranê ke waştêne serkewtişê taximî fîraz bikerê kerd, maçê Ankaragücüyî de îdarekarê Amedsporî yê protokolî ameyî lînçkerdene, maçê Fenerbahçeyî ra dima polîsan hêriş kerd, maçê Mersin İdmanyurduyî de terefdarê ke dekwetê seha înan hêrişê futbolbazê Amedsporî Deniz Nakiyî kerd. Nê hêrişan ra oyo tewr tehlukeyîn maçê Ankaragücüyî de xîretê lînçkerdişî bi.

Cezayê ke bi meylê sîyasîyî dîyenê, Tirkîya de taximanê kurdan û terefdaranê înan û bi taybetî Amedsporî kenê hedef. Wexto ke çim bierzîyo cezayanê ke dîyayê Amedsporî yeno dîyene ke TFF bi hawayêkê cîyayî nêzdîyê Amedsporî beno. Seba ke terefdaranê ci vera nijadperestîye tezahuratî kerdî, pankarta **“Wa domanê memirê, bêrê maçî”** akerde û seba serkewtişê taximî nîşanê serkewtişî kerd Amedspor erşawîya Heyetê Dîsîplînî yê Futbolî yê Profesyonelî (PFDK) û ci rê cezayê cîya–cîyayî ameyî dayene. Cîyakerîya ke Amedspor raştê ci yeno, bi taybetî cezayanê **“propagandaya îdeolojîke”** de xo mojnena ra. Serra 2014î ra nata cezayê ke nê sernameyan de cagênê tamamîya înan taximanê şaristananê kurdan rê, bi taybetî Amedsporî rê ameyî dayene. Seba ke taximo ke tewr zaf raştê tezahuratanê nijadperestan yeno, heman taximêk o ke tewr zaf cezayan gêno na rewşe bena sebebê persayîşê serê edîlîya mekanîzmaya cezayan. Seba ke PFDKyî serra 2016î de bi sebebê **“propagandaya îdeolojîke”** cezaya esteritişê puanî dabî taxim têkoşînê play–offî ra ame vetene.

Deniz Naki, serra 2013î de taximanê Lîgê Superî yê Tirkîya ra Ankaragücü rê transfer bi la seba ke wextêkê kilmî ra pey raştê hêrişê nijadperestî ame Tirkîya teriknaye. Nakiyo ke serrêke ra pey transferê Amedsporî bîyo nasnameyê xo yê kurdayetî û elewîtiye ra raştê hêrişanê cîya–cîyayan ame. Wexto ke futbolbazê Amedsporî bibi ey vera hêrişanê futbolbaz û terefdaran, hedefmojnayîşê medya û tedaya TFFyî têkoşîn kerd. Seba ke Deniz Nakiyî derheqê pêkewtişanê şaristananê peyê prosesê çareserîye de facebookî ser de çîyêk uila kerdo TFFyî o 12 maçanê resmîyan ra men kerd. Nakiyî naye ser o muracatê Mehkemeya Heqanê Merdiman a Ewropa (MHME) kerd û beyan kerd ke otorîteya futbolî ya tirkan heqê azadîya îfadeyan û muhakemebîyayîşê edîlî binpay kerdê. MHME 18ê gulana 2021î de bire daye ke heqê azadîya îfadeyan û muhakemebîyayîşê edîlî yê Amedsporî û Nakiyî ameyê binpaykerdene. 2018 de Nakiyo ke o çax Almanya de bibi têngêrayîşo leşkerî yê Tirkîya yê vera şaristanê kurdan ê vakurê Sûrîye Efrînî rexne kerd û vengê rayaumûmîye da ke vera nê têngêrayîşî tewra protestoyê Kolnî

biba. Naye ser o TFFyî qedexe kerd ke Deniz Naki heta peynîya emrê xo Tirkîya de futbol kay bikero. Naki nêagêra Tirkîya û Almanya de cabi.

Cîyakerîya ekonomîke, meseleyanê tewr girîngan ra yew a ke Amesporî raştê ci yeno. Seba ke taxim hetê burokrasîya umûmîye û sîyasetmedaran ra yeno hedefkerdene zehmetîye anceno ke xo rê sponsoran bivîno. Dima ke Wezîrîya Karanê Zereyî şaristananê kurdan de şaredarê weçînîyayeyî erkî ra girewtî û herinda nînan de sey qeymeqam û walîyan wezîfedarê umûmîye tayîn kerdî; şaredarîyan destekê bi spor û Amedsporî birna coka taxim zafêr bi finansmanê herêmîyî keno ke payan ser de vîndero. Rixmo ke bi rayîrê SMSyî arêdayîşê destekê madîyî seba taximanê futbolî yê Tirkîya metodêkê afernayîşê çimeyan o; Amedsporî rê seba kampanyaya winayêne destûr nêno dayene.

Mîyanê binpaykerdişanê heqan ê bînan de cezayê sey qefilnayîşê seha, cezayê pereyî û cezayê vera futbolbazan cagênê. Beşdarê pêvînayîşan wina îdîa kenê ke tedeyî û caardişê nê cezayan de ê raştê cîyakerîye yenê û wina eşkera kenê ke semedê dûştîya sîyasî û îdeolojikan ra, Amedsporî rê goreyê taximanê bînan cezayê hîna bînîsbetî yenê dayene.

Hetê bîni ra beşdarî anê zîwan ke derheqê qedexeyê propagandaya îdeolojîke de yew zelaîye çin a û birê keyfîyî yenê girewtene. Beşdarî wina îfade kenê ke zerrîhîratîya ke taxim û terefdaranê bînan rê yena mojnayene, înan rê nêna mojnayene û vera pankart û slogananê înan birê keyfîyî yenê girewtene. Beşdarî cîyakerîya hêzanê asayîşî zî wina eşkera kenê ke nê hêzî tedbîranê qîman nêgênê yan zî şaristananê deplasmanan de hêzê asayîşî têgêrayîşê înan kêmînenê, heta destûr nêdanê ke terefdarî bikewê nê şaristanan. Hetê bîni ra beşdarî pare kenê ke tay rewşan de wezîfedarê asayîşî vera Amedsporî bi tewirêkê negatîfî têgêrenê.

Netîce de; no rapor vejeno werte ke alozîyê dormeyê meseleya kurdan tesîrê Amedsporî kenê û dima ke prosesê çareserîye qedîyayo Amedspor raştê cîyakerîye û binpaykerdişê heqan ameyo. Cigêrayîş û pêvînayîşê ke ma kerdê, mojnênê ke Amedspor cîyakerîya ekonomîke, huqûqî û komelkîye de têrî maneno. Raporê ma bale anceno ser ke seba ke spor de cîyakerîya etnîke biqeda teyna qedexe û cezayî ney heman wextî de kulturo komelkî û pratîkî zî lazim ê û ganî demokratîkbîyayîş û haştîya komelkîye warê sporî de bêre caardene.

Binpaykerdişê heqan ê ke Amedspor raştê ci yenê, krîterê têdûştîye yê Qanûnê Bîngeyîyî yê Komara Tirkîya eciqnenê. Cîyakerîya sîstematîke ya vera Amedsporî zî yena a mana ke heq û krîterê qedexeyê cîyakerîye yenê binpaykerdene ke nê hetê metnanê sey Peymana Mîyanneteweyîye ya Seba Wedarîyayîşê Pêro Cîyakerîya Serê Neteweyan û Peymana Globale ya Neteweyanê Yewbîyayeyan ra gêrîyabî binê pawitişî.

Coka seba ke cîyakerîya vera neteweyan bêra wedaritene û Amedspor raqîbanê xo de bi şertanê têdûştan musabeqa bikero girîng o ke tay gamî bierzîyê:

Destpêk de ganî qedexeyê deplasmanan ê vera terefdaranê Amedsporî bêro wedaritene. Seba ke şertî têdûşt bibê hewce yo ke cezayê bi tedeyîya cîyakerîye ganî hînî nasnameyê umûmî, terefdar, îdareker û futbolbazanê Amedsporî rê nêre dayene. Ancî hewce yo ke seba ke verê

hêrişanê fizîkîyan û tezahuratanê bi nefretî yê serê Amedsporî bêro girewtene ambargoyê astengkerdişî bêrê caardene.

Sey xûlasa; seke hem rayaumûmîya Tirkîya û hem zî beşdarane na xebate seyçi îfade kerdo ganî spor sey “**ronîyayîşê pirdêkî**” û “**viraştişê torrêke**” bêro şuxilnayene. Ganî nê çiyî nêre peygoşkerdene ke eke mabênê Amedspor û kulubanê bînan de aktîvîteyê sey “**maçanê dostaniye**” bêrê kerdene û îdarekarê umûmîye, sîyasetmedarî û hunermendî zî tewrê nê aktîvîteyan bibê cîyakerîye do bikemîya. La ganî nînan ra verî seba wedarîyayîşê cîyakerîye no do bibo destpêko girîng ke derheqê Amedsporî de otorîteya umûmîye peynîya tewirê xo û îdarekarê umûmîye zî peynîya caardişanê xo yê keyfîyan bîyarê.

KARA COCUKLAR

سۆرانى

راپورتى چاودىرى ئەو پىشلىكارىيانەى
رووبەرۈوى يانەى ئامەدسپور بوو تەو
لە گوشەى جىكارى پە گەزىپەو

"کیشهی کورد" له تورکیا که خاوهن میژووویهکی سهد سألهییه وهک بابهتیکهی سیاسی نهتهوهی، پرۆسهیهک بووه لهگههل ههلهکشانی پیکدادانه بهردهوامهکاندا چهندن ههولهی چارهسهری مهدهنیانهی تیدا تاقیکراوتهوه.

دواچار له سالانی نیوان ۲۰۱۳- ۲۰۱۵ لهژیر ناوی "پرۆسهی ناشتی" ههولهی جیههچیکردنی ریکاری مهدهنی بو چارهسهری کیشهی کورد درا. ئەم پرۆسهیه له تورکیا بوویه هوی باشبوونی دۆخی سیاسی، زمان، کهلتور و کۆمه‌لایهتی. به‌لام بهداخهوه ئەم پرۆسهیه له سالانی ۲۰۱۵ کوتایی هات و دووباره دهستپیکردنهوهی پیکدادانهکان به تاییهت له ناوچه کوردیهکاندا بوویه هوی جیاکاری، پیشیلکردنی مافهکانی مرۆف و سهختی ژیان.

ئەم راپۆرتیهی بهردهستان، تیشک دمخاته سهر دۆخی یانهی نامهدسپۆر له ماوهی پرۆسهی ناشتی و دواتریشدا، دواي ئەوهی وهک بهناوبهگترین یانهی وهرزشیهی کوردی دواي ئەوهی ئەو ناوه لهخۆی دهنتیت. له راپۆرتهکهدا پرۆسهی ناشتی له نیوان سالانی ۲۰۱۳-۲۰۱۵ وهک ههولیکهی چارهسهری مهدهنیانه رافهی بو کراوه و باس لهوه کراوه که لهو ماوهیدا له تهواوی تورکیادا به گشتی باشبوونی دۆخی گشتی ولات بهدیهاتوه. گۆرینی ناوی "یانهی وهرزشی دیاربهکرهش" بو ناوه کوردیهکهی شارکه به ناوی نامهدسپۆر له چوارچهوهی ئەو دۆخه ئهرنیهیدا بوو که له سایهی پرۆسهی ناشتیدا هاتبووه کاپهوه.

له کاتیکدا که بههوی پرۆسهی ناشتییهوه بواری چالاکهی مهدهنی کورد له تورکیا فراوان بووه، بهشیهیهکی بههیزتر گوزارشت له ناسنامه و داواکارییهکان کراوه، یانهی نامهدسپۆر له دواي پرۆسهی ناشتییهوه ناسنامهیهکی نهتهوايهتی وهرگرت و بووه خاوهنی هاندهریکهی زۆر. سهرمراي ئەوهش راپۆرتهکه به پشتبهستن به بۆچوونی بهشداربوونی تووژینهوهکه گهشتووته ئەو دهرنجامهی که نامهدسپۆر تهنا یانهیهکی وهرزشی نهبووه، بهلکو وهک بزوتنهوهیهکی کۆمه‌لایهتی مهدهنی پشتیوانی لهوانه کردوه که مافهکانیان پیشیل کراوه له تورکیادا، وهک یانهکانی بهرشهلوئه، ئەتهتیکۆ بیلباو، سهلتیک جهماوهریکی زۆری بو پهیدا بووه و هاوشیهوی "ههلبژاردهی نیشتیمانی" لهناو خهلهکیدا ناوی بلبوووتهوه.

ئامانجی راپۆرتهکه بریتییه له شهن و کهوکردنی جیاکاری نهتهوهی له بواری وهرزش له تورکیا و خستنهرووی سهرنج و پیشناری چارهسهری، ئەمهش له ریهگی تیشک خستنهسهر ئەو گرفت و تهنگ و چهلمه و جیاکاریانهی که رووبهرووی یانهی نامهدسپۆر بووتهوه که خاوهن ۲۵۰ هزار هاندهره له دیاربهکرادا و یهک ملیون هاندهری لهسهر ناستی تورکیادا ههیه.

لەم تووژینهوهیدا گهفتووگو کراوه دهربارهی کۆکردنهوهی مافه کلتوری و نهتهوهیهکان، له سهرووی ههموویانهوه نازادی رادهربرین و شیکاری بو ئەو جیاکارییهکان کراوه که له بواری وهرزشدا هاتووته کاپهوه.

لەم چوارچهوهیهشدا به پشتبهستن به بنهما و پرهنسیپ و پهیماننامهکانی وهک "راگهیهنراوی جیهانی مافهکانی مرۆف، پهیماننامهی نیودهولتهی پهیوهندیدار به لایردنی ههر جۆره جیاکارییهکی نهتهوهی و رهگهزی، پهیماننامهی مافهکانی مرۆفی نهروپا، بنهما سهرهکییهکانی ئۆلۆمپیات"، ههولنهکانی چاودیریکردن، قهدهغهکردنی جیاکاری و نازادی رادهربرین رافه کراوه.

له چوارچهوهی ئەم کاردا ئەو ههولانهی پهیوهندیان به یانهی نامهدسپۆر-هوه ههبووه وهرگیراون، شیکاری بو ئەو داوا یاساییانه کراوه که لهسهر یانهکه تۆمار کراوه و چاوپیکهوتن لهگههل ۱۰ کس له بهرپرس و ههوادارانی یانهکه به قوولی کراوه.

...

له سههرتهای راپۆرتهکهدا باس له جیاکاری نهتهوايهتی و مادهه یاساییهکانی پهیهوست به جیاکاری له وهرزشدا کراوه. لەم چوارچهوهیدا روونکراوتهوه که جیاکاری دیاردهیهکی فرمهههنده و پهیوهندی به بواریهکانی یاسا، دهرووناسی، کۆمه‌لناسی، فلهسهفه، نابووری و سیاسهتهوه ههیه. یاسای نیودهولتهی مافهکانی مرۆف بنهمایهکی گرنگه بو قهدهغهکردنی

پنجهم: هیرشی جهستهیی، به تایبعت دواي کۆتایهانتی پرۆسهی ناشتی بهردوام له ههڵکشاندایه. له هیرشهکاندا هاندهران، یاریزانان، بهرپرسیانی یانهکه و تهنانت ئۆتۆمبیلی گواستنوهی یاریزانانیش به ئامانج دهگیرین. نمونهی ئهو هیرشانیش وهک: رێگری پۆلیس له ناههنگگیرانی بهرپرسیانی یانهکه بههۆی بردنهویان له یانهی بۆرساسپۆر، سههرای ئهوهی که بهی هاندەر یانهی ئامهسپۆر یاری لهگهڵدا کردبون. گالتهکردن به بهرپرسیانی یانهی ئامهسپۆر له یارییان لهگهڵ یانهی نهتقمهگیوجو. هیرشکردنه سههر بهرپرس و یاریزانانی یانهی ئامهسپۆر له لایهن پۆلیسهوه دواي یارییان لهگهڵ یانهی فهنر باخچه. هیرشکردنه سههر یاریزانانی یانهی ئامهسپۆر دهنیز ناکی له لایهن هاندهرانی یانهی مێرسین که رۆشتبوونه ناو یاریگاوه. له ههموویان مهنرسیدارتر گالتهکردن بوو به بهرپرسیانی یانهی ئامهسپۆر له یارییهکهیاندا لهگهڵ یانهی نهتقمهگیوجو.

شهشههم: سزای سیاسی، ئهم سزایه به گشتی یانه کوردیهکان و هاندهرانیان به تایبعتی یانهی ئامهسپۆر به نامانج دهگریت، لهو سزایانهی بهسههر یانهکهدا سهپینراون دهردهکهوتیت فیدراسیۆنی تۆپی پێی تورکیا تیروانینیکی جیاوازی بۆ یانهی ئامهسپۆر هیه. چهنیدین جار هاندهرانی یانهی ئامهسپۆر یاخود یاریزانانی بههۆی نیشاندانی هیمای سههرکووتن له رێگهی پهنجهکانی دهستهوه، رووبهرووی لێپرسینهوه و سزای دهستهی دیسیپلینی تۆپی پێی پێشهگهری بوونهتهوه، یاخود چهنیدین دروشمی جۆراوجۆری وهک "با منداڵان نهمرن، وهرن بۆ یاری" دژی یانهی ئامهسپۆر بهزرکراوتهوه. دیارترین نمونهی جیاکاری بهرامبهر یانهی ئامهسپۆر بریتیه له سزادانی یانهکه به بههانهی "پروپاگهندهی نایدۆلۆژی". له سالی ۲۰۱۴ و تاوهکو ئیستا سزای لهمجۆره تهنه بۆ یانه کوردیهکان و به تایبعتیش بۆ یانهی ئامهسپۆر بووه. یانهیهک له یهک کاتدا زۆرترین کات رووبهرووی پروپاگهندهی فاشیستی له لایهن هاندهرانی یانهکانی بهرامبهرییهوه دهیتتهوه، کهچی ئهم یانهیه زۆرترین جار به تۆمعتی فاشیستی و "پروپاگهندهی نایدۆلۆژی" سزا دهرتیت. ههر ئهمهش پرسپاری گههری دهربارهی میکانیزمی لێپرسینهوه و سزای بانگهشهی نایدۆلۆژی و فاشیستی لهسههر دامهزراوهکانی دهولت دروست کردوه. بههۆی سهپینهوهی ۳ خالی یانهی ئامهسپۆر له سالی ۲۰۱۶ له لایهن دهستهی دیسیپلینی تۆپی پێی پێشهیی، یانهکه بیهش کرا له خوولی نایابی تورکیا.

ههوتهم: رووداوی دهنیز ناکی Deniz Naki، دواي ئهوهی سالی ۲۰۱۳ رۆشته ریزهکانی یانهی نهتقمهگیوجو، به ماوهیهکی کهم بههۆی هیرشه فاشیستی و نهتوهپهرسنتیهکانهوه تورکیای جیهتشت. دواي سالتیک هاته ریزی یانهی ئامهسپۆر. دهنیز ناکی بههۆی ئهوهی خاوهن ناسنامهی کورد/عهلمویه رووبهرووی هیرشی جۆراوجۆری فاشیستانه بووتهوه. ئهم یاریزانه بهرگهی هیرشی بهردهوامی هاندهرانی یانهکانی دیکه و میدیای تورکیا و تهنانت فشاری فیدراسیۆنی تۆپی پێی و لاتهکهیی گرت. دواي کۆتایهانتی پرۆسهی ناشتی، کاتیک دهنیز ناکی گرتیهکی فیدیوی شههری کۆلان بهکۆلانی یهکیک له شارهکانی باکووری کوردستانی له لاپههری خۆی له فهیسبووک بلاوکردهوه، له لایهن فیدراسیۆنی تۆپی پێی تورکیاوه سزای رێگریکردن له ۱۲ یاری لهگهڵ یانهکهی بهسهردا سهپینرا. دهنیز ناکی له رێگهی دادگای مافهکانی مرۆفی ئهوروپاوه ههولیدا رێگری بکات لهو سزایه و پێی وابوو پێشنیلکردنی مافهکانیهتی. دادگای مافهکانی مرۆفی ئهوروپا له ۱۸ مایسی ۲۰۲۱ رایگهیاند بریارهکهی فیدراسیۆنی تۆپی پێی تورکیا پێشنیلکردنی مافی نازادی رادهبرینی دهنیز ناکی و یانهی ئامهسپۆر. دهنیز ناکی له سالی ۲۰۱۸ له ئهلمانیا رهنهه له هیرشهکانی تورکیا بۆسههر عهفرین وهک شاریکی کوردی له باکووری سوریا گرت و داواي له هاوڵاتیانی شاری کۆلن کرد بهشداری خۆپیشاندان دژی ئۆپهراسیۆنهکانی تورکیا بکهن. له بهرامبهردا له لایهن فیدراسیۆنی تۆپی پێی تورکیاوه سزای رێگریکردن له یاریکردن ههتا ههتایه له تورکیادا بهسههر دهنیز ناکی-دا سهپینرا. ئهو یاریزانهاش نهگهرايهوه بۆ تورکیا و له ئهلمانیا نیشتهجێ بوو.

ههشتهم: جیاکاری دارایی، یهکیکه لهو کێشانهی که رووبهرووی یانهی ئامهسپۆر بووتهوه. لهبهرئهوهی یانهکه له لایهن سیاسیهکان و توژی دهستروۆشتووی بیروکراسیهوه کراوته ئامانج زۆر به نارمهتی سپۆنسهری دهست دهکهوتیت، بههۆی لابردنی سهروک شارموانییه ههلبژێردراوهکانهوه له شاره کوردیهکان و دانانی پارێزگار یاخود قائیمقام یان قهیموم به و مهکالت له جیگههیا پشنگیریهکان بۆ وهرزش به گشتی و یانهی ئامهسپۆر به تایبعتی براوه. بۆیه یانهکه به پشتیوانی دارایی و سپۆنسهری کهس و دامهزراوه خۆجیبیهکان ماوتهوه. ههرچهنده کۆکردنهوهی پشتیوانی دارایی له رێگهی نامهی تلهفۆنییهوه یهکیکه له رێگهپێدراوهکان بۆ یانه و وهرزشیهکانی تورکیا، بهلام ئهم مافهش له یانهی ئامهسپۆر زهوت کراوه.

KARAY GOCUKLAK

**KURDISH
//////STUDIES
CENTER**